

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra ekonomiky

Diplomová práce

**Zhodnocení přeshraniční spolupráce v rámci politiky
soudržnosti**

Luboš Beránek

© 2024 ČZU v Praze

ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA V PRAZE

Provozně ekonomická fakulta

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

Luboš Beránek

Veřejná správa a regionální rozvoj – c.v. Klatovy

Název práce

Zhodnocení přeshraniční spolupráce v rámci politiky soudržnosti

Název anglicky

Evaluation of Cross – Border Cooperation within Cohesion Policy

Cíle práce

Diplomová práce si klade za cíl charakterizovat a zhodnotit význam projektů realizovaných v rámci Programu přeshraniční spolupráce Česká republika – Svobodný stát Bavorsko Cíl EÚS 2014-2020.

Metodika

DP analyzuje a hodnotí význam přeshraniční spolupráce ve vybraném regionu Evropské unie při naplňování cílů ekonomické a sociální soudržnosti. Teoretická část vymezuje koncepty využívané v rozvoji přeshraniční spolupráce a jejich teoretické zdůvodnění. V praktické části je analyzován a zhodnocen vliv konceptů a nástrojů uplatňovaných v rozvoji konkrétního regionu. Práce používá převážně obecně teoretické metody (komparace, analýza, syntéza).

Doporučený rozsah práce

60 – 80 stran

Klíčová slova

politika soudržnosti, strukturální fondy, region, Evropská unie, přeshraniční spolupráce

Doporučené zdroje informací

- BALDWIN, R. E., WYPLOSZ, Ch. *Ekonomie evropské integrace*. Překlad Stanislav Šaroch. Praha: Grada, 2013. 580 s. ISBN 978-80-247-4568-8.
- EVROPSKÁ KOMISE. *Evropské strukturální a investiční fondy 2014-2020*. Lucemburk: Úřad pro publikace Evropské unie, 2015. ISBN: 978-92-79-39429-4.
- MINISTERSTVO PRO MÍSTNÍ ROZVOJ ČR. *Evropské strukturální a investiční fondy 2014 – 2020 v kostce*. Praha: MMR ČR – Národní orgán pro koordinaci, 2015. ISBN 978-7538-009-8.
- WOKOUN, R., MALINOVSKÝ, J. a kol. *Regionální rozvoj: východiska regionálního rozvoje, regionální politika, teorie, strategie a programování*. Praha: Linde, 2008. ISBN 978-80-7201-699-0.
- ZAHRADNÍK, P. *Kohezní politika Evropské unie*. Praha: C.H. Beck, 2017. ISBN 978-80-7400-527-5.

Předběžný termín obhajoby

2022/23 LS – PEF

Vedoucí práce

doc. Ing. Karel Tomšík, Ph.D.

Garantující pracoviště

Katedra ekonomiky

Elektronicky schváleno dne 16. 6. 2022

prof. Ing. Miroslav Svatoš, CSc.

Vedoucí katedry

Elektronicky schváleno dne 27. 10. 2022

doc. Ing. Tomáš Šubrt, Ph.D.

Děkan

V Praze dne 01. 01. 2024

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou diplomovou práci "Zhodnocení přeshraniční spolupráce v rámci politiky soudržnosti" jsem vypracoval samostatně pod vedením vedoucího diplomové práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu použitých zdrojů na konci práce. Jako autor uvedené diplomové práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušil autorská práva třetích osob.

V Praze dne 31. 3. 2024

Poděkování

Rád bych touto cestou poděkoval doc. Ing. Karlu Tomšíkovi, Ph.D. za odborné vedení a cenné rady při psaní této diplomové práce. Dále bych rád poděkoval panu Martinu Cízlovi, tajemníku Koordinačního centra Tandem Plzeň, za odbornou konzultaci a poskytnutí informací k přeshraničním projektům.

Zhodnocení přeshraniční spolupráce v rámci politiky soudržnosti

Abstrakt

Diplomová práce analyzuje a hodnotí význam přeshraniční spolupráce ve vybraném regionu Evropské unie při naplňování cílů ekonomické a sociální soudržnosti. Teoretická část představuje historický vývoj politiky soudržnosti, vymezuje koncepty využívané v rozvoji přeshraniční spolupráce a jejich teoretické zdůvodnění. V praktické části je analyzován a zhodnocen vliv konceptů a nástrojů uplatňovaných v rozvoji přeshraničního regionu Česká republika – Bavorsko v programovém období 2014–2020. Konkrétně je pozornost věnována Koordinačnímu centru česko-německé výměny mládeže Tandem Plzeň, které na celorepublikové úrovni rozvíjí povědomí o sousední zemi, a to i prostřednictvím projektů financovaných z prostředků EU.

Klíčová slova: přeshraniční spolupráce, EU, region, projekt, dotace, evropské strukturální a investiční fondy, ERDF, Koordinační centrum Tandem, sousední země, Lead partner

Evaluation of Cross – Border Cooperation within Cohesion Policy

Abstract

This diploma thesis analyses and evaluates the importance of cross border cooperation in one specific region in EU with reference cohesion policy including fulfil economic and social aims. The theoretical part provides a historical development of cohesion policy, defines concepts using within cross border cooperation and their theoretical explanation. The second part analyses and evaluates the influence of concepts and instruments be in place of progress cross-border region Czech Republic – Bavaria during programming period 2014–2020. The attention is focused especially on The Coordinative centre czech-german youth exchange Tandem Pilsen. This organization promotes actions to inform and raise awareness about neighbour state. For these reasons, implements projects which are financing throught the cohesion policy instruments.

Keywords: cross border cooperation, EU, region, project, subsidy, European structural and investment funds, ERDF, Coordinative centre Tandem, neighbouring country, Lead partner

Obsah

1 Úvod.....	11
2 Cíl práce a metodika	12
2.1 Cíl práce	12
2.2 Metodika	12
3 Teoretická východiska	14
3.1 Politika soudržnosti EU.....	14
3.1.1 Historie vzniku politiky soudržnosti.....	15
3.1.2 Vývoj politiky soudržnosti do roku 2013	18
3.1.3 Financování politiky soudržnosti.....	21
3.1.4 Klasifikace regionů EU – NUTS	22
3.1.5 Legislativní zakotvení politiky soudržnosti.....	24
3.2 Programové období 2014–2020	27
3.2.1 Strategie Evropa 2020.....	28
3.2.2 Dohoda o partnerství.....	30
3.2.3 Evropské strukturální a investiční fondy	31
3.2.4 Míra spolufinancování	33
3.3 Programové období 2021–2027	34
4 Vlastní práce	38
4.1 Program přeshraniční spolupráce Česká republika – Svobodný stát Bavorsko Cíl EÚS 2014–2020	38
4.1.1 Charakteristika a vymezení podporovaného území	39
4.1.2 SWOT analýza dotačního území	46
4.1.3 Základní atributy realizace programu	48
4.1.4 Tematické zaměření programu	49
4.2 Koordinační centra česko-německých výměn mládeže Tandem.....	60
4.2.1 Status a poslání	61
4.2.2 Nabídka českého Koordinačního centra	62
4.2.3 Projekty financované Programem spolupráce ČR – Bavorsko.....	66
4.2.4 Výsledky a dopad projektů	72
5 Výsledky a diskuse	81
6 Závěr.....	87
7 Seznam použitých zdrojů	89
8 Seznam obrázků, tabulek, grafů a zkratk	97
8.1 Seznam obrázků	97
8.2 Seznam tabulek	97

8.3	Seznam grafů.....	97
8.4	Seznam použitých zkratek.....	98

1 Úvod

Vstup České republiky do Evropské unie (EU) v květnu roku 2004 přinesl celou řadu změn, které se týkaly volného pohybu zboží, osob nebo kapitálu. Významný dopad měl i na oblast přeshraniční spolupráce. České příhraniční regiony sice již před vstupem do EU rozvíjely kooperaci se všemi sousedními státy, ovšem tato spolupráce byla do značné míry limitována nedostatečnou finanční podporou. Teprve vstup do EU umožnil zapojení regionů do „plnohodnotné“ přeshraniční spolupráce, jelikož bylo možné čerpat finanční prostředky z Iniciativy Interreg.

Předkládaná diplomová práce se v širším pohledu zaměřuje na problematiku realizace politiky soudržnosti EU, v užším pohledu pak na Program přeshraniční spolupráce Česká republika – Svobodný stát Bavorsko Cíl EÚS 2014–2020.

V teoretické části je nejprve charakterizován smysl politiky soudržnosti a představen její postupný vývoj, a to od samotného vzniku této politiky až po obsahovou náplň, kterou má v současném programovém období 2021–2027. Pozornost je věnována legislativnímu uchopení a také financování, které probíhá prostřednictvím několika nástrojů, kdy se regionům nabízejí rozličné možnosti čerpání finančních prostředků z evropských fondů.

Praktická část práce je zaměřena již na samotný Program přeshraniční spolupráce Česká republika – Svobodný stát Bavorsko, konkrétně na programové období 2014–2020. Dotační území bylo na české straně hranice tvořeno Karlovarským, Plzeňským a Jihočeským krajem; bavorskou část představovaly vybrané zemské a městské okresy vládních obvodů Horní Franky, Horní Falc a Dolní Bavorsko. V programovém období 2014–2020 byl na spolupráci regionů v česko-bavorském příhraničí vyčleněn příspěvek z ERDF ve výši 103,4 mil. EUR. Většina z této částky (97,2 mil. EUR) poté směřovala do čtyř prioritních os. Jedním z žadatelů, který získal podporu na realizaci několika projektů, bylo Koordinační centrum česko-německých výměn mládeže Tandem Plzeň. Tato organizace byla pro praktickou část zvolena záměrně, a to z několika důvodů. Jednak se jedná o osobní a profesní zkušenost autora práce s danou organizací, jednak proto, že z pohledu svého zaměření představuje zcela unikátní organizaci na území ČR, která si zaslouží větší pozornost.

2 Cíl práce a metodika

2.1 Cíl práce

Diplomová práce si klade za hlavní cíl charakterizovat a zhodnotit význam projektů realizovaných v rámci Programu přeshraniční spolupráce Česká republika – Svobodný stát Bavorsko Cíl EÚS 2014–2020.

Cílem teoretické části je podání základních charakteristik o politice soudržnosti EU a zachycení etap jejího vývoje od vzniku až do současného programového období 2021–2027.

V následující praktické části jsou vytyčeny dva cíle, prvním je analyzovat přeshraniční spolupráci mezi Bavorskem a ČR dle jednotlivých prioritních os, kterými jsou „Výzkum, technologický rozvoj a inovace“, „Ochrana životního prostředí a účinné využívání zdrojů“, „Investice do dovedností a vzdělávání“ a „Udržitelné sítě a institucionální spolupráce“. Druhým stanoveným dílčím cílem je zhodnocení česko-německé spolupráce na příkladu konkrétní organizace realizující projekty s přeshraničním efektem, jedná se o Koordinační centrum Tandem se sídlem v Plzni, jehož smyslem je především česko-německá spolupráce v oblasti výměny mládeže a navazování přátelských vazeb. Tato organizace získala finanční podporu z Programu spolupráce na realizaci celkem tří přeshraničních projektů, u kterých je analyzována a hodnocena jejich úspěšnost z pohledu splnění nastavených ukazatelů.

2.2 Metodika

Předkládaná diplomová práce je rozdělena do dvou základních částí, teoretické a praktické. Teoretická část vymezuje koncepty využívané v rozvoji přeshraniční spolupráce a jejich teoretické zdůvodnění. Pro zpracování teoretické části bude použita převážně technika studia dokumentů odborné povahy zabývající se daným tématem, jedná se o různé relevantní podklady, které jsou k dispozici v písemné či online formě. Do rešerše budou zahrnuty jak české, tak i zahraniční zdroje.

V praktické části je analyzován a zhodnocen vliv konceptů a nástrojů uplatňovaných v rozvoji konkrétního regionu. V této části budou stanovené cíle postupně naplňované pomocí analýzy sekundárních dat. Primárními zdroji budou především informace zveřejněné na internetové stránce Programu spolupráce Bavorsko – ČR obsahující

podrobné informace o programu samotném, ale hlavně výroční zprávy o realizaci programu. Použity budou rovněž údaje z databází Českého statistického úřadu, Bavorského statistického úřadu a Eurostatu. Cenným informačním zdrojem budou údaje organizace Tandem, jednak veřejně dostupné na jejich internetové stránce, a především interní materiály o realizaci jednotlivých projektů. Využita bude i komparace jednotlivých regionů za účelem zjištění jejich preferencí v projektových tématech a jejich čerpání finančních prostředků. Pozornost je zaměřena na zjištění, zda přeshraniční projekty realizované organizací Tandem naplnily všechny stanovené indikátory. V závěru praktické části bude provedeno srovnání a vyhodnocení těchto projektů. Zjištěná data budou převedena i do grafických podob, které slouží k lepší představě o výsledcích jednotlivých ukazatelů (např. počet projektů, Lead partnerů nebo čerpání rozpočtu).

Práce používá převážně obecně teoretické metody (komparace, analýza, syntéza).

3 Teoretická východiska

3.1 Politika soudržnosti EU

Politika hospodářské, sociální a územní soudržnosti (politika soudržnosti) Evropské unie, často označovaná též jako kohezní či obecněji regionální politika EU, je politika, která usiluje o snižování rozdílů v úrovni rozvoje jednotlivých regionů, snížení zaostalosti nejvíce znevýhodněných regionů a posilování hospodářské, sociální a územní soudržnosti za účelem vyváženého rozvoje EU. (DotaceEU.cz, 2022, [online])

Politika soudržnosti prošla od doby svého vzniku výraznou proměnou. Z politiky orientované na podporu zaostalých venkovských oblastí a regionů zasažených útlumem těžkého průmyslu se vyvinula v jednu z nejvýznamnějších politik EU, která má Evropě zajistit konkurenceschopnost ve světě a pomoci se vyrovnat s výzvami 21. století. (CDK, 2021, [online])

Ačkoliv může být tato politika kvůli svým někdy těžko měřitelným přínosům zpochybňována, hraje nezastupitelnou roli při fungování EU. Politika soudržnosti je základním unijním instrumentem k mobilizaci územních aktiv a potenciálu, zaměřená na územní dopady vytvářené procesem evropské integrace. (Zahradník, 2016, s. 5) Její hlavní cíle se postupem času proměňují a jsou stanoveny v rámci daných programových období, která jsou v poslední době rozdělena do sedmiletých cyklů. Realizované programy a projekty jsou podporovány prostřednictvím fondů EU. Politika soudržnosti se podílí na financování řady oblastí, jako je např. vzdělávání, životní prostředí, zaměstnanost, inovace, výzkum, rozvoj infrastruktury atd. Touto svou aktivitou napomáhá ke zlepšení kvality života obyvatel Unie, jakožto i k plnění cílů udržitelného rozvoje.

Smyslem kohezní politiky je umožnit všem regionům v EU získávat maximální užitek z příležitostí, které přináší Jednotný vnitřní trh (JVT)¹, a zároveň přispívat ke stabilitě Hospodářské a měnové unie (EMU). Jedná se o politiku založenou na solidaritě. Ovšem na solidaritě odůvodněné a reagující na stále se zvyšující požadavky doby. Zatímco dříve kohezní politika soustředila své úsilí „pouze“ na pomoc nejvíce znevýhodněným regionům, tak v současnosti je kladen důraz i na efektivitu vynaložených

¹ Tj. prostor bez vnitřních hranic, kde je zajištěn volný pohyb zboží, osob, služeb a kapitálu.

prostředků a přímou finanční návratnost. To vše je spojeno s pravidelným výkonem monitoringu a hodnocení. (Zahradník, 2016, s. 1–2)

3.1.1 Historie vzniku politiky soudržnosti

První zmínku o podpoře harmonického rozvoje zajištěného snižováním meziregionálních nerovností nalezneme již ve Smlouvě o založení Evropského hospodářského společenství (EHS)² z března 1957. Ovšem regionální problematika zde byla řešena spíše okrajově. Manzella a Mendez (2009, s. 5–6, [online]) uvádí tři hlavní důvody tohoto relativně vágního přístupu členský států k regionální politice v době vzniku Evropského společenství (ES). (1) Regionální politika se teprve utvářela a země nechtěly poskytnout nově založenému evropskému uskupení pravomoci k řešení otázek týkajících se územního uspořádání státu nebo vztahu mezi veřejnou mocí a podnikajícími subjekty. (2) Zakladatelé ES kladli důraz na koordinaci národních regionálních politik a panovala mezi nimi značně optimistická důvěra v rozšiřující se meziregionální obchod, jenž měl přispět ke snížení regionálních nerovností. (3) Počátek 50. let se nesl v duchu velkých očekávání ohledně schopnosti veřejných investičních bank (zejména Světové banky) nastartovat dynamiku růstu v méně rozvinutých oblastech.

Ve světle těchto skutečností byl na základě Smlouvy o EHS vytvořen Evropský sociální fond (ESF), který měl podpořit zaměstnanost a mobilitu pracovních sil uvnitř Společenství. Kromě ESF byla na samém začátku evropského integračního procesu vytvořena i jedna instituce, co má s regionální politikou mnoho společného – Evropská investiční banka (EIB). Ostatní nástroje určené pro podporu rozvoje oblastí členských zemí byly postupně zaváděny v souvislosti s tím, jak se proces vytváření jednotné Evropy vyvíjel a jak do něj vstupovaly další nové státy. (Zahradník, 2016, s. 36)

V roce 1962, v době zavedení Společné zemědělské politiky, byl jako instrument ke stimulaci zemědělské produkce založen Evropský zemědělský podpůrný a záruční fond (EAGGF). V roce 1964 byl fond rozdělen na dvě sekce: garanční a podpůrnou. Právě druhá jmenovaná sekce přispívala výdajům na strukturální reformu zemědělství a podporovala modernizaci venkova. (Zahradník, 2016, s. 36)

² Smlouva byla podepsána dne 25. března 1957 v Římě (je proto známá též jako Římská smlouva – Treaty of Rome) a vstoupila v platnost 1. ledna 1958. Šestice zakládajících států (Belgie, Německo, Francie, Itálie, Lucembursko a Nizozemsko) se v ní mj. zavázala k těsnější hospodářské integraci skrze vytvoření společného vnitřního trhu založeného na volném pohybu osob, služeb a kapitálu.

Zásadním podnětem pro intenzivnější řešení problematiky vyváženého rozvoje regionů členských států bylo první rozšíření (1973) ES o Velkou Británii, Irsko a Dánsko, kdy se součástí Společenství staly země se specifickými teritoriálními potřebami. Roku 1975 byl proto založen Evropský fond pro regionální rozvoj (ERDF).

V době svého vzniku disponoval ERDF necelými 5 % z rozpočtu ES. ERDF se výrazně podílel na projektech řešících důsledky restrukturalizace průmyslu a přispíval až 50 % na krytí nákladů podpůrných programů, uskutečňovaných v jednotlivých členských státech. Jeho podíl se postupně zvyšoval až na konci 80. let dosáhl 9 % objemu rozpočtu ES. Kromě orientace na odstraňování následků změn v ekonomických strukturách se rovněž začíná objevovat prvek meziregionální přeshraniční spolupráce. (Zahradník, 2016, s. 40)

Klíčové události 80. let, přijetí Jednotného evropského aktu (SEA, 1986), přistoupení Řecka (1981), Španělska a Portugalska (1986) a přijetí programu jednotného trhu, s sebou přinesly podnět k mnohem opravdovější politice soudržnosti (Inforegio panorama č. 26, 2008, s. 8, [online])

SEA znamenal revizi Římské smlouvy. Dokument položil právní základ k vytvoření JVT a poprvé jasně definoval cíle hospodářské a sociální koheze.

Po vstupu nových států v 80. letech 20. století se regionální rozdíly v tehdejší ES značně prohloubily. Před rozšířením měl jeden Evropan z osmi roční příjem o 30 % nižší než průměr Společenství, to se po přistoupení Španělska a Portugalska změnilo na jeden z pěti. (Inforegio panorama č. 26, 2008, s. 8, [online]) Charakter rozšiřování ES o středomořské národy tak přinesl do ES poznání diametrálně odlišných projevů ekonomického, ale i sociálního zaostávání, než tomu bylo u zdatně vyspělejších zemí, které do Společenství vstoupily v roce 1973. (Zahradník, 2016, s. 40) Hlavním problémem se ukázal fakt, že zemědělci v Řecku, Španělsku a Portugalsku neprodukovali komodity jako pšenici, cukr nebo mléčný a masný skot, které podporovala společná zemědělská politika. Pokud tyto státy měly finančně profitovat z rozpočtu Společenství, tak musely být změněny priority na jeho výdajové straně (Baldwin, Wyplosz, 2013, s. 313). Právě vlna rozšíření v 80. letech 20. století tedy posunula zaměření regionální politiky od do té doby převažující pomoci oblastem postižených strukturálními změnami v průmyslu k podpoře nejméně rozvinutých oblastí. (Zahradník, 2016, s. 40)

Ve snaze vyřešit krizi rozpočtu, uspíšit dokončení vnitřního trhu a podpořit hospodářskou a sociální soudržnost navrhla Evropská komise v únoru 1987 reformu finančního systému Společenství - tzv. „I. Delorsův balík“³. (Inforegio panorama č. 26, 2008, s. 8, [online])

V roce 1988 dochází ke vzniku plnohodnotné kohezní politiky. Přijetí „Delorsova Balíku I“ Evropskou radou v březnu téhož roku, umožnilo realizovat náročný program „1992“ včetně reformy Společné zemědělské politiky, jenž posílil aktivity Společenství v oblasti hospodářské a sociální soudržnosti, vědy, techniky, životního prostředí a dopravy. Evropská rada v rámci podpory rozvoje regionů zdvojnásobila rozpočet strukturálních fondů (ESF, EAAGF a ERDF) na 64 mld. ECU pro období let 1989–1993 a přijala první nařízení⁴, které tyto fondy integrovalo do politiky soudržnosti. (Inforegio č. 26, 2008, s. 8–9, [online]) Mimoto byly také zavedeny čtyři klíčové principy, z nichž politika soudržnosti vychází:

- **1. Princip koncentrace** – má tři aspekty: **(1) Koncentraci zdrojů** (v období 2014–2020 bylo 70 % zdrojů ze strukturálních fondů soustředěno do nejméně 10 regionů a zemí). **(2) Koncentraci úsilí** (2014–2020: cílení investic do čtyř klíčových oblastí /tematických cílů/: výzkum a inovace, informační a komunikační technologie – ICT, posilování konkurenceschopnosti malých a středních podniků – SMEs, podpora přechodu na nízkouhlíkové hospodářství; 2021–2027: směřování finančních zdrojů na první dva politické cíle /Konkurenceschopnější a chytřejší Evropa; Zelenější, nízkouhlíková a odolnější Evropa/). **(3) Koncentraci výdajů** (na začátku programového období jsou každému programu alokovány finanční prostředky na daný rok, které musí být dle pravidla n+3 vyčerpány do konce třetího roku po jejich přidělení). (European Commission, [online])
- **2. Princip partnerství** – při tvorbě každého jednotlivého programu je vždy vyžadováno zapojení příslušných orgánů na evropské, regionální a lokální úrovni, sociálních partnerů a organizací občanské společnosti ve všech fázích programovacího procesu (od návrhu, přes řízení a implementaci až k monitoringu

³ Pojmenovaný po tehdejšímu předsedovi Evropské komise Jacquesu Delorovi.

⁴ Nařízení rady (EEC) č. 2052/88 z 24. června 1988, Official Journal of the European Communities č. L 185 z 15. 7. 1988.

a evaluaci), tak aby byla opatření uzpůsobena místním a regionálním potřebám a prioritám. (European Commission, [online])

- **3. Princip programování** – pomoc se uskutečňuje nikoli na základě nahodile předkládaných projektů, ale naopak prostřednictvím projektů naplňujících cíle programových a strategických dokumentů. Výsledkem je vzájemně integrovaný programový celek realizovaný v dlouhodobější perspektivě, který se zaměřuje na plnění cílů vymezených rozvojových priorit. Cíle evropských fondů jsou sledovány v rámci víceletého programování organizovaného v několika fázích, jež zahrnují určení priorit, financování a systém řízení a kontroly. (DotaceEU.cz, 2022, [online])
- **4. Princip adicionality (doplňkovosti)** – zajišťuje, aby finanční prostředky z EU nenahrazovaly národní rozpočty členských států. Cílem a smyslem je pouze doplňovat veřejné zdroje, nikoli je nahrazovat. (DotaceEU.cz, 2022, [online]) Pro období 2021–2027 byla tato zásada zrušena. (Bachtler, 2022, s. 11, [online])

3.1.2 Vývoj politiky soudržnosti do roku 2013

Jak poznamenává Zahradník (2016, s. 44), ve srovnání s předchozím vývojem směřujícím k politice soudržnosti můžeme o období 1989–1993 hovořit jako o prvním skutečném víceletém, strategickém, na programování a společných pravidlech založeném systému, který nahradil do té doby zavedenou praxi každoročního výběru projektu na úrovni členských států.

Politika soudržnosti se v letech 1989–1993 zaměřila na plnění pěti prioritních cílů:

Cíl 1: Podpora rozvoje a změn v regionech, jejichž rozvoj zaostává (regiony, kde HDP na obyvatele nedosahuje 75 % průměru Společenství).

Cíl 2: Přeměna regionů nebo jejich částí vážně zasažených poklesem průmyslu (kritéria: vyšší průměrná míra nezaměstnanosti, než je průměr Společenství, míra zaměstnanosti v průmyslu nad průměrem Společenství, pokles zaměstnanosti v průmyslu).

Cíl 3: Boj s dlouhodobou nezaměstnaností (osoby starší 25 let, nezaměstnaní déle než 12 měsíců).

Cíl 4: Usnadnění profesní integrace mladých lidí (uchazeči o zaměstnání mladší 25 let).

Cíl 5: V souvislosti s reformou Společné zemědělské politiky:

5 (a): Úprava sktruktur výroby, zpracování a marketingu v odvětvích zemědělství a lesnictví.

5 (b): Podpora rozvoje venkovských oblastí (kritéria: vysoký podíl osob pracujících v zemědělství na celkové zaměstnanosti, nízká úroveň příjmů ze zemědělské činnosti, nízký stupeň socioekonomického rozvoje v přepočtu HDP na obyvatele). (Commission of the European Communities, 1989, s. 14)

Kromě regionálních a národních projektů bylo v rámci politiky soudržnosti podpořeno i několik iniciativ Společenství, jež měly napomáhat při řešení specifických problémů konkrétních regionů nebo sektorů. Např. iniciativa INTERREG podpořila přeshraniční spolupráci mezi sousedícími regiony; zatímco iniciativa LEADER cílila na místní a venkovské rozvojové projekty. (Zahradník, 2016, s. 43)

Objem finančních prostředků na strukturální politiku se během tohoto období přibližně ztrojnásobil; zatímco v roce 1988 šlo o částku 6,4 mld ECU, v roce 1993 to bylo již 20,5 mld. ECU. (Zahradník, 2016, s. 42–44)

Maastrichtská smlouva (podepsaná 7. února 1992)⁵ umožnila vznik EMU, čímž započala nová epocha evropské integrace. Smlouva taktéž učinila z hospodářské a sociální soudržnosti jeden ze základních cílů rozvoje EU (spolu s JVT a EMU). V návaznosti na to byl vytvořen Fond soudržnosti (CF), který měl podpořit financování infrastrukturních projektů v chudších členských státech (Irsko, Řecko, Španělsko, Portugalsko) a současně s tím pomoci těmto národům naplňovat konvergenční kritéria pro vstup do EMU. (Manzella a Mendez, 2009, s. 15, [online]) Vedle CF byla zřízena i nová instituce – Výbor regionů a posílen proces decentralizace při souběžném objasňování principu subsidiarity⁶. V programovém období 1994–1999 byla na kohezní politiku vyčleněna suma 168 mld. ECU, tedy zhruba třetina rozpočtu ES. Cíle politiky soudržnosti zůstaly takřka totožné. (Zahradník, 2016, s. 46)

Po vstupu Švédska a Finska do EU v roce 1995 byl přidán Cíl 6, jenž reflektoval problémy řídké osídlených regionů těchto zemí. Byl také založen Finanční nástroj pro podporu rybolovu (FIFG) s cílem pomáhat při restrukturalizaci rybářského odvětví. (Manzella a Mendez, 2009, s. 16, [online])

⁵ Známá též jako Smlouva o Evropské Unii, vstoupila v platnost 1. listopadu 1993.

⁶ Princip subsidiarity doplňuje čtyři základní principy politiky soudržnosti. Rozhodnutí mají být přijímána na té úrovni správy, která je nejbližší občanům.

Od roku 2000 ovlivňovala politiku soudržnosti zejména Lisabonská strategie a plánované rozšíření EU, k němuž došlo v květnu 2004. Dosud největší rozšíření o deset států zvýšilo populaci EU o pětinu, HDP ale vzrostlo pouze o 5 %. Ze statistik vyplývá, že se průměr HDP na obyvatele nových členských zemí nacházel pod polovinou průměru Unie. Ve výsledku tedy skoro všechny oblasti mohly žádat o nejvyšší možnou podporu ze strukturálních fondů a CF. (CDK, 2021, [online])

Celé období let 2000–2006 bylo protkáno snahou po efektivnějším využívání finančních prostředků. V souvislosti s tím byl redukován počet cílů realizovaných v rámci politiky soudržnosti na tři: **Cíl 1:** Podpora rozvoje a strukturálního přizpůsobování regionů, jejichž rozvoj zaostává; **Cíl 2:** Podpora hospodářské a sociální konverze oblastí se strukturálními problémy; **Cíl 3:** Podpora adaptace a modernizace politik a systémů vzdělávání, odborné přípravy a zaměstnanosti. Dále bylo rovněž přistoupeno ke striktnímu rozdělení finančních prostředků pro původních patnáct členských zemí (213 mld. EUR) a nových deset zemí (22 mld EUR na zkrácené období 2004–2006). (Wokoun, 2008, s. 331, 341) Program PHARE (existující již od roku 1989), doplnil nástroj předvstupních strukturálních politik (ISPA) a speciální předvstupní program pro rozvoj zemědělství a venkova (SAPARD). (CDK, 2021, [online]).

Pro období 2007–2013 operovala politika soudržnosti s rozpočet ve výši 347 mld. EUR. Balíček nařízení, jenž byl schválen v červenci 2006, představuje dle Manzella s Mendezem do té doby nejradikálnější reformu politiky soudržnosti od roku 1988. Ústředním motivem této změny bylo vybudovat strategičtější přístup k zacílení priorit EU, jenž by korespondoval s Lisabonskou strategií a zahrnoval nový rámec plánování. Strategické cíle politiky soudržnosti EU byly popsány ve Strategických obecných zásadách Společenství (CSG). Jednotlivé členské státy poté stanovily národní cíle a strategii v souladu s CSG v Národním strategickém referenčním rámci (NSRF). Oba zmíněné dokumenty vytvořily společný základ pro tvorbu operačních programů. Kromě toho byl také zaveden mechanismus vyčleňování finančních prostředků na úhradu specifických kategorií výdajů přímo souvisejících s naplněním „lisabonských záměrů“ (tzv. „Lisbon earmarking“). (Manzella a Mendez, 2009, s. 19, [online])

Předešlé Cíle politiky soudržnosti byly nahrazeny novými (**Cíl 1:** Konvergence; **Cíl 2:** Regionální konkurenceschopnost a zaměstnanost; **Cíl 3:** Evropská územní spolupráce). Vůbec poprvé se mohly všechny regiony členských států ucházet o podporu

z evropských fondů. Dále došlo k přerušení iniciativ Společenství s výjimkou iniciativy INTERREG, která byla začleněna pod Cíl Evropská územní spolupráce. Dřívější nástroje spjaté s rozvojem venkova a rybolovem (podpůrná sekce EAGFF, FIG) byly transformovány a integrovány do Společné zemědělské politiky. (Manzella, Mendez, 2009, s. 19, [online]) Počínaje rokem 2007 dochází ke vzniku Evropského zemědělského záručního fondu (EAGF) a Evropského zemědělského fondu pro rozvoj venkova (EAFRD). Tím nahradily do té doby fungující EAGFF. Evropský námořní a rybářský fond (EMFF) pak svým vznikem v roce 2007 nahradil FIG. (Zahradník, 2016, s. 37)

3.1.3 Financování politiky soudržnosti

Víceletý finanční rámec

Zásadním momentem z pohledu financování ES byl přechod od ročního rozpočtování k víceletému plánování, jehož zavedení přispělo k větší stabilitě a dostupnosti finančních prostředků určených na hospodářský rozvoj regionů. To je důležité zejména např. v případě velkých investičních projektů zaměřených na výstavbu infrastruktury, jejichž dokončení trvá zpravidla několik let. (Mairate, 2006, s. 171–172, [online])

První dohoda mezi Evropským parlamentem, Radou a Komisí (tzv. interinstitucionální dohoda) ve věci víceleté finanční perspektivy byla podepsána v roce 1988 a stanovila finanční výhled na období let 1989–1993 („I. Delorsův balík“). Dosud bylo přijato celkem šest víceletých finančních rámců (MFF), včetně toho na období 2021–2027. Po přijetí Lisabonské smlouvy došlo ke změně statusu MFF, který se z interinstitucionální dohody stal nařízením Rady, jež schvaluje Evropský parlament. Finanční rámec se stanovuje na dobu nejméně pěti let a zajišťuje výdaje EU v mezích jejich vlastních zdrojů. Mimoto také zavádí ustanovení, která musí splňovat roční rozpočet EU, čímž zabezpečuje rozpočtovou kázeň. (Delasnerie, 2022, [online]) Nařízení o MFF stanoví pro každý rok a každou výdajovou oblast (tzv. okruh) i její části výši přidělů na závazky, celkové výdaje pro jednotlivé roky jsou uvedeny i ve formě přidělů na platby. Výše stropů je ve MFF vyjádřena v cenách z roku, v němž byl daný finanční rámec přijat. (Krutílek a CDK, [online]) Pravidla pro fungování MFF upravuje čl. 312 SFEU.

Strukturální fondy a Fond soudržnosti

Hlavním nástrojem regionální politiky EU pro redistribuci finančních prostředků za účelem snižování rozdílů v úrovni rozvoje jednotlivých oblastí se staly evropské

strukturální fondy – ERDF a ESF/ESF+⁷. Vedle strukturálních fondů existuje CF, jenž pomáhá ekonomicky slabším státům EU. Charakteristickým rysem podpory z uvedených fondů je skutečnost, že příjemci této pomoci musí vynaložit značné úsilí a předložit EU velmi kvalitní programové a projektové dokumenty. (Wokoun, 2008, s. 331–332)

Evropská investiční banka

Významné postavení v rámci financování politiky soudržnosti zaujímá i EIB, která je její nedílnou součástí od reformy strukturálních fondů v roce 1988 (jako součást regionální politiky od svého založení v roce 1958). V průběhu několika následujících finančních období se její role postupně vyvíjela zejména v souvislosti se zaváděním nových finančních nástrojů. Úměrně tomu, jak se tyto instrumenty stávaly význačnějšími a komplikovanějšími, rostla poptávka po odborných znalostech EIB a členské státy i Komise stále více prosazovali její zapojení do dané problematiky (European Parliament, 2016, s. 33, [online])

Základním úkolem EIB v oblasti politiky soudržnosti je poskytovat úvěry na projekty financované skrze tuto politiku. Takový způsob financování projektů, kdy využíváme peníze z několika zdrojů, nazýváme kombinovaným (blending). Žadatelé mohou získat prostředky od EIB např. formou přímých, rámcových, zprostředkovatelských nebo globálních úvěrů. (European Parliament, 2016, s. 14, [online])

3.1.4 Klasifikace regionů EU – NUTS

NUTS (La Nomenclature des Unités Territoriales Statistiques) je označení klasifikace územních statistických jednotek, kterou vytvořil Evropský statistický úřad (EUROSTAT) v 70. letech 20. století jako „jednotný, ucelený systém členění území ES za účelem vytváření regionálních statistik pro Společenství.“ (Eurostat, [online]). Ačkoliv se v rámci politiky soudržnosti tato klasifikace využívá již od roku 1988⁸, všeobecně uznávané právní postavení získala teprve o více jak dvě desítky let později v podobě

⁷ ESF+ byl zřízen na základě NAŘÍZENÍ EVROPSKÉHO PARLAMENTU A RADY (EU) 2021/1057 ze dne 24. června 2021. ESF+ do sebe zahrnul několik nástrojů: ESF, Iniciativu na podporu zaměstnanosti mladých lidí (YEI), Fond evropské pomoci nejchudším osobám (FEAD) a Program EU pro zaměstnanost a sociální inovace (EaSI).

⁸ Viz Nařízení Rady (EHS) č. 2052/88 z 24. června 1988 o úkolech strukturálních fondů a jejich efektivnosti a o koordinaci jejich činností navzájem, jakož i činností Evropské investiční banky a dalších existujících finančních nástrojů.

Nařízení Evropského Parlamentu a Rady (ES) č. 1059/2003 ze dne 26. května 2003 o zavedení společné klasifikace územních statistických jednotek (NUTS).

Klasifikace NUTS je složená ze tří hierarchických úrovní. Každý členský stát je rozdělen na regiony NUTS 1 (hlavní socioekonomické regiony), tyto regiony se dále rozdělují na regiony NUTS 2 (základní regiony pro uplatňování politiky soudržnosti) ty ještě dále na regiony NUTS 3 (malé regiony pro zvláštní diagnózy). Prvotním ukazatelem pro definování regionů NUTS jsou stávající správní jednotky států. Pokud pro danou úroveň NUTS neexistují žádné správní jednotky, lze tuto úroveň NUTS vytvořit agregací menších správních jednotek. Při agregaci je přihlíženo k zeměpisným, historickým, socioekonomickým či enviromentálním okolnostem. Tímto způsobem vytvořené agregované jednotky se pak dále označují jako „nesprávní jednotky“. (European Union, 2020, s. 5–6 [online]; Eurostat, [online])

Nařízení (ES) č. 1059/2003 rovněž stanovuje minimální a maximální prahové hodnoty počtu obyvatel, v nichž se musí jednotky (správní i nesprávní) nacházet, aby byly zařazeny do jedné ze tří úrovní NUTS regionů.

Tabulka 1 Úroveň regionů NUTS dle počtu obyvatel

Úroveň	Minimální počet obyvatel	Maximální počet obyvatel
NUTS 1	3 000 000	7 000 000
NUTS 2	800 000	3 000 000
NUTS 3	150 000	800 000

Zdroj: vlastní zpracování, European Union (2020, s. 6).

Klasifikace NUTS je dále na nižší úrovni územního členění státu doplněna místními správními jednotkami LAU (Local Administrative Units).

Definování statistických územních jednotek pro účely zavedení klasifikace NUTS v České republice provedl Český statistický úřad v kooperaci s Eurostatem na základě usnesení vlády České republiky č. 707/1998 ze dne 26. října 1998. Klasifikace CZ-NUTS byla zavedena opatřením Českého statistického úřadu ze dne 27. dubna 1999 (zveřejněným v částce 33/1999 Sb.). S účinností od 1. ledna 2000 nahradila do té doby platný Číselník krajů a okresů (ČKO) a zavedla systém klasifikování územních statistických jednotek užívaný v zemích EU. K 1. květnu 2004 (na základě sdělení č. 228/2004 Sb., ze dne 14. dubna 2004), došlo k aktualizaci klasifikace CZ-NUTS dle Nařízení Evropského Parlamentu a Rady (ES) č. 1059/2003. (ČSÚ, [online])

Klasifikace CZ-NUTS

NUTS 1 – území (Česko)

NUTS 2 – oblast (regiony soudržnosti: Praha, Střední Čechy, Jihozápad, Severozápad, Severovýchod, Jihovýchod, Střední Morava, Moravskoslezsko)

NUTS 3 – kraj (Hlavní město Praha, Středočeský kraj, Jihočeský kraj, Plzeňský kraj, Karlovarský kraj, Ústecký kraj, Liberecký kraj, Královéhradecký kraj, Pardubický kraj, Vysočina, Jihomoravský kraj, Olomoucký kraj, Zlínský kraj, Moravskoslezský kraj)

LAU – obce

Jak bylo naznačeno výše, z hlediska čerpání prostředků ze strukturálních fondů jsou nejdůležitější regiony úrovně NUTS 2, přičemž klíčovým ukazatelem je zde hrubý domácí produkt (HDP) těchto regionů přepočtený na obyvatele, vyjádřený ve standartu kupní síly (PPS) a vztažený k průměru zemí EU. Výpočty na základě jednotlivých obyvatel umožňují srovnávání různě velkých územních celků, zatímco HDP měřený v PPS napomáhá eliminovat rozdíly v cenové hladině mezi cílovými oblastmi. (Eurostat, 2023, [online])

V programových obdobích 2014–2020 a 2021–2027 politika soudržnosti rozlišuje tři typy regionů úrovně NUTS 2 mezi něž jsou rozdělovány prostředky na Cíl Investice pro růst a zaměstnanost (nařízení /EU/ č. 1303/2013, [online]; nařízení /EU/ č. 2021/1060, [online]):

- 1. Méně rozvinuté regiony** – regiony, ve kterých HDP na obyvatele nedosahuje 75 % průměru EU.
- 2. Přechodové regiony** – regiony, kde se HDP na obyvatele pohybuje mezi 75 % a 90 % (2014–2020) nebo mezi 75 % a 100 % (2021–2027) průměru EU.
- 3. Více rozvinuté regiony** – regiony, jejichž HDP na obyvatele je vyšší než 90 % (2014–2020) nebo 100 % (2021–2027) průměru EU.

3.1.5 Legislativní zakotvení politiky soudržnosti

Základní rámec politiky soudržnosti je na úrovni EU ukotven v člancích 174–178 Smlouvy o fungování Evropské unie (SFEU) v konsolidovaném znění. Uvedené články mj. stanovují hlavní cíle hospodářské, sociální a územní soudržnosti (čl. 174), jakožto i požadavek na provádění hospodářských politik členských států a nutnost jejich koordinace tak, aby pomáhaly naplňovat tyto cíle (čl. 175); úlohu ERDF (čl. 176) a CF

v regionální politice (čl. 177); zásady pro tvorbu obecných pravidel strukturálních fondů (čl. 177) a legislativní postup přijímání prováděcích nařízení pro ERDF (čl. 178).

SFEU je doplněna souborem právních předpisů, které Evropský parlament schválil pro dané sedmileté programové období.

Legislativní balíček pro politiku soudržnosti na období 2014–2020 sestával z následujících nařízení zveřejněných v Úředním věstníku EU (European Commission, [online]):

Nařízení o společných ustanoveních (obecné nařízení)

Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1303/2013 ze dne 17. prosince 2013 o společných ustanoveních o Evropském fondu pro regionální rozvoj, Evropském sociálním fondu, Fondu soudržnosti, Evropském zemědělském fondu pro rozvoj venkova a Evropském námořním a rybářském fondu, o obecných ustanoveních o Evropském fondu pro regionální rozvoj, Evropském sociálním fondu, Fondu soudržnosti a Evropském námořním a rybářském fondu a o zrušení nařízení Rady (ES) č. 1083/2006

Nařízení o ERDF/EFRR

Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1301/2013 ze dne 17. prosince 2013 o Evropském fondu pro regionální rozvoj, o zvláštních ustanoveních týkajících se cíle Investice pro růst a zaměstnanost a o zrušení nařízení (ES) č. 1080/2006

Nařízení o ESF

Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1304/2013 ze dne 17. prosince 2013 o Evropském sociálním fondu a o zrušení nařízení Rady (ES) č. 1081/2006

Nařízení o ETC/ EÚS

Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1299/2013 ze dne 17. prosince 2013 o zvláštních ustanoveních týkajících se podpory z Evropského fondu pro regionální rozvoj pro cíl Evropská územní spolupráce

Nařízení o EGTC/ESÚS

Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1302/2013 ze dne 17. prosince 2013, kterým se mění nařízení (ES) č. 1082/2006 o evropském seskupení pro územní spolupráci (ESÚS), pokud jde o vyjasnění, zjednodušení a zlepšení zřizování a fungování těchto seskupení

Nařízení o CF/FS

Nařízení Rady (EU) č. 1300/2013 ze dne 17. prosince 2013 o Fondu soudržnosti a o zrušení nařízení Rady (ES) č. 1084/2006

Nařízení o EZFRV/EAFRD

Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1305/2013 ze dne 17. prosince 2013 o podpoře pro rozvoj venkova z Evropského zemědělského fondu pro rozvoj venkova (EZFRV) a o zrušení nařízení Rady (ES) č. 1698/2005

Nařízení o EMFF/ENRF

Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 508/2014 ze dne 15. května 2014 o Evropském námořním a rybářském fondu a o zrušení nařízení Rady (ES) č. 2328/2003, (ES) č. 861/2006, (ES) č. 1198/2006 a (ES) č. 791/2007 a nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1255/2011

Legislativní balíček pro politiku soudržnosti na období 2021-2027 sestává z následujících nařízení zveřejněných v Úředním věstníku EU (European Commission, [online]):

Akce soudržnosti pro uprchlíky v Evropě (CARE)

Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2022/562 ze dne 6. dubna 2022, kterým se mění nařízení (EU) č. 1303/2013 a (EU) č. 223/2014, pokud jde o akci soudržnosti pro uprchlíky v Evropě (CARE)

Nařízení o společných ustanoveních

Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2021/1060 ze dne 24. června 2021 o společných ustanoveních o Evropském fondu pro regionální rozvoj, Evropském sociálním fondu plus, Fondu soudržnosti, Fondu pro spravedlivou transformaci a Evropském námořním, rybářském a akvakulturním fondu a o finančních pravidlech pro tyto fondy a pro Azylový, migrační a integrační fond, Fond pro vnitřní bezpečnost a Nástroj pro finanční podporu správy hranic a vízové politiky

Nařízení o ERDF/EFRR a CF/FS

Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2021/1058 ze dne 24. června 2021 o Evropském fondu pro regionální rozvoj a o Fondu soudržnosti

Nařízení o JTF/FST

Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2021/1056 ze dne 24. června 2021, kterým se zřizuje Fond pro spravedlivou transformaci

Nařízení o ETC/EÚS

Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2021/1059 ze dne 24. června 2021 o zvláštních ustanoveních týkajících se cíle Evropská územní spolupráce (Interreg) podporovaného z Evropského fondu pro regionální rozvoj a nástrojů financování vnější činnosti

Nařízení o ESF+

Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2021/1057 ze dne 24. června 2021, kterým se zřizuje Evropský sociální fond plus (ESF+) a zrušuje nařízení (EU) č. 1296/2013

V ČR tvoří základ institucionálního rámce pro rozvoj regionů **Zákon č. 248/2000 Sb., Zákon o podpoře regionálního rozvoje** ve znění pozdějších předpisů.

Stěžejním dokumentem, který dle uvedeného zákona podrobněji vymezuje oblasti podpory na úrovni státu je **strategie regionálního rozvoje ČR** (dále jen SRR). SRR je zpracovávána s platností pro programové období EU, určuje zaměření a cíle regionálního rozvoje, zejména s ohledem na dynamický a vyvážený rozvoj území státu, a stanoví základní podmínky pro naplňování těchto cílů. Návrh SRR pro celé území ČR zpracovává MMR ve spolupráci s relevantními partnery: dotčenými ústředními správními úřady, kraji a sdruženími obcí s celostátní působností. Finální podobu SRR schvaluje vláda ČR. (Zákon č. 248/2000) SRR je také jedním z důležitých národních strategických dokumentů (společně např. s Národním programem reforem a Strategii mezinárodní konkurenceschopnosti ČR 2012–2020) ovlivňujících podobu české Dohody o partnerství.

Na základě zákona č. 248/2000 Sb. § 14a bylo dále zřízeno Centrum pro regionální rozvoj ČR jako státní příspěvková organizace se sídlem v Praze. Centrum vykonává činnosti zprostředkujícího subjektu pro vybrané operační programy financované z fondů EU, kromě toho plní funkce společného sekretariátu a kontrolora pro vybrané operační programy Evropské územní spolupráce, poskytuje poradenství v souvislosti s využíváním prostředků z fondů EU a zajišťuje další úkony v oblasti podpory regionálního rozvoje.

3.2 Programové období 2014–2020

Politika soudržnosti EU pro období 2014–2020 si vyžádala nezbytný rámec přizpůsobení některých svých prvků, jehož hlavním záměrem bylo všestranně zefektivnit investice. (Zahradník, 2016, s. 209)

Mezi stěžejní změny, které Evropská komise prosadila do nového balíčku nařízení patřilo (Zahradník, 2016, s. 211):

- zaměření na priority Strategie Evropa 2020 podporující inteligentní, udržitelný a solidární růst;
- lepší koordinace nejrůznějších typů aktivit EU s politikou soudržnosti;
- oceňování výkonnosti v rámci politiky soudržnosti;
- podpora integrovaného programování;
- silnější zaměření na výsledky (zajišťování, soustavné sledování a vyhodnocování dohodnutých cílů kvalitativní podoby);
- zdravé makroekonomické a fiskální prostředí;
- posilování územní spolupráce;
- teritoriální koheze;
- další zjednodušení procesů spojených s implementací politiky soudržnosti.

Objem alokovaných prostředků pro politiku soudržnosti na další sedmiletý cyklus činil 351,8 mld. EUR (včetně 1,2 mld. pro technickou pomoc), tedy zhruba 34 % z celkového rozpočtu EU. (European Commission, 2014, s. 206, [online])

Počet cílů politiky soudržnosti byl zredukován na dva:

Cíl 1: Investice pro růst a zaměstnanost – strukturální fondy v rámci tohoto cíle podporovaly všechny regiony úrovně NUTS 2 rozčleněné do tří kategorií na: (1) méně rozvinuté regiony, (2) přechodové regiony a (3) více rozvinuté regiony. Prostředky z Fondu soudržnosti pak byly určeny pro ty členské státy, jejichž HND na obyvatele nedosahovalo 90 % průměru EU27. (nařízení /EU/ č. 2021/1060, [online])

Cíl 2: Evropská územní spolupráce (známý též jako Interreg) – zahrnoval v sobě programy přeshraniční, nadnárodní a mezinárodní spolupráce. Smyslem přeshraniční spolupráce je nacházet společná řešení problémů v pohraničních oblastech. Nadnárodní a mezinárodní spolupráce by měla napomáhat k účinnějšímu propojení i vzdálenějších území a rozsáhlejších evropských regionů. (MMR ČR, 2015, s. 5–6) Cíl byl podporován ERDF.

3.2.1 Strategie Evropa 2020

Strategie Evropa 2020 představovala ústřední ekonomickou strategii EU pro roky 2010 až 2020. Po obsahové stránce navázala na některé cíle Lisabonské strategie mj.

v oblastech zvýšení hospodářského růstu, vyšší míry zaměstnanosti či rozvoje vzdělávání a inovací v EU. Nadto však zohledňovala dopady tzv. Velké recese, globálního ekonomického poklesu, který nastal po roce 2007. (Vláda ČR, 2022 [online])

Tento základní strategický dokument ekonomického rozvoje EU měl již ze své podstaty determinující účinek na podobu politiky soudržnosti v programovém období 2014-2020. (Zahradník, 2016, s. 211)

Jádrem Strategie Evropa 2020 byly tři vzájemně se doplňující priority, jejichž plnění se promítlo do koncentrace podpory fondů EU na 11 tematických cílů⁹ (TC) definovaných v obecném nařízení (Strategie Evropa s. 5, 10, [online]; nařízení /EU/ č. 1303/2013, [online]):

Priorita 1: Inteligentní růst: rozvíjet ekonomiku založenou na znalostech a inovacích.

TC 1: Posílení výzkumu, technologického rozvoje a inovací.

TC 2: Zlepšení dostupnosti, využití a kvality informačních a komunikačních technologií (IKT).

TC 3: Zvýšení konkurenceschopnosti malých a středních podniků.

Priorita 2: Udržitelný růst: podporovat konkurenceschopnější a ekologičtější ekonomiku méně náročnou na zdroje.

TC 4: Podpora přechodu na nízkouhlíkové hospodářství ve všech odvětvích.

TC 5: Podpora přizpůsobení se změně klimatu a předcházení rizikům.

TC 6: Ochrana životního prostředí a podpora udržitelného využívání zdrojů.

TC 7: Podpora udržitelné dopravy a odstraňování překážek v klíčových síťových infrastrukturách.

Priorita 3: Růst podporující začlenění: podporovat ekonomiku s vysokou zaměstnaností, jež se bude vyznačovat sociální a územní soudržností.

TC 8: Podpora udržitelné zaměstnanosti, kvalitních pracovních míst a mobility pracovních sil.

TC 9: Podpora sociálního začleňování, boj proti chudobě a jakékoli diskriminaci.

⁹ ERDF podporuje všech 11 TC, hlavní investiční priority pro něj ovšem představují TC 1-4. Pro ESF jsou hlavní investiční priority TC 8-11, kromě toho podporuje i TC 1-4. CF podporuje TC 4-7 a 11 (Evropská komise, 2014, s. 1)

TC 10: Investice do vzdělávání, školení a odborné přípravy k získávání dovedností a do celoživotního učení.

TC 11: Posilování institucionální kapacity orgánů veřejné správy a zúčastněných stran a účinné veřejné správy.

Strategie rovněž obsahovala prorůstové cíle, kterých chtěla Unie dosáhnout do roku 2020:

Cíl 1: Nejméně 75 % obyvatelstva ve věku 20 až 64 let by mělo být zaměstnáno.

Cíl 2: Investice do výzkumu a vývoje ve výši 3 % HDP EU.

Cíl 3: Dosažení cílů „20-20-20“¹⁰ v oblasti klimatu a energie.

Cíl 4: Snížit podíl dětí, které předčasně ukončily školní docházku pod hranici 10 % a zároveň dosáhnout, aby nejméně 40 % mladší generace ukončilo terciární vzdělání.

Cíl 5: Počet osob ohrožených chudobou by měl klesnout o 20 milionů.

Za účelem rozvíjení hlavních cílů Strategie ustanovila Komise sedm stěžejních iniciativ: „Inovace v Unii“, „Mládež v pohybu“, „Digitální program pro Evropu“, „Evropa méně náročná na zdroje“, „Průmyslová politika pro éru globalizace“, „Program pro nové dovednosti a pracovní místa“, „Evropská platforma pro boj proti chudobě“.

3.2.2 Dohoda o partnerství

Zatímco v programovém období 2007–2013 byl na úrovni každého členského státu základním strategickým dokumentem pro využívání evropských fondů Národní strategický referenční rámec (NSRF), v navazujícím období převzala tuto úlohu Dohoda o partnerství. (Zahradník, 2016, s. 151)

Její zavedení bylo reakcí na nový, posílený systém řízení vycházející ze strategie Evropa 2020 a reformy politiky soudržnosti, EAFRD a EMFF zaměřené na zvýšení účinnosti a efektivity ESI fondů. Hlavní změnou oproti NSRF, který obsahoval pouze základní informace o doplňkovosti příslušných fondů EU, byl širší záběr nového strategického dokumentu. Dohoda o partnerství předkládala komplexní a koherentní strategii pro každý z pěti ESI fondů. (Evropská komise, 2015, s. 20, [online])

¹⁰ Snížení emisí skleníkových plynů nejméně o 20 % ve srovnání s rokem 1990 (v případě příznivých podmínek o 30 %); zvýšení podílu obnovitelných zdrojů energie v konečné spotřebě energie na 20 %; navýšení energetické účinnosti o 20 %.

Vypracování Dohody o partnerství bylo povinné pro všechny členské státy unie a vyplývalo z čl. 14 obecného nařízení (DotaceEu.cz, 2022, [online]), které rovněž stanovovalo obsah¹¹ této Dohody (čl.15), podmínky pro její přijetí a změny (čl. 16 a 17).

Podoba české verze Dohody o partnerství vznikala pod vedením MMR; byla výsledkem široké shody všech zainteresovaných aktérů zahrnujících zástupce Evropské komise, zbývajících resortů, regionálních i místních orgánů, zaměstnavatelských i zaměstnaneckých svazů, neziskového sektoru, akademické sféry a mnohé další. (DotaceEu.cz, 2022, [online])

Na úrovni EU Dohoda o partnerství reflektovala zásady Společného strategického rámce (CSF), v němž byly definovány úkoly politiky soudržnosti pro období 2014–2020. Na národní úrovni musela být v souladu s Národním programem reforem (NPR) popisujícím hlavní rozvojové problémy ČR. (DotaceEu.cz, 2023, [online])

Česká Dohoda o partnerství byla schválena Evropskou komisí dne 26. srpna 2014, čímž byl završen takřka tříletý proces tvorby a vyjednávání tohoto dokumentu. (DotaceEu.cz, 2022, [online])

3.2.3 Evropské strukturální a investiční fondy

V programovém období 2014–2020 byla politika soudržnosti realizována třemi hlavními fondy (tzv. fondy soudržnosti): ERDF, ESF (strukturální fondy) a CF. Spolu s EAFRD (fond pro společnou zemědělskou politiku) a EMFF (fond pro společnou rybářskou politiku) tvořili Evropské strukturální a investiční fondy (ESI).

Evropský fond pro regionální rozvoj

Základním posláním ERDF je pomáhat snižovat regionální disparity v členských státech EU. Financovány jsou zejména investiční (infrastrukturní) projekty. Prioritními oblastmi, kam měla v období 2014–2020 směřovat podpora z ERDF byly (MMR ČR, 2015, s. 5):

- výzkum a inovace,
- digitální agenda,
- malé a střední podniky,

¹¹ Obsah Dohody o partnerství je podrobněji rozpracován v šabloně EK (Draft Template and Guidelines on the Content of the Partnership Agreement).

- nízkouhlíkové hospodářství.

Míra koncentrace na tyto priority závisela na kategorii regionu, který podporu přijímal. Rozvinutější regiony musely alokovat minimálně 80 % svých prostředků z ERDF na alespoň dvě z těchto priorit a minimálně 20 % na podporu nízkouhlíkového hospodářství. Přechodové regiony musí alokovat minimálně 60 % svých prostředků z ERDF na alespoň dvě z těchto priorit a minimálně 15 % na podporu nízkouhlíkového hospodářství. Méně rozvinuté regiony musí alokovat nejméně 50 % svých prostředků z ERDF na alespoň dvě z těchto priorit a minimálně 12 % na podporu nízkouhlíkového hospodářství. (Kołodziejski, 2022, [online])

ERDF také podporoval koncepci udržitelného rozvoje měst. V letech 2014 až 2020 nejméně 5 % finančních prostředků ERDF pro každý členský stát muselo být přiděleno na integrovaná opatření zaměřená na hospodářství, životní prostředí, klima, demografii a sociální výzvy v městských aglomeracích. (Kołodziejski, 2022, [online])

Evropský sociální fond

ESF se zaměřuje na aktivity v oblastech zaměstnanosti a lidských zdrojů. Podporuje vzdělávání, sociální začleňování, rovné příležitosti na trhu práce či mobilitu pracovních sil v EU. Mimoto také např. zabezpečuje realizaci projektů napomáhajících ohroženým skupinám obyvatel, jako jsou mladí nezaměstnaní či osoby se zdravotním postižením. (DotaceEu.cz, 2022, [online])

V období 2014–2020 muselo být alespoň 20 % prostředků z ESF v každém členském státu vyčleněno na podporu sociálního začleňování, boji proti chudobě a jakékoli diskriminaci. Státy EU zacílí nejméně 80 % prostředků přidělených z ESF více rozvinutým regionům, 70 % prostředků přidělených přechodovým regionům a 60 % prostředků přidělených méně rozvinutým regionům na operační program spojující až celkem pět investičních priorit. (Evropská komise, 2015, s. 219)

Fond soudržnosti

Finanční prostředky z CF mohou využívat pouze unijní státy, jejichž hrubý národní důchod na obyvatele nepřevyšuje 90 % průměru EU. Intervence z CF jsou cíleny na oblasti transevropské dopravní infrastruktury a zlepšení životního prostředí pomocí intervencí v dopravním a energetickém sektoru. (MMR ČR, 2015, s. 5).

V období 2014–2020 se CF vztahoval na Bulharsko, Českou republiku, Estonsko, Chorvatsko, Kypr, Litvu, Lotyšsko, Maďarsko, Maltu, Polsko, Portugalsko, Rumunsko, Řecko, Slovensko a Slovinsko. (European Commission, [online])

Evropský zemědělský fond pro rozvoj venkova

EAFRD je určen k podpoře kvalitního života na venkově. Tomu odpovídají i tři dlouhodobé strategické cíle evropské politiky rozvoje venkova (MMR ČR, 2015, s. 6):

- zvýšení konkurenceschopnosti zemědělství;
- zajištění udržitelného hospodaření s přírodními zdroji a opatření v boji se změnou klimatu;
- dosažení vyváženého územního rozvoje venkovských oblastí a hospodářství, včetně vytváření a zachování pracovních míst.

Prostředky z EAFRD jsou rozdělovány prostřednictvím programů rozvoje venkova v členských zemích EU.

Evropský námořní a rybářský fond

EMFF se podílí na financování námořní a rybářské politiky EU v období 2014–2020. Mezi hlavní priority fondu náleží (European Commission, [online]):

- poskytování pomoci rybářům při přechodu na udržitelný způsob rybolovu;
- podpora pobřežních oblastí v diverzifikaci jejich ekonomik;
- financování projektů, jež pomáhají vytvářet nová pracovní místa a zlepšovat životní úroveň na evropském pobřeží;
- podpora trvale udržitelného rozvoje akvakultury;
- usnadnit žadatelům přístup k finančním prostředkům;
- podpora implementace námořní politiky.

3.2.4 Míra spolufinancování

Maximální míra spolufinancování v období 2014–2020 činila (nařízení /EU/ č. 2021/1060, [online]):

- 85 % pro Cíl Evropská územní spolupráce;
- 85 % pro Fond soudržnosti;

- 85 % pro méně rozvinuté regiony, jejichž průměrný HDP na obyvatele za období 2007–2009 nedosahoval alespoň 85 % průměru EU27, a pro nejvzdálenější regiony, včetně dodatečných přidělů
- 80 % pro méně rozvinuté regiony nezahrnuté v předchozí kategorii a pro regiony, jejichž HDP na obyvatele za programové období 2007–2013 bylo nižší než 75 % průměru EU25, avšak jejichž HDP na obyvatele je vyšší než 75 % HDP průměru EU27, jakož i pro regiony, které na programové období 2007–2013 čerpaly přechodnou podporu;
- 60 % pro přechodové regiony;
- 50 % pro rozvinutější regiony.

3.3 Programové období 2021–2027

Politika soudržnosti je v programovém období 2021–2027 formována na pozadí tří velkých krizí EU: (1) Brexitu; (2) pandemie COVID-19 a (3) ruské invaze na Ukrajinu, které profesor John Bachtler (2022, s. 10, [online]) z Centra pro výzkum evropských politik (EPCR) identifikuje jako zatím poslední „body obratu“ ve směřování této politiky.

Brexit byl politickou výzvou pro další vývoj evropské integrace, zdůraznil „geografii nespokojenosti“ a donutil EU přehodnotit způsob spolupráce s občany (viz nový cíl politiky soudržnosti nazvaný „Evropa blíže občanům“).

Pandemie COVID-19 prověřila zdravotní politiku a ekonomickou odolnost EU; Plán na podporu oživení Evropy umožnil EU vypůjčit si finanční prostředky na částečné financování nástroje NextGenerationEU s Nástrojem pro oživení a odolnost, aby do jisté míry „konkuroval“ politice soudržnosti. Pandemie rovněž prokázala schopnost politiky soudržnosti rychle reagovat na krizi prostřednictvím Investičních iniciativ pro reakci na koronavirus CRII/CRII + a nástroje REACT-EU.

Poslední krize vyplývající z aktuální rusko-ukrajinské války klade další nové požadavky na politiku soudržnosti EU. Předně jde o poskytnutí nouzové podpory uprchlíkům; následuje pomoc s jejich integrací na pracovní trhy členských států unie a podpora při přeorientování dodávek energie.

Hlavní cíle naplňující základní podstatu politiky soudržnosti zůstaly i pro toto období dva (nařízení /EU/ č. 2021/1060, [online]):

Cíl 1: Investice pro zaměstnanost a růst, který má být spolufinancován z ERDF, ESF+, CF a JTF.

Cíl 2: Evropská územní spolupráce (Interreg), jenž má být podporován z ERDF.

EU na posílení hospodářské, sociální a územní soudržnosti pro roky 2021–2027 alokovala částku ve výši 392 mld. EUR. Prostředky určené na politiku soudržnosti jsou do členských zemí a regionů přerozdělovány prostřednictvím čtyř¹² hlavních fondů (European Commission, [online]):

- **Evropského fondu pro regionální rozvoj (ERDF):** investuje do sociálně-ekonomického rozvoje všech regionů a měst EU.
- **Fondu soudržnosti (CF):** poskytuje finance pro zkvalitňování životního prostředí a dopravy v méně prosperujících zemích EU.
- **Evropského sociálního fondu Plus (ESF+):** podporuje zaměstnanost a usiluje o vytvoření spravedlivé a sociálně inkluzivní společnosti v členských zemích EU.
- **Fondu spravedlivé transformace (JTF):** podporuje regiony nejvíce zasažené přechodem na klimatickou neutralitu.

EFRR, ESF+ a Fond soudržnosti a ENRAF podporují tyto cíle politiky (nařízení /EU/ č. 2021/1060) [online]):

- **Cíl 1:** Konkurenceschopnější a inteligentnější Evropa.
- **Cíl 2:** Zelenější, nízkouhlíkový přechod k uhlíkově neutrálnímu hospodářství.
- **Cíl 3:** Propojenější Evropa díky zvyšování mobility.
- **Cíl 4:** Sociálnějším a inkluzivnějším Evropa.
- **Cíl 5:** Evropa bližší občanům díky podpoře udržitelného a integrovaného rozvoje všech druhů území a místních iniciativ.

¹² Obecné nařízení pro období 2021-2027 obsahuje kromě nich ještě společná pravidla pro další tři fondy (Evropský námořní, rybářský a akvakulturní fond – EMFAF, Azylový, migrační a integrační fond – AMIF, Fond pro vnitřní bezpečnost – ISF) a jeden nástroj (Nástroj pro finanční podporu správy hranic a vízové politiky – BMVI).

V souvislosti s politikou soudržnosti je rovněž třeba zmínit nový nástroj na podporu a oživení Next Generation EU (NGEU), který má sice obsahově širší záběr než tato politika, nicméně v některých oblastech se jejich podpora doplňuje.

S rozpočtem přesahujícím 800 mld. EUR má NGEU (někdy označovaný též jako fond obnovy) napomoci EU vyrovnat se s dopady pandemie COVID-19, učinit ji zelenější, digitálnější a odolnější vůči současným i nadcházejícím výzvám. (European Commission, 2021, s. 8, [online])

Hlavním pilířem NGEU, který má přispět k obnově evropského hospodářství je Nástroj pro oživení a odolnost (RRF). Cílem RRF je zmírnit negativní ekonomické a sociální důsledky covidové pandemie, podpořit udržitelný rozvoj států EU a co nejlépe je připravit na specifika zelené a digitální transformace. Objem alokovaných prostředků RRF ve výši cca 724 miliard EUR umožní financovat investice a reformy, které podníčí vznik nových pracovních příležitostí a zajistí, že se celá EU zotaví z krize. (European Commission, 2021, s. 8, [online])

Nadto fond obnovy posiluje několik stávajících programů, nástrojů a politik EU (European Commission, 2021, s. 9, [online]; European Commission, [online]):

- Politiku soudržnosti (1) prostřednictvím svého druhého největšího pilíře, jímž je Pomoc při oživení pro soudržnost a území Evropy (REACT-EU) s rozpočtem 50,6 mld. EUR. Financování tohoto nástroje je zcela nové. Jde o navýšení financování programů v rámci politiky soudržnosti na období 2014-2020 a současně o dodatečnou alokaci k přidělům na období 2021–2027. REACT-EU pokračuje a zvyšuje úsilí o nápravu socioekonomických škod vyvolaných pandemií COVID-19 prostřednictvím Investiční iniciativy pro reakci na koronavirus (CRII) a Investiční iniciativy pro reakci na koronavirus plus (CRII+). Dodatečné finanční prostředky mohou být např. využity na podporu středních a malých podniků, zaměstnanosti nebo zdravotnických systémů. Konečné datum způsobilosti těchto výdajů je 31. 12. 2023. (2) NGEU se rovněž podílí na spolufinancování rozpočtu Fondu spravedlivé transformace.
- Evropský zemědělský fond pro rozvoj venkova (EAFRD)
- programy InvestEU, rescEU a Horizon Europe

Politika soudržnosti, jakožto hlavní investiční nástroj EU, hraje také zásadní roli při řešení ekonomických, energetických a humanitárních dopadů ruské invaze na Ukrajinu. (Koopman, 2022, s. 31, [online])

Iniciativa Akce soudržnosti pro uprchlíky v Evropě (CARE) zavedla větší flexibilitu pravidel v politice soudržnosti na období 2014-2020, aby umožnila členským státům rychlé přerozdělení dostupných finančních prostředků na mimořádnou podporu pro osoby zasažené válkou. Na zmírnění dopadů uprchlické krize bylo možno rovněž čerpat 10 mld. EUR z REACT-EU alokovaných na rok 2022. Za účelem komplexní podpory pro uprchlíky se mohou různé fondy EU i vzájemně doplňovat. (European Commission, [online])

4 Vlastní práce

4.1 Program přeshraniční spolupráce Česká republika – Svobodný stát Bavorsko Cíl EÚS 2014–2020

Cílem přeshraniční spolupráce by mělo být v duchu nařízení (EU) č.1299/2013¹³ řešení společných problémů v pohraničních regionech, stejně jako zužitkování nevyužitého růstového potenciálu těchto regionů a prohlubování jejich vzájemné spolupráce za účelem harmonického rozvoje EU.

Programy přeshraniční spolupráce jsou spolu s programy nadnárodní a meziregionální spolupráce nedílnou součástí politiky soudržnosti prostřednictvím Cíle EÚS, který je spolufinancován z prostředků ERDF.

Program spolupráce Česká republika – Svobodný stát Bavorsko Cíl EÚS 2014–2020 navázal na tradici dlouholeté úspěšné česko-německé spolupráce v rámci programů Phare CBC, INTERREG IIIA a Cíl 3, která se datuje již od roku 1994. (CRR, 2024, [online])

Funkci řídicího orgánu vykonávalo stejně jako v předchozím programovém období Bavorské státní ministerstvo hospodářství a médií, energie a technologií. Národním orgánem bylo MMR ČR. (CRR, 2024, [online])

Strategické zaměření programu vycházelo především z několika unijních dokumentů (OPPS ČR – Bavorsko, 2022, s. 6, [online]):

- Strategie Evropa 2020,
- Územní agendy Evropské unie 2020,
- Páté kohezní zprávy,
- Společného strategického rámce.

Jeho zpracování proběhlo v souladu s Národními programy reforem ČR a Německa a Dohodami o partnerství obou zemí s EU. Díky tomu byla také zajištěna konformita se Společným strategickým rámcem. (OPPS ČR – Bavorsko, 2022, s. 6, [online])

Program spolupráce Česká republika – Svobodný stát Bavorsko Cíl EÚS 2014–2020 byl obecně pojímán jako program, který bude na národní či regionální úrovni doplňovat

¹³ Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1299/2013 ze dne 17. prosincem 2013 o zvláštních ustanoveních týkajících se podpory z Evropského fondu pro regionální rozvoj pro cíl Evropská územní spolupráce

„velké“ operační programy v ČR „Podnikání a inovace pro konkurenceschopnost“, „Výzkum, vývoj a vzdělávání“, „Zaměstnanost“, „Životní prostředí“, „Integrovaný regionální operační program“ a „Program rozvoje venkova“ nebo „Rozvoj venkova“ a „Inovace a zaměstnanost“ v Bavorsku. „Doplňující“ charakter měl v tom smyslu, že v reakci na dané regionální a přeshraniční rámcové podmínky a výzvy a s ohledem na konkrétní legislativní rámec byla provedena odpovídající koncentrace. (OPPS ČR – Bavorsko, 2022, s. 6, [online])

4.1.1 Charakteristika a vymezení podporovaného území

Dotační území Programu spolupráce Česká republika – Svobodný stát Bavorsko Cíl EÚS 2014–2020 sestávalo z příhraničních regionů na úrovni NUTS 3. V ČR se jednalo o Karlovarský, Plzeňský a Jihočeský kraj. Tyto vyšší územní samosprávné celky jsou dále součástí tzv. regionů soudržnosti. Karlovarský kraj s krajem Ústeckým vytváří region soudržnosti NUTS 2 Severozápad; Plzeňský kraj zahrnuje spolu s Jihočeským krajem celou oblast regionu soudržnosti NUTS 2 Jihozápad.

Bavorskou část dotačního území tvořily zemské okresy (Landkreise) Amberg-Sulzbach, Bayreuth, Cham, Deggendorf, Freyung-Grafenau, Hof, Kronach, Kulmbach, Neustadt an der Waldnaab, Passau, Regen, Regensburg, Schwandorf, Straubing-Bogen, Tirschenreuth a Wunsiedel im Fichtelgebirge a městské okresy / statutární města (Kreisfreie Städte) Amberg, Bayreuth, Hof, Passau, Regensburg, Straubing und Weiden in der Oberpfalz. Uvedené regiony spadají pod německé vládní kraje Horní Franky (Oberfranken), Horní Falc (Oberpfalz) a Dolní Bavorsko (Niederbayern), které jsou jakožto regiony úrovně NUTS 2 obdobou českých regionů soudržnosti (viz obrázek 1).

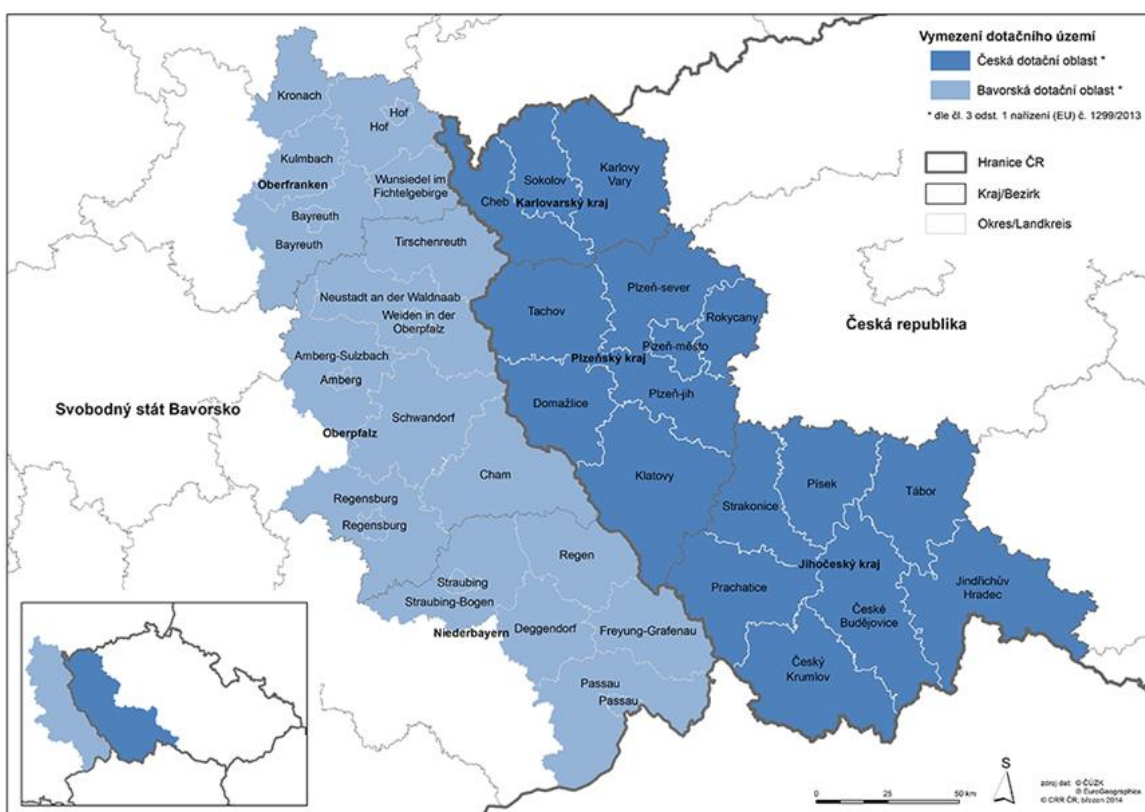
V podporovaném území se rovněž nachází i dva významné euroregiony: EUREGIO EGRENSIS a EUREGIO Bayerischer Wald–Böhmerwald–Unterer Inn, které usilují o rozvoj přeshraniční spolupráce a navazování kontaktů mezi obyvateli příhraničních regionů sousedních zemí ČR a SRN. Své aktivity přitom rozvíjejí i za pomoci finančních prostředků získaných z programů přeshraniční spolupráce.

EUREGIO EGRENSIS působí v příhraničním regionu trojmezí Čech, Bavorska a Saska/Durynska. Oblast celého euroregionu zahrnuje přibližně oblast od zemského okresu Greiz v Durynsku na severu po bavorský zemský okres Schwandorf na jihu a od dalších bavorských zemských okresů Kronach, Kulmbach, Bayreuth, Amberg-Sulzbach

a městského okresu Amberg na západě, až po české okresy Tachov a Karlovy Vary na východě. (EUREGIO EGRENSIS, [online])

EUREGIO Bayerischer Wald–Böhmerwald–Unterer Inn operuje na území Bavorska, České republiky a Rakouska. Na bavorské straně ho tvoří zemské okresy Cham, Deggendorf, Freyung-Grafenau, Regen, Straubing-Bogen, Passau a Rottal-Inn. V České republice jsou do něj zapojeny převážně obce z okresů Klatovy, Prachovice a Český Krumlov. V rakouské části se jedná o okresy Freistadt, Perg, Rohrbach a Urfahr/Umgebung v zemském okrese Mühlviertel. (Region Donau-Wald, 2024, [online])

Obrázek 1 Mapa dotačního území

Zdroj: Regionální informační servis (RIS), 2021

Podporovaná oblast česko-bavorského pohraničí se rozprostírala na ploše o velikosti 39 175 km². Z toho česká část zaujímal 20 932 km², rozloha bavorské části činila 18 243 km² (stavy k 1. 1. 2014). (ČSÚ, [online]); LfStat, [online]).

Zkoumané území můžeme na základě mnoha aspektů označit za velmi různorodé, což do značné míry vychází z krajinných, demografických či hospodářských předpokladů, jakožto i z předpokladů jednotlivých lokalit. Vedle městských aglomerací zde nalezneme vysoce citlivá přírodní území. V protikladu k dynamicky se rozvíjejícím regionům stojí

regiony, které vykazují stagnaci a negativní tendence. Nachází se tu oblasti s vysokým potenciálem a vynikající dostupností, ale i lokality v extrémně okrajových polohách s nedostatečným napojením na jádrové oblasti. (OPPS ČR – Bavorsko, 2022, s. 7, [online])

Na počátku programového období 2014+ žilo v dotčených územích celkem 3 646 714 lidí, z toho 1 511 716 připadalo na ČR a 2 134 998 na Bavorsko. Mezi podporovanými regiony měl trvale největší populaci Jihočeský kraj, jež na konci roku 2022 čítala 652 303 osob. Naopak regionem s nejmenším počtem obyvatel byl městský okres Amberg, kde ke stejnému datu žilo 42 534 obyvatel. (ČSÚ, [online]; LfStat, [online])

Z výše uvedených údajů jasně vyplývá, že bavorské pohraničí má vyšší hustotu osídlení než to české. Největší koncentrace obyvatelstva se sdružuje na území velkých měst Plzně, Českých Budějovic, Karlových Varů, Regensburgu, Bayreuthu a Pasova (Passau). Směrem ke společným hranicím hustota osídlení pozvolna klesá, nejmenších hodnot dosahují horské oblasti.

Počet obyvatel v dotačním území mezi lety 2014–2022 vrostl o 114 014 osob (viz tabulka 2), což představuje nárůst o 3 %. Pozitivní populační vývoj byl zaznamenán na obou stranách česko-bavorské hranice, bavorská populace rostla rychleji. (ČSÚ, [online]; LfStat, [online])

Tabulka 2 Vývoj počtu obyvatel v letech 2014–2022

Oblast	Počet obyvatel k 31. 12.		Přírůstek / úbytek obyvatel 2014–2022	
	2014	2022	počet	v %
ČR	10 538 275	10 827 529	289 254	2,7
Bavorsko	12 691 568	13 369 393	677 825	5,3
Dotační území:	3 646 714	3 760 728	114 014	3,1
regiony v ČR	1 511 716	1 551 286	39 570	2,6
regiony v BY	2 134 998	2 209 442	74 444	3,5

Zdroj: vlastní zpracování, ČSÚ a LfStat

Největší procentuální přírůstek obyvatel v daném časovém horizontu evidovaly městské okresy Regensburg (10,6 %) a Passau (7,9 %), jejichž tempo růstu bylo nadprůměrné i v porovnání s celým Bavorskem. Na druhém pólu spektra se pohybovaly zemské okresy Kronach (- 2,4 %) a Hof (- 2,1 %). (ČSÚ, [online]; LfStat, [online])

Průměrný věk lidí žijících v českém pohraničí se za tuto dobu zvýšil ze 42 let na 43,1 let, v bavorské části území ze 44,8 let na 45,2 let. Trend stárnutí obyvatelstva je patrný i z indexu stáří, který vyjadřuje poměr počtu obyvatel 65+ na 100 dětí ve věku 0–14 let. Zatímco v roce 2014 činil index stáří dotačního území 127,2, o osm let později dosáhl hodnoty 139,3 (na 139 obyvatel ve věku 65+ připadalo 100 dětí ve věku 0–14 let). Ve srovnání s bavorskou částí dotačního území (149,6) byl index stáří české části podstatně nižší (133,1). Vůbec nejnižší hodnotu z regionů vykázal městský okres Regensburg (114). (ČSÚ, [online]; LfStat, [online])

Mezi Bavorskem a ČR probíhá intenzivní zahraniční obchod. Obrat vzájemné obchodní výměny s touto spolkovou zemí za rok 2022 činil 24,3 mld. EUR (viz tabulka 3), což z ČR učinilo jejího 5. největšího obchodního partnera. Zatímco vývoz z Bavorska do ČR v roce 2022 dosáhl 7,6 mld. EUR (9. místo mezi obchodními partnery); ČR za stejné období dovezla do Bavorska objem zboží v hodnotě 16,7 mld. EUR (3. místo mezi obchodními partnery za Čínou a Rakouskem). Saldo zahraničního obchodu s Bavorskem bylo pro ČR tedy výrazně kladné. (LfStat, [online])

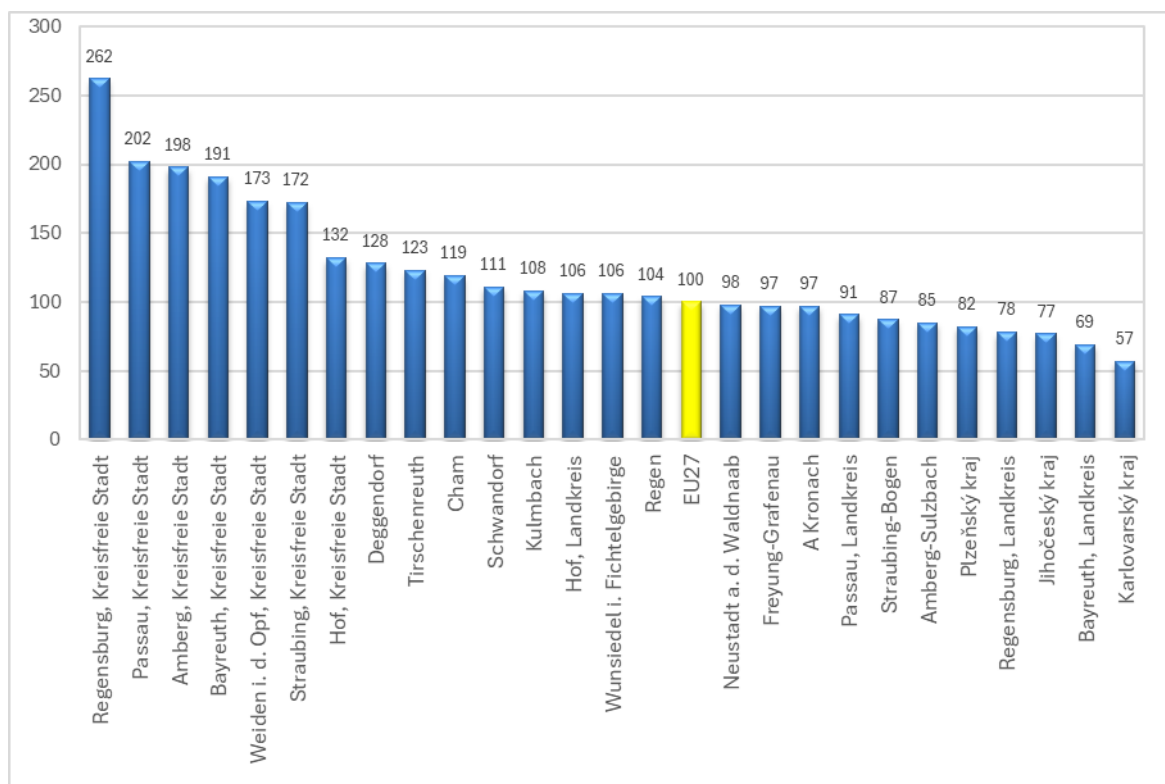
Tabulka 3 Top 5 obchodních partnerů Bavorska v roce 2022 v mld. EUR

Pořadí	Země	Vývoz	Dovoz	Celkový obrat	Obchodní bilance
1	Čína	18,4	36,6	55,0	-18,2
2	USA	25,3	15,3	40,6	10,0
3	Rakousko	20,5	19,5	40,0	1,0
4	Itálie	14,4	13,9	28,3	0,5
5	ČR	7,6	16,7	24,3	-9,1

Zdroj: vlastní zpracování, LfStat

Nadále přetrvávají markantní rozdíly v ekonomické výkonnosti českých a bavorských příhraničních regionů. Zatímco průměrné HDP na obyvatele v roce 2020 činilo na české straně dotačního území přibližně 15 500 EUR, na bavorské straně dosáhlo zhruba 42 500 EUR. V přepočtu na standart kupní síly (PPS) se tento ukazatel pohyboval na hodnotě okolo 21 600 PPS u českých a 38 400 PPS u bavorských regionů, což představovalo 72 % a 128 % průměru EU27 (30 000 PPS = 100 %). Nejvyšší HDP na obyvatele obecně vykazovaly bavorské městské okresy (viz graf 1), jejichž hodnoty byly vysoce nadprůměrné i v unijním měřítku. Na české straně zaznamenal nejlepší výsledek Plzeňský kraj (82 % průměru EU27), následoval ho kraj Jihočeský (77 % průměru EU27) a vůbec nejméně ekonomicky výkonným regionem byl již tradičně Karlovarský kraj (57 % EU27). (Eurostat, [online])

Graf 1 HDP na obyvatele v PPS 2020 (EU27 = 100)

Zdroj: vlastní zpracování, Eurostat

Typickým rysem celé oblasti je vysoký podíl malých a středních podniků ve struktuře podnikatelských subjektů, které vytvářejí nová pracovní místa a přispívají k růstu ekonomiky. Míra nezaměstnanosti v dotačním území je v posledních letech stabilně nízká. K 31. 12. 2022 dosahovala nezaměstnanost na české straně 3,4 %; v bavorské části byla téměř totožná s hodnotou 3,5 %. Blízkost hospodářsky vyspělého Bavorska se odráží i v pohybu osob na trhu práce. V roce 2022 pendlovalo do Bavorska za práci téměř 26 000 Čechů. Podstatným motivem pro mnohé z nich byly peníze. Výše průměrné hrubé měsíční mzdy v Bavorsku za příslušný rok činila 4 384¹⁴ EUR (v přepočtu 106 913 Kč). Průměrná měsíční hrubá mzda v českých regionech dotačního území nedosahovala ani polovinu této částky (Karlovarský kraj: 35 093 Kč, Plzeňský kraj: 38 374 Kč, Jihočeský kraj: 36 827 Kč). (ČSÚ, [online]); LfStat, [online])

Překážkou v přeshraniční spolupráci zůstává jazyková bariéra. V „Šetření o vzdělávání dospělých 2022“ uvedlo 45 % české populace ve věkové kategorii 18–69, že ovládá jeden cizí jazyk, 26 % umí dva cizí jazyky a 7 % občanů disponuje znalostí tří

¹⁴ Průměrná měsíční mzda (bez zvláštních plateb) zaměstnanců na plný úvazek. Pro přepočet byl využit průměrný kurz EUR za 4. čtvrtletí 2022 (24,387) dle dat ČNB.

a více cizích jazyků. Alespoň základní znalost anglického jazyka má 51 % Čechů, u německého jazyka je to 31 %. Z respondentů ovládajících němčinu deklarovalo 31 % pouze základní znalost, 41 % dotazovaných se domluví jednoduchým způsobem, 23 % zvládne většinu komunikačních situací a pouhých 5 % se umí plynule a pohotově vyjadřovat. Na bavorské straně je znalost českého jazyka tradičně nízká. (ČSÚ, 2024, [online])

Vzdělanost obyvatelstva v česko-bavorském pohraničí je jinak poměrně vysoká. Je zde významný podíl osob ve věku 25–64 let s ukončeným alespoň vyšším středním vzděláním (ISCED 3 a více). V tomto ohledu se v roce 2022 všechny regiony NUTS 2 z podporované oblasti pohybovaly nad průměrem EU27 (79,5 % v roce 2022). Nejvyšších čísel přitom dosáhly české regiony Jihozápad (94,3 %) a Severozápad (88,9 %). Situace v Bavorsku byla rovněž příznivá (Horní Falc: 86,6 %, Horní Franky: 84,3 % a Dolní Bavorsko: 84,0 %). (Eurostat, [online])

Naopak v podílu obyvatel s terciárním, tedy vysokoškolským a vyšším odborným vzděláním (ISCED 5–8) ve věkové skupině 25–64 let nedosáhl za rok 2022 průměru zemí EU27 (34,3 %) žádný region v oblasti (Severozápad: 15,6 %, Jihozápad: 21,7 %, Horní Franky: 27,6 %, Horní Falc: 30,8 % a Dolní Bavorsko: 27,2 %). (Eurostat, [online])

Na obou stranách hranice nalezneme řadu vysokých škol, které sídlí v Plzni, Českých Budějovicích, Regensburgu, Pasově nebo Bayeruthu. Určitá forma přeshraniční spolupráce již mezi vysokoškolskými institucemi probíhá a v budoucnu lze předpokládat její další prohlubování zejména v technologické oblasti.

Vysoké školy aplikovaných věd v Bavorsku jsou obzvláště aktivní v aplikačním výzkumu a vývoji. Navazují intenzivní spolupráci s malými a středními podniky, kromě toho významně přispívají k posílení inovační výkonnosti a konkurenceschopnosti regionální ekonomiky. (StMWK, [online])

Důležitost vědy a výzkumu v dané spolkové zemi dokládá i množství peněžních prostředků, které do tohoto odvětví směřuje. V roce 2021 činily výdaje na vědu a výzkum v sedmi vládních obvodech (regiony NUTS 2) Bavorska 22,5 mld. EUR. Více než polovinu této částky tvořily výdaje na vědu a výzkum v Horním Bavorsku (13,2 mld. EUR). Regionům z dotačního území náleželo následující pořadí: 4. Horní Falc (1,4 mld. EUR), 6. Horní Franky (1,1 mld. EUR) a 7. Dolní Bavorsko (0,7 mld. EUR). (Eurostat, [online])

Podporovaná oblast je bohatá na přírodní zajímavosti. Národní parky (NP) Šumava a Bavorský les představují největší souvislé chráněné lesní území ve střední Evropě. Často proto bývá také Šumava označována jako „Zelené srdce“ či „Zelená střecha Evropy“. Celá oblast Šumavy, včetně její německé části, Bavorského lesa, má vysoký rekreační potenciál. Nachází se zde vzácná rašeliniště, jezera ledovcového původu, umělá vodní díla a nespočet horských vrcholů. Ke sportovnímu vyžití lákají desítky kilometrů turistických, cyklistických nebo lyžařských tras.

Na české straně dále existují rozsáhlá území chráněných krajinných oblastí. Kromě Šumavy, jejíž součástí je i zmíněný NP, je to Slavkovský les, Křivoklátsko, Třeboňsko, Blanský les, Český les a Brdy. Území Třeboňska, Křivoklátska a Šumavy jsou navíc biosférickými rezervacemi UNESCO. V sousedním Bavorsku leží v podporované oblasti přírodní parky Horní Bavorský les, Franský les, Hirschwald, Steinwald, Franské Švýcarsko – Franská Jura. České a bavorské příhraniční regiony se mohou rovněž pyšnit několika lokalitami spadajícími pod ochranu Soustavy Natura 2000, která usiluje o zachování biologické rozmanitosti v zemích EU.

Programová oblast má i bohatý kulturní odkaz. Jak v Česku, tak i v Bavorsku se nachází několik památek Světového dědictví UNESCO. Na české straně se jedná o historické centrum Českého Krumlova, areál vesnice Holašovice, Hornický region Erzgebirge/Krušnohoří a trojici lázeňských měst Karlovy Vary, Mariánské Lázně a Františkovy Lázně. V bavorské části podporovaného území jde o staré město v Regensburgu se čtvrtí Stadtamhof a Markraběcí operní dům v Bayreuthu.

O prohloubení česko-bavorské kulturní a partnerské spolupráce v sousedních regionech usiluje Centrum Bavaria Bohemia (CeBB), které sídlí v budově bývalého městského pivovaru města Schönsee. (bbkult.net, [online])

4.1.2 SWOT analýza dotačního území

<i>Silné stránky</i>	<i>Slabé stránky</i>
Společná historie, přírodní dědictví Realizace různých malých projektů Významné městské aglomerace Vysoká úroveň vzdělanosti Existence přeshraničního trhu práce Dopravní propojení Chráněné oblasti a cenné přírodní lokality Kulturní bohatství – UNESCO Pestrá nabídka cestovního ruchu Přeshraniční spolupráce na lokální úrovni Vysoký podíl malých a středních podniků	Jazykové bariéry Přetrvávající mentální bariéra Rozdílné administrativní struktury Heterogenní struktura území Rozdílná úroveň výzkumu a inovací Nízká výzkumná kooperace Nesoulad vzdělávání a trhu práce Neexistence společných strategií v oblasti cestovního ruchu a životního prostředí
<i>Příležitosti</i>	<i>Hrozby</i>
Zvýšení zájmu o spolupráci Potenciál v kulturní oblasti Rostoucí počet turistů Poptávka po udržitelných formách mobility Rozvoj udržitelného cestovního ruchu Budování přeshraniční zdravotní služby Zvýšení přeshraniční výměny (firmy, školy) Spolupráce mezi podniky a školami Rozvoj synergie v oblasti výzkumu, inovací Růst počtu obyvatel v příhraniční Trend bydlení na venkově	Změna klimatu a extrémní jevy (povodně, sucho) Invazní druhy ohrožující přírodu a lesy Růst znečištění životního prostředí Demografické stárnutí obyvatelstva Koncentrovaný cestovní ruch Rostoucí dopravní zatížení Rostoucí rozdíly mezi venkovskými a městskými oblastmi Rozdíl mezi zdravotnickými systémy bránící spolupráci

Zdroj: vlastní zpracování

Rozvoj česko-bavorského regionu může vycházet ze společné historie a přírodního bohatství na obou stranách hranice. Projektoví partneři z obou zemí již navíc realizovali mnoho společných projektů. Míra vzdělanosti obyvatel v daném území je dosti vysoká. V rámci dopravní infrastruktury jsou země spojeny dálnicí (D5-A6) a mnoha silnicemi různých tříd. Dobré dopravní spojení je rovněž u železniční dopravy. Mezi silné stránky

dotčené oblasti rozhodně patří přírodní a kulturní bohatství, jelikož se zde nachází několik cenných přírodních lokalit (Šumava/Bavorský les, Český les, Třeboňsko, minerální prameny v Karlovarském kraji) a mnoho kulturních památek (např. památky UNESCO – historické centrum Českého Krumlova, „lázeňský trojúhelník“ nebo historické město v Regensburgu). Přírodní a kulturní památky jsou rovněž oblíbenými turistickými cíli.

Naopak mezi slabé stránky patří jednoznačně mentální a jazyková bariéra, které přetrvávají mezi lidmi na obou stranách hranice. Rozdíly mezi regiony jsou v oblasti výzkumu a vzdělávání. Rozvoj spolupráce brzdí rozdílné administrativní a legislativní systémy. Ačkoliv česko-bavorské pohraničí nabízí mnoho přírodních a kulturních památek, neexistuje společný strategický přístup pro rozvoj udržitelného cestovního ruchu s ohledem na životní prostředí. V oblasti dopravy není příliš rozvíjena společná autobusová přeprava (výjimkou je Plzeňský kraj – jízdenka „Turista Plzeňskem a Bavorskem“).

Dotační území disponuje mnoha příležitostmi, jedná se obecně o zvýšení zájmu rozvíjet spolupráci a zapojovat se do budování sítě přeshraničních kontaktů. Příležitosti poskytuje oblast cestovního ruchu (např. pořádání většího množství kulturních akcí, zvýšení počtu turistů, rozvoj udržitelného turismu). V oblasti výzkumu a rozvoje inovací je příležitostí jednak podpora větší spolupráce mezi jednotlivými výzkumnými centry a rovněž vybudování sítě mezi podnikatelským prostředím a výzkumnými centry z akademického prostředí. Region má potenciál rovněž v tom, aby se především příhraniční oblast stala atraktivní pro nové obyvatele, a to např. díky rozvoji trendu bydlení na venkově.

Podporované území se kromě příležitostí musí vypořádat i s možnými hrozbami, které se týkají různých oblastí. V oblasti životního prostředí je hrozbou změna klimatu a častější výskyt nebezpečných jevů (povodně, sucho) či narušení biodiverzity vlivem invazivních druhů a znečištění životního prostředí (vzduchu, vody, půdy). Z demografického hlediska dochází ke stárnutí populace. Mezi hrozby je zařazen i cestovní ruch, a to ve smyslu přílišné koncentrace turismu v konkrétních oblastech (lokality na Šumavě/Bavorském lese, historická centra města Regensburgu a Českého Krumlova, Třeboňsko, Lipensko). Zvyšující se dopravní zatížení na obou stranách hranice je další možnou hrozbou regionu. Dalšími hrozbami jsou např. rozdílné zdravotnické systémy omezující spolupráci či prohlubující se rozdíly mezi venkovskými a městskými oblastmi.

4.1.3 Základní atributy realizace programu

Na projektu se musel podílet alespoň jeden bavorský a jeden český partner. Seznam vhodných příjemců na české části dotačního území byl zanesen v Programovém dokumentu a v jeho příloze č. 1. Obdobně v německé verzi Programového dokumentu mohli všichni zájemci o danou problematiku nalézt orientační přehled vhodných bavorských příjemců. (OPPS ČR – Bavorsko, 2016, s. 6, [online])

Přeshraniční partneři spolu uzavřeli Partnerskou dohodu a zvolili mezi sebou Vedoucího partnera (tzv. Lead partner), který prostřednictvím elektronického monitorovacího systému programu (eMS) podával společně vypracovanou dvojjazyčnou česko-německou žádost o dotaci a nesl celkovou zodpovědnost za realizaci projektu. (OPPS ČR – Bavorsko, 2016, s. 15, 39 [online])

Partneři měli dále povinnost spolupracovat minimálně na třech z následujících čtyř kritérií spolupráce, přičemž první dvě bylo nutno splnit vždy (OPPS ČR – Bavorsko, 2016, s. 16, [online]):

1. společná příprava,
2. společná realizace,
3. společný personál,
4. společné financování.

Podporu z programu mohl získat pouze projekt s pozitivním dopadem na české a bavorské příhraničí. V rámci hodnocení žádosti byl brán v potaz mj. celkový přínos projektu k horizontálním zásadám „udržitelný rozvoj“, „rovné příležitosti a zamezení diskriminace“ a „rovnost mezi muži a ženami“. Maximální míra spolufinancování z ERDF pro české partnery dosahovala 85 % ze způsobilých výdajů projektu, zatímco podíl národního spolufinancování každého projektu představoval min. 15 %. Jelikož byla dotace vyplácena vždy zpětně, museli partneři zajistit průběžné financování výdajů projektu. (OPPS ČR – Bavorsko, 2016, s. 24, [online])

Všichni partneři měli také povinnost zajistit náležitou publicitu projektu, který byl spolufinancován z Programu, a to v souladu s bodem 2.2 přílohy XII nařízení (EU) č. 1303/2013, příslušným prováděcím nařízením (EU) č. 821/2014 a ustanovením v Příručce pro české žadatele a Příručce pro české příjemce dotace. (OPPS ČR – Bavorsko, 2016, s. 22, [online])

4.1.4 Tematické zaměření programu

Na realizaci projektů v česko-bavorském pohraničí bylo v programovém období 2014–2020 vyčleněno 103,4 mil. EUR¹⁵ z ERDF. Finanční podpora směřovala na projekty s přeshraničním efektem, které tematicky odpovídaly specifickému cíli (SC)¹⁶ jedné ze čtyř prioritních os (PO). (OPPS ČR – Bavorsko, 2015, [online])

PO 1 (alokace 17,9 mil. EUR) - Výzkum, technologický rozvoj a inovace (OPPS ČR – Bavorsko, 2015, s. 6–12, [online]):

(17,9 mil. EUR)

SC 1a: Posílení přeshraničních aktivit v oblasti výzkumu a inovací.

Indikátor výsledku:

- Podíl organizačních jednotek zapojených do společných činností v oblasti výzkumu a inovací.

Příklady možných aktivit:

- Výměna zkušeností mezi aktéry z oblasti výzkumu a inovací.
- Pořizování infrastruktury ve formě nástrojů a přístrojů (jako předpoklad pro realizaci budoucích kooperací).

Indikátory výstupu:

- Počet výzkumných institucí a zprostředkujících institucí z oblasti výzkumu a inovací, které se účastní přeshraničních projektů.
- Počet výzkumných pracovníků, kteří pracují v modernizovaných výzkumných infrastrukturách.

SC 1b: Zlepšení zapojení malých a středních podniků do výzkumu a inovací.

Indikátor výsledku:

- Situace MSP v oblasti výzkumu a inovací z pohledu výměny znalostí.

Příklady možných aktivit:

- Rozvoj a zakládání regionálních technologických/kompetenčních center a vědeckých parků.

¹⁵ Včetně částky 6,2 mil. EUR alokované do prioritní osy Technická pomoc na zajištění řízení programu.

¹⁶ Měřitelnost stanovených cílů zajišťovaly indikátory výsledku; zatímco indikátory výstupu sledovaly, čeho bylo prostřednictvím aktivit jednotlivých projektů dosaženo.

- Posilování aktivit malých a středních podniků v klastrech a sítích.

Indikátory výstupu:

- Počet podniků, které se účastní přeshraničních výzkumných projektů.
- Počet realizovaných aktivit pro posílení inovační výkonnosti MSP.

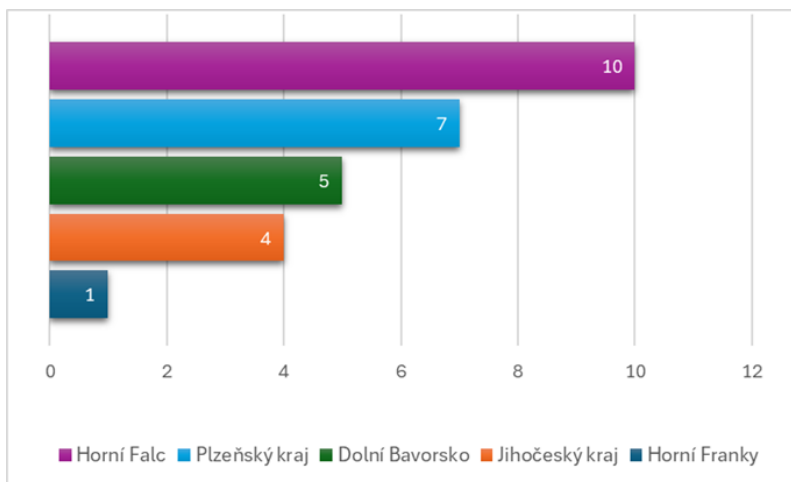
Z finančního hlediska byl zájem o podporu z PO 1 velmi vysoký, což dokládá i skutečnost, že došlo ke 100% vyčerpání celkové alokace. Tím bylo dle výroční zprávy programu za rok 2022 dosaženo vůbec nejvyššího podílu čerpání prostředků napříč všemi PO. Současně se ovšem také jednalo o PO s nejmenším počtem realizovaných projektů. Celkem jich bylo uskutečněno 27 na obou stranách hranice. Mezi podpořenými projekty jednoznačně převažovaly projekty ze SC 1a „Posílení přeshraničních aktivit v oblasti výzkumu a inovací“, kterých bylo 18. Ve SC 1b „Zlepšení zapojení malých a středních podniků do výzkumu a inovací“ bylo podpořeno o polovinu méně projektů, tedy 9. Průměrná výše vyplacené podpory na 1 projekt dosahovala v této PO částky 0,66 mil. EUR. V roli žadatelů byly zejména vysokoškolské instituce. (OPPS ČR – Bavorsko, 2023, s. 6, [online])

Příspěvek získaly např. tyto projekty: „Virtuelle Menschmodelle für die Prävention, Therapie und Rehabilitation von Schultererkrankungen / Virtuální model člověka pro prevenci, léčbu a rehabilitaci onemocnění ramene“ (projekt č. 38) – LP1: Ostbayerische Technische Hochschule Regensburg (OTH.R), PP2: Západočeská univerzita (ZČU) v Plzni; „Vybudování znalostního a technologického transferu v příhraničním prostoru Jihočeského kraje a Dolního Bavorska / Aufbau des Wissens- und Technologietransfers im Grenzraum Südböhmen/Niederbayern“ (projekt č. 48) – LP1: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, PP2: Universität Passau; „Výzkum a vývoj šroubového motoru / Erforschung und Entwicklung eines Schraubenmotors“ (projekt č. 90), LP1: ZČU v Plzni, PP2: Ostbayerische Technische Hochschule Amberg-Weiden, PP3: ATMOS vývoj s.r.o. (OPPS ČR – Bavorsko, 2023, [online])

LP, kteří realizovali projekty v této PO, pocházeli převážně z Bavorska (viz graf 2): 10 LP sídlilo v Horní Falci, 5 v Dolním Bavorsku a 1 v Horních Frankách. Na české straně se hned 7 organizací LP nacházelo v Plzeňském kraji, 4 zástupce měl pak ještě kraj Jihočeský. Celkem v 5 případech pozici LP zastávala ZČU v Plzni. Více než jednou na této

pozici dále působily Technische Hochschule Deggendorf (4), Universität Regensburg (2) a Universitätsklinikum Regensburg (2). (OPPS ČR – Bavorsko, 2023, [online])

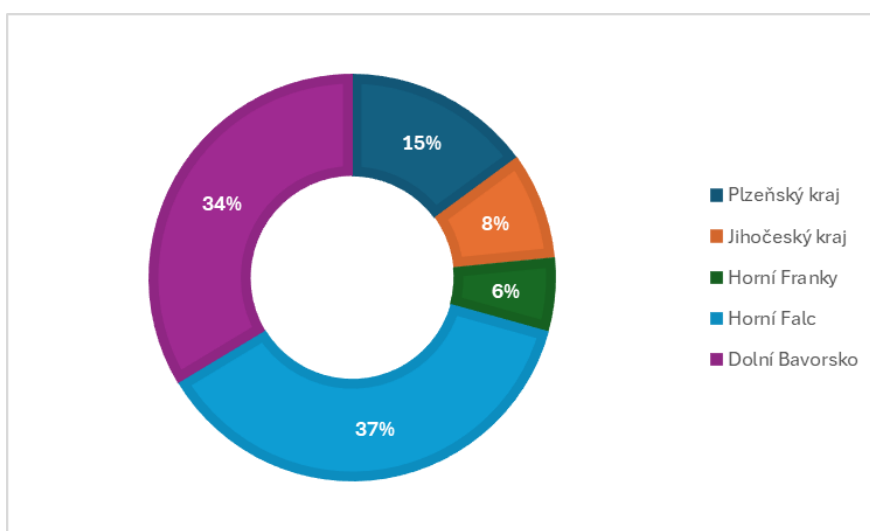
Graf 2 Počet LP v PO 1 dle regionu jejich sídla

Zdroj: vlastní zpracování, OPPS ČR – Bavorsko (2023)

Vyčerpaný příspěvek z EDRF dosáhl u PO 1 částky 8 966 103,70 EUR. Drtivá většina těchto prostředků, celkem 6 865 318,55 EUR (77 %), směřovala do bavorských regionů. Největší podíl čerpání vykázaly regiony Horní Falc a Dolní Bavorsko s hodnotami 37 % a 34 %. (OPPS ČR – Bavorsko, 2023, [online])

Graf 3 Podíl čerpání LP v PO 1 dle regionu jejich sídla

Zdroj: vlastní zpracování, OPPS ČR – Bavorsko (2023)

PO 2 (39,7 mil. EUR) - Ochrana životního prostředí a účinné využívání zdrojů (OPPS ČR – Bavorsko, 2015, s. 6, 13–18, [online]):

SC 6c: Zvýšení atraktivity dotačního území prostřednictvím zachování a zhodnocení společného kulturního a přírodního dědictví v udržitelné formě.

Indikátor výsledku:

- Atraktivita kulturního a přírodního dědictví.

Příklady možných aktivit:

- Ochrana a zachování společného kulturního a přírodního dědictví: obnova kulturního a přírodního dědictví: (např. budovy, památníky) s bezprostředním přeshraničním významem; podpora nehmotného kulturního dědictví.
- Zvyšování povědomí o kulturním a přírodním dědictví, jeho propagace a zpřístupnění.

Indikátory výstupu:

- Počet podpořených objektů přírodního a kulturního dědictví.
- Počet aktivit v oblasti zpřístupnění, vytváření povědomí a propagace v oblasti přírodního a kulturního dědictví.

SC 6d: Zvyšování a obnova biodiverzity a ekosystémových služeb.

Indikátor výsledku:

- Kvalita životního prostředí ve vztahu k biodiverzitě a ekosystémovým službám.

Příklady možných aktivit:

- Projekty v oblasti druhové ochrany a ochrany biotopů (revitalizace, obnova původních stanovišť).
- Opatření v oblasti zelené infrastruktury (zlepšení ekosystémových služeb).

Indikátory výstupu:

- Plocha stanovišť, která jsou podporována s cílem zlepšit jejich stav z hlediska ochrany.
- Počet koncepčních opatření (studie v oblasti zvýšení a obnovy biodiverzity a ekosystémových služeb).

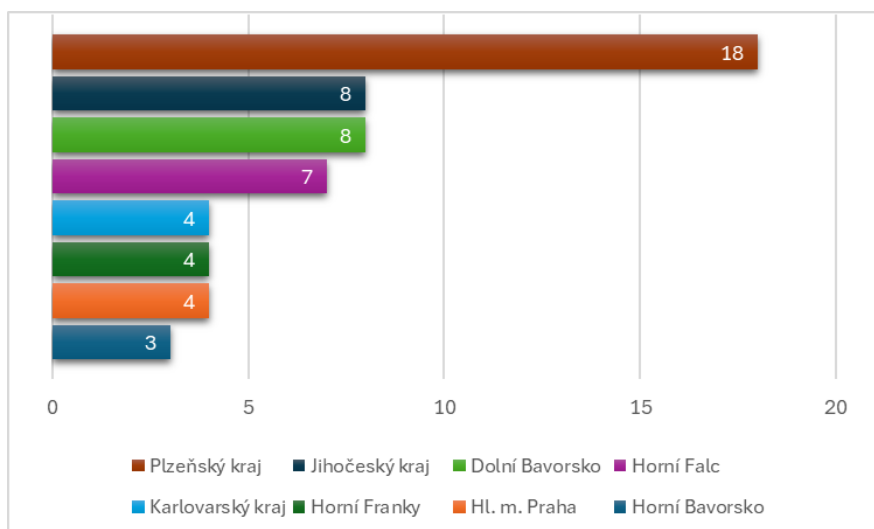
Na PO 2 připadl nejvyšší podíl finančních prostředků z celkové alokace programu. Díky tomu mělo být podpořeno 57¹⁷ projektů souhrnnou částkou 38,8 mil. EUR (98% čerpání alokace). Výrazně zde převažovaly „kulturní projekty“. V rámci SC 6c „Zvýšení atraktivity dotačního území prostřednictvím zachování a zhodnocení společného kulturního a přírodního dědictví v udržitelné formě“ bylo plánováno zrealizovat 41 projektů, SC 6d „Zvyšování a obnova biodiverzity a ekosystémových služeb“ zahrnoval 16 projektů. Výše částky podpory v přepočtu na 1 projekt činila v uvedené PO 0,68 mil. EUR. (OPPS ČR – Bavorsko, 2023, s. 6, [online])

Dotaci obdržely mj. následující projekty: „BarkBeeDet: Drohnenbasierte Früherkennung von Bäumen mit Borkenkäferbefall / BarkBeeDet: Včasná identifikace stromů napadených lýkožroutem smrkovým s využitím technologie dronů“ (projekt č. 40) – LP1: Technologie Campus Freyung Technische Hochschule Deggendorf, PP2: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích; „Znovuobjevené poklady Sudet / Wiederentdeckte Schätze im Sudetenland“ (projekt č. 51) – LP1: Centrum pro komunitní práci západní Čechy, PP2: Volkshochschule im Landkreis Cham e. V., „Erlebnisraum für das gemeinsame Kultur- und Naturerbe - "Waldwerkstatt" / Prostor pro společné přírodní a kulturní dědictví – Lesní dílna“ (projekt č. 72) – LP1: Nationalparkverwaltung Bayerischer Wald, PP2: Správa Národního parku Šumava. (OPPS ČR – Bavorsko, 2023, [online])

LP v PO 2 evidovali své sídlo ve 34 případech na území ČR a ve 22 případech na území SRN (viz graf 4). Zdaleka nejvíce sídel bylo registrováno v kraji Plzeňském (18), v sestupném pořadí následoval Jihočeský Kraj (8), Dolní Bavorsko (8), Horní Falc (7), Karlovarský kraj (4), Horní Franky (4) a mimo dotační území ležící Hl. m. Praha (4) a Horní Bavorsko (3). Hned v 5 projektech vystupovala v pozici LP Nationalparkverwaltung Bayerischer Wald. Z dalších organizací roli LP opakovaně vykonávala také Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích (4), ZČU v Plzni (3), MAS Zlatá cesta, o. p. s (2), Regionální rozvojová agentura Plzeňského kraje, o. p. s. (2), Obec Kvilda (2), Bayerische Landesanstalt für Wald und Forstwirtschaft (LWF) a Geopark Bayern – Böhmen e. V (2). (OPPS ČR – Bavorsko, 2023, [online])

¹⁷ Oproti naplánovanému počtu 57 projektů získalo dle tabulky projektů (stav k 31. 8. 2023), umístěné na stránkách programu, podporu 56 projektů. Stejná situace nastala i v PO 4, kdy bylo naplánováno 46 projektů, ale podporu získalo 45 projektů.

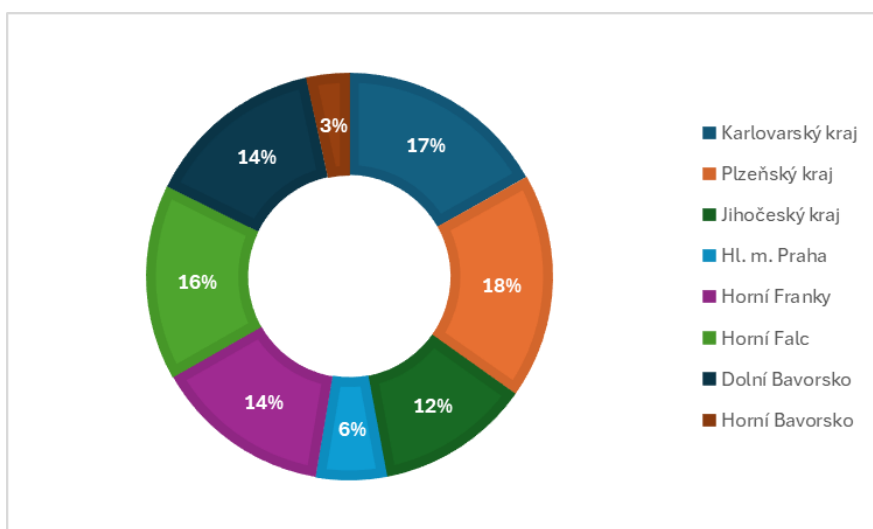
Graf 4 Počet LP v PO 2 dle regionu jejich sídla

Zdroj: vlastní zpracování, OPPTS ČR – Bavorsko (2023)

Organizace Vedoucích partnerů čerpaly v rámci PO 2 prostředky z ERDF v souhrnné výši 21 998 245,34 EUR. Poměr čerpání mezi organizacemi sídlícími na české a bavorské straně hranice byl poměrně vyrovnaný. Podpora směřovaná LP do České republiky reprezentovala 53% podíl (11 586 154,77 EUR) z uvedené částky; LP z Bavorska obdrželi finanční podporu ve výši 10 412 090,57 EUR, tedy cca 47 % z čerpaných prostředků. (OPPTS ČR – Bavorsko, 2023, [online])

Graf 5 Podíl čerpání LP v PO 2 dle regionu jejich sídla

Zdroj: vlastní zpracování, OPPTS ČR – Bavorsko (2023)

PO 3 (11,8 mil. EUR) - Investice do dovedností a vzdělávání (OPPTS ČR – Bavorsko, 2015, s. 6, 19–24, [online]):

SC 101: Odbourávání jazykových a systémových překážek ve vzdělávání.

Indikátor výsledku:

- Kvalita společné nabídky v oblasti vzdělávání.

Příklady možných aktivit:

- Přeshraniční propojování nabídek vzdělávání a vzájemná koordinace vzdělávacích programů a kvalifikačních požadavků: přeshraniční výuka; výměna informací a zkušeností mezi aktéry českého a bavorského vzdělávacího systému

Indikátory výstupu:

- Počet účastníků společných programů vzdělávání a odborné přípravy pro přeshraniční podporu zaměstnanosti mládeže, vzdělávacích příležitostí, vysokoškolského vzdělání a odborné přípravy
- Počet přípravných a doprovodných aktivit v oblasti vzdělávání a kvalifikace

SC 102: Přizpůsobení vzdělávání změněným podmínkám na společném trhu práce

Indikátor výsledku

- Podíl nezaměstnaných ve věku 15 až 29 let na všech nezaměstnaných v dotačním území

Příklady možných aktivit:

- Intenzifikace spolupráce mezi institucemi z oblasti vzdělávání, trhu práce a hospodářství: profesní vzdělávání; vzájemné uznávání formálních kvalifikací.

Indikátory výstupu:

- Počet účastníků společných programů vzdělávání a odborné přípravy pro přeshraniční podporu zaměstnanosti mládeže, vzdělávacích příležitostí, vysokoškolského vzdělání a odborné přípravy.
- Počet přípravných a doprovodných aktivit v oblasti vzdělávání a kvalifikace.

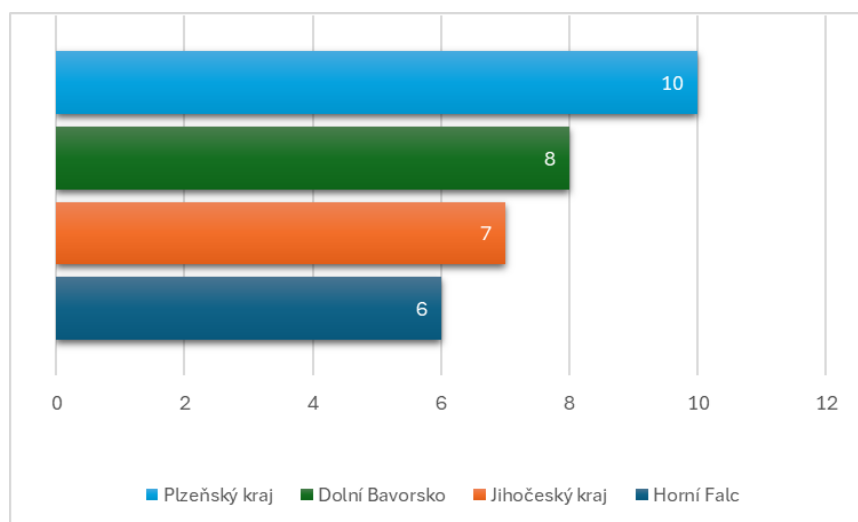
V porovnání s ostatními PO, disponovala PO 3 nejmenším rozpočtem v programu. Zároveň vykazovala i nejnižší podíl čerpání k přidělené alokaci (95 %), což bylo zapříčiněno pandemií COVID-19, kdy nemohly být realizovány některé projektové aktivity jako např. výměny studentů. Přechod do online prostředí znamenal úsporu nákladů a následně vedl k navrácení prostředků ERDF do programu. Přes všechny zmíněné potíže byly dotační prostředky rozděleny mezi 31 projektů, přičemž většina projektových záměrů

cílila na podporu jazykového vzdělávání. SC 101 „Odbourávání jazykových a systémových překážek ve vzdělávání” obsahoval 18 projektů, do SC 102 „Přizpůsobení vzdělávání změněným podmínkám na společném trhu práce” bylo zapojeno 13 projektů. Průměrné čerpání na 1 projekt zde dosahovalo hodnoty 0,68 mil. EUR. (OPPS ČR – Bavorsko, 2023, s. 7, [online])

Příklady podpořených projektů: „Studium Dual International Tschechien Bayern / Internacionální duální studium Česká republika – Bavorsko” (projekt č. 42) – LP1: Technische Hochschule Deggendorf, PP1: Západočeská univerzita v Plzni, PP2: Vysoká škola technická a ekonomická v Českých Budějovicích; „Řemeslo bez hranic / Handwerk ohne Grenzen” (projekt č. 75) – LP: Střední odborné učiliště stavební, Plzeň, Borská 55, PP: Handwerkskammer Niederbayern-Oberfals; „Interdisziplinäre Bayernstudien (Pilsen - Regensburg) / Interdisciplinární bavorská studia (Plzeň - Řezno)” (projekt č. 97) – LP1: ZČU v Plzni, PP2: Universität Regensburg. (OPPS ČR – Bavorsko, 2023, [online])

Většina LP PO 3 pocházela z ČR (17, viz graf 6). Nejvíce organizací Vedoucího partnera sídlilo v Plzeňském kraji (10), následovalo Dolní Bavorsko (8), Jihočeský Kraj (7) a Horní Falc (6). Ani jeden LP neměl sídlo v Karlovarském kraji a Horních Frankách. Vůbec nejčastěji jako LP figurovala ZČU v Plzni, a to celkem v 6 případech. Mezi další vícenásobné LP patřily: Technische Hochschule Deggendorf (4), Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích (3), Universität Regensburg (2), EUREGIO Bayerischer Wald-Böhmerwald-Unterer Inn e.V. (2) a Universität Passau (2). (OPPS ČR – Bavorsko, 2023, [online])

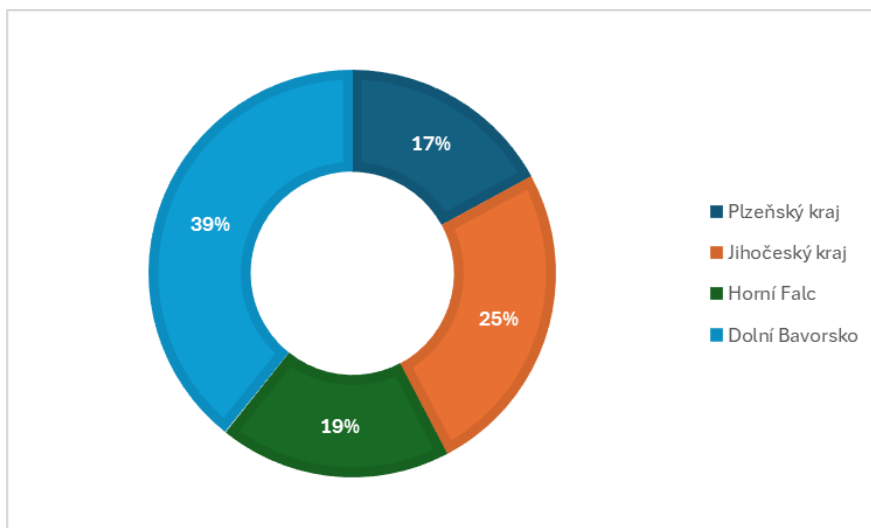
Graf 6 Počet LP v PO 3 dle regionu jejich sídla

Zdroj: vlastní Zdroj: OPSS ČR – Bavorsko (2023)

Ačkoliv převážná část LP sídlila na české straně hranice (55 %), co do podílu čerpání celkových způsobilých výdajů projektů (6 214 791,41 EUR) hrazených z ERDF mezi LP v rámci PO 3 měly jednoznačnou převahu organizace Vedoucích partnerů z Bavorska (58 %). Dominantní postavení měl region Dolní Bavorsko, jehož projekty vyčerpaly 39 % rozpočtu PO 3. Naopak Plzeňský kraj, ačkoliv realizoval nejvyšší počet projektů z pozice LP, vykázal nejnižší čerpání finančních prostředků mezi všemi zapojenými regiony, jednalo se pouze o čerpání 17 % rozpočtu PO 3. Pro Plzeňský kraj byl charakteristický vysoký počet projektů s nízkou alokovanou částkou. (OPPS ČR – Bavorsko, 2023, [online])

Graf 7 Podíl čerpání LP v PO 3 dle regionu jejich sídla

Zdroj: vlastní zpracování, OPPS ČR – Bavorsko (2023)

PO 4 (27,8 mil. EUR) - Udržitelné sítě a institucionální spolupráce (OPPS ČR – Bavorsko, 2015, s. 6, 25–28, [online]):

SC 11: Dosažení vyšší míry přeshraniční integrace, harmonizace a soudržnosti v česko-bavorském příhraničí.

Indikátor výsledku:

- Intenzita přeshraniční spolupráce.

Příklady možných aktivit:

- Spolupráce mezi občany a institucemi v rámci malých projektů (tzv. Dispoziční fondy spravované euroregiony).
- Spolupráce mezi občany a institucemi.

Indikátory výstupu:

- Počet projektových partnerů zapojených do realizace Dispozičních fondů.
- Počet partnerů zapojených do dlouhodobých institucionálních kooperací.

V rámci této PO byl za účelem podpory malých projektů také realizován tzv. Dispoziční fond (fond malých projektů), který spravovaly euroregiony v dotčeném území (OPPS ČR – Bavorsko, 2016, s. 6, [online]):

- EUREGIO EGRENSIS / Regionální sdružení obcí a měst Euregio Egrensis na české straně.
- EUREGIO Bayerischer Wald–Böhmerwald–Unterer Inn / Euroregion Šumava – jihozápadní Čechy na české straně.

Prvně jmenovaný euroregion měl prostřednictvím Dispozičního fondu alokovány prostředky z ERDF ve výši 3,8 mil. EUR, druhý nakládal s prostředky z ERDF ve výši 5,1 mil. EUR. (OPPS ČR – Bavorsko, 2016, s. 6, [online])

Podpora z Dispozičních fondů euroregionů byla poskytována ve zjednodušeném režimu a mohly ji získat projekty s celkovými náklady¹⁸ do 25 000 euro včetně (malé projekty). Projekty, které čerpaly prostředky z těchto fondů se vyznačovaly i dalšími odlišnostmi (OPPS ČR – Bavorsko, 2016, s. 6, [online]):

- nebyl u nich uplatňován princip Vedoucího partnera, zajišťovaly si ho samy euroregiony na úrovni správy fondu;
- podávání žádosti o podporu probíhalo na základě jednotné dvojjazyčné žádosti. Výdaje vynaložené na překladatelské služby související s přípravou žádosti se uznávaly jako jediné způsobilé přípravné výdaje.

PO 4 operovala s 2. nejvyšší alokací, podíl jejího čerpání se vyšplhal na 97 %. Skrze SC 11 „Dosažení vyšší míry přeshraniční integrace, harmonizace a soudržnosti v česko-bavorském příhraničí” bylo naplánováno 46 projektů. Projekty v PO 4 čerpaly v průměru 0,58 mil. EUR. (OPPS ČR – Bavorsko, 2023, s. 7, [online])

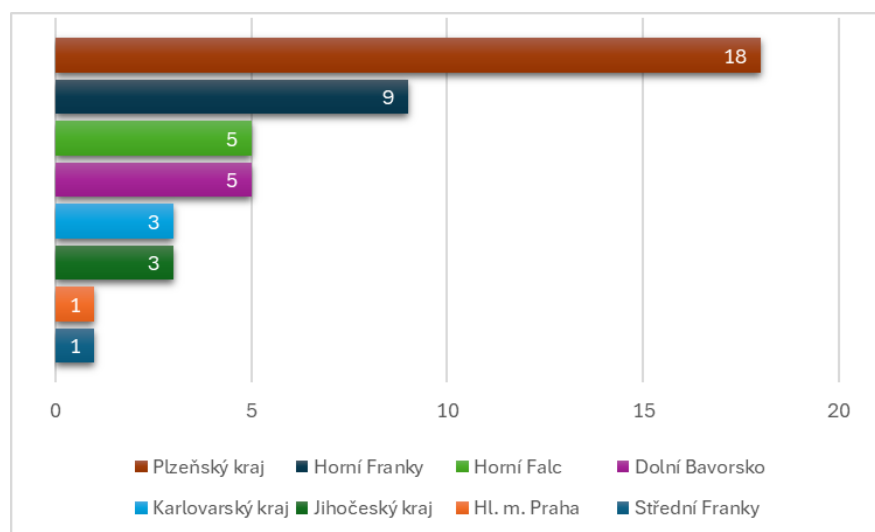
Dotační podporu získaly např. tyto projektové záměry: „Koordinierungskonzept Grenzüberschreitender Rettungsdienst / Koncept koordinace a realizace přeshraniční spolupráce zdravotnických záchranných služeb” (projekt č. 30) – LP1: Bayerisches Rotes

¹⁸ Jednalo se o výdaje uvedené v projektové žádosti před odečtením příjmů.

Kreuz, Kreisverband Cham, oblastní spolek Cham, PP2: Zdravotnické záchranné služby Plzeňského kraje, příspěvková organizace, PP3: Západočeská univerzita v Plzni, PP4: Technische Hochschule Deggendorf; „Oberpfalz und Region Pilsen – Gemeinsam in der Mitte Europas / Horní Falc a Plzeňský kraj – společně ve středu Evropy” (projekt č. 47) – LP: Regierung der Oberpfalz, PP: Plzeňský kraj; „Česko-bavorská kulturní platforma / Bayerisch-Böhmische Kulturplattform” (projekt č. 73) – LP1: Plzeň, 2015, zapsaný ústav; PP2: Stadt Regensburg. (OPPS ČR – Bavorsko, 2023, [online])

Z dostupných dat vyplývá, že stejně jako v předchozí PO i v PO 4 byla většina LP z ČR, a to celkem 25 (viz graf 8). Nejvíce organizací Vedoucího partnera pocházelo z Plzeňského kraje (18), následovaly regiony Horní Franky (9), Horní Falc (5), Dolní Bavorsko (5). Karlovarský Kraj (3) a Jihočeský kraj (3). Vedle toho do realizace projektů zapojili i 2 LP, jejichž sídla ležela mimo dotační území, a to konkrétně v Praze a ve Středních Frankách. V pozici LP zde nejčastěji působil EUREGIO EGRENSIS Arbeitsgemeinschaft Bayern e. V. (5). Dalším v pořadí tohoto pomyslného žebříčku vícenásobných LP byl EUREGIO Bayerischer Wald-Böhmerwald-Unterer Inn e.V. (4), následovala ZČU v Plzni (3), Krajské sdružení MAS Karlovarského kraje, z.s. (2), AKTIVITY PRO, o. s. (2), KNOFLÍK, z.s. (2), Nadační fond Zelený poklad (2), Plzeň 2015, zapsaný ústav (2), Kunstverein Hochfranken Selb e. V. (2), a Bayerisches Rotes Kreuz, Kreisverband Cham (2). (OPPS ČR – Bavorsko, 2023, [online])

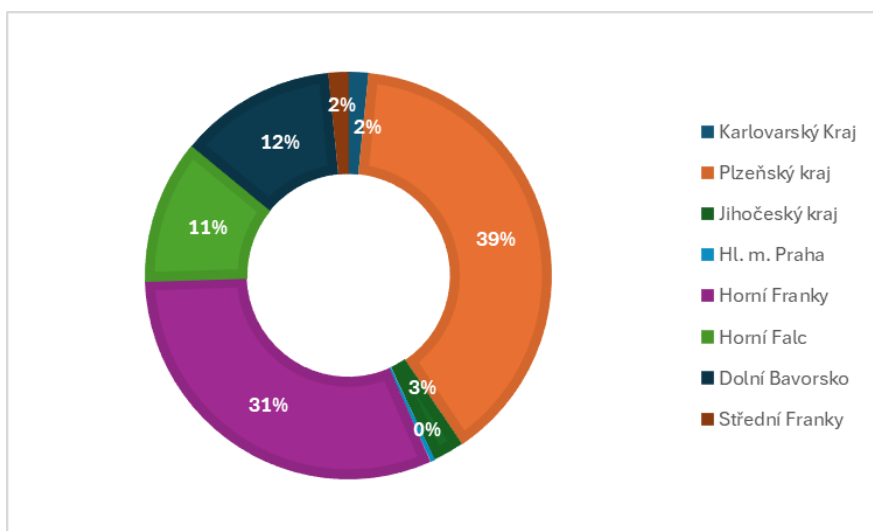
Graf 8 Počet LP v PO 4 dle regionu jejich sídla

Zdroj: vlastní zpracování, OPSS ČR – Bavorsko (2023)

V rámci 4 PO činila výše čerpaných prostředků LP z ERDF na realizaci projektů ve společném česko-bavorském příhraničním regionu částku 14 764 961,09 EUR. Z toho Vedoucí partneři na české straně hranice získali podporu v objemu 6 406 320,26 EUR, což představovalo 43 % celkového čerpání. LP se sídlem v bavorské oblasti dosáhly na prostředky ve výši 8 358 640,83 EUR, jejich podíl z celkově čerpané částky tak zaujímal 57 %. V pozici LP dominovaly především 2 regiony – Plzeňský kraj a Horní Franky, které představovaly téměř 70 % podíl mezi regiony. Vyšší zájem byl identifikován v německých regionech Dolní Bavorsko a Horní Falc, jejichž dosažený podíl vykázal hodnoty vyšší než 10 %. V ostatních regionech byl podíl vyjádřen pouze v nižších jednotkách %. (OPPS ČR – Bavorsko, 2023, [online])

Graf 9 Podíl čerpání LP v PO 4 dle regionu jejich sídla

Zdroj: vlastní zpracování, OPPS ČR – Bavorsko (2023)

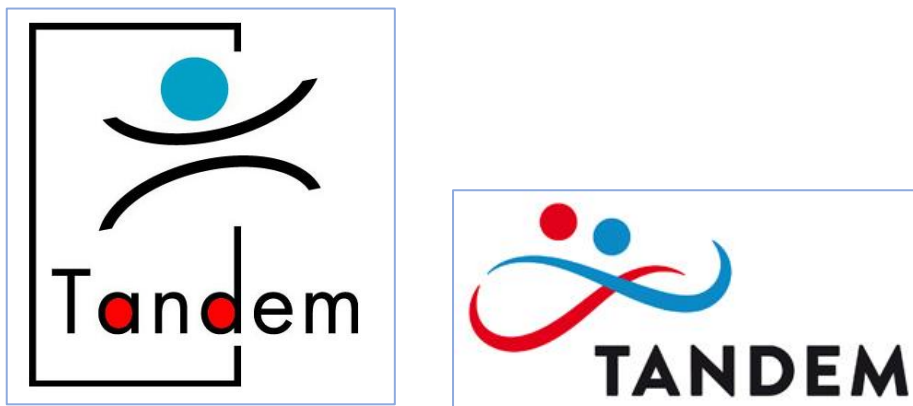
4.2 Koordinační centra česko-německých výměn mládeže Tandem

Předmětem této kapitoly je představení organizací Tandem, zejména pak českého koordinačního centra, jež v programovém období 2014–2020 z pozice projektového partnera čerpalo finanční prostředky z Programu přeshraniční spolupráce Svobodný stát Bavorsko – Česká republika na realizaci několika projektů, které se zabývaly primárně (nejen) jazykovým vzděláváním a setkáváním dětí a mládeže na české i německé straně hranice. Vybrané konkrétní projekty jdou zde podrobeny analýze z hlediska různých aspektů jejich dopadů na vybranou CS.

Koordinační centra česko-německých výměn mládeže Tandem používají v rámci své publicity vlastní logo. Obrázek vlevo představuje starší logo organizace, které bylo

používané pro prezentaci do roku 2022. Obrázek vpravo představuje nové logo, které Tandem využívá od roku 2023.

Obrázek 2 Oficiální logo centra Tandem

Zdroj: Tandem

4.2.1 Status a poslání

Koordinační centra česko-německých výměn mládeže Tandem v Plzni a v Regensburgu zahájila svou činnost v dubnu 1997 na základě společného prohlášení ministra školství, mládeže a tělovýchovy ČR a spolkové ministryně pro rodinu, seniory, ženy a mládež Spolkové republiky Německo podepsaného dne 3. září 1996 v Poličce při příležitosti prvního česko-německého setkání mládeže. (Tandem, [online]; Tandem, 2023, s. 7, [online])

Toto prohlášení obsahuje úkoly Tandemu, které v lehce modifikované podobě platí dodnes (Tandem, 2023, s. 7, [online]; Tandem, [online]):

- poskytování poradenských služeb a podpory všem, kteří realizují česko-německé výměny dětí a mládeže, žáků a studentů,
- iniciování nových výměnných projektů a nových forem a oblastí přeshraniční spolupráce,
- realizace vzdělávacích akcí a zprostředkování kontaktů,
- zpracovávání informačních a pracovních materiálů,
- zprostředkování mobilit pro jednotlivce (odborné praxe, hospitace, dobrovolnictví),
- předkládání doporučení česko-německé Radě pro spolupráci a výměny mládeže a příslušným národním ministerstvům.

Koordinační centrum na české straně organizačně náleží pod rektorát ZČU v Plzni, jeho metodické vedení přísluší Odboru základního vzdělávání a mládeže MŠMT. Hlavním finančním zdrojem jsou prostředky dotačního programu ze státního rozpočtu ČR. (Tandem, [online])

Partnerská kancelář Tandem Regensburg je součástí Bavorského kruhu mládeže (BJR). Odborné vedení Koordinačního centra má v gesci Spolkové ministerstvo pro rodinu, seniory, ženy a mládež, které spolu se Svobodnými státy Bavorsko a Sasko také zajišťuje základní financování organizace. (Tandem, 2023, s. 7, 37, [online])

Obě Koordinační centra, jakožto celostátní odborná pracoviště ČR a SRN, dbají na rozvoj kvality poskytovaných služeb. Od roku 2017 se Tandem „pyšní“ certifikací „Testování kvality dalšího vzdělávání se zaměřením na adresáta učení“ (německy tzv. LQW – „Lernerorientierte Qualitätstestierung in der Weiterbildung“), což je typ certifikátu srovnatelný s ISO pro vzdělávací organizace. (Tandem, [online])

Již zhruba dekádu je také činnost Koordinačních center orámována tzv. Stěžejním tématem (Schwerpunktthema), které si Tandem volí v kooperaci se zástupci ministerstev z obou zemí, a jenž představuje víceletý (obvykle tříletý) tematický a finanční rámec podpory česko-německé spolupráce. (Tandem, [online])

Stěžejní téma Tandemu pro období 2020–2023¹⁹ – „Mládež utváří budoucnost“ („Jugend gestaltet Zukunft“) – klade důraz na výchovu k demokracii, participaci a vědomou práci s diverzitou ve vzdělávání. Navazující téma pro roky 2024–2026 nese název „Tvoříme společně – jednáme udržitelně“ a reflektuje nejrůznější aspekty pojmu udržitelnost. (Tandem, [online])

4.2.2 Nabídka českého Koordinačního centra

Cílem Tandemu je oslovit všechny skupiny mladých lidí, tomu odpovídá i pestrost a šíře jejich nabídky. Pro potřeby této práce byla činnost Koordinačního centra v Plzni rozčleněna do 3 oblastí podpory: předškolní, školské, mimoškolní. Spojujícím prvkem většiny česko-německých aktivit je pak metoda jazykové animace.

¹⁹ Stěžejní téma bylo původně stanoveno na období 2020–2022. Vzhledem k pandemii COVID-19 bylo programové období prodlouženo do konce roku 2023. (Tandem, 2021, s. 7, [online])

Jazyková animace

Metoda česko-německé jazykové animace byla zavedena Tandemem již při jeho založení v roce 1997 jako signifikantní nástroj k překonání existující jazykové bariéry. Jedná se o netradiční kreativní metodu, jejímž primárním posláním není naučit člověka cizí jazyk, ale jazyk mu přiblížit, a přitom zvýšit povědomí o jeho vlastním jazyce. (Tandem, 2023, s. 5–6, [online])

Koordinační centra Tandemu při její realizaci vychází ze zkušeností jiných mládežnických organizací a v rámci česko-německých setkání sledují i stejné nebo podobné cíle. Jazyková animace hravou formou probouzí zájem o sousední jazyk, zemi a kulturu; snižuje zábrany při aktivním používání jazyka a podněcuje vlastní iniciativu a kreativitu účastníků, kteří jsou do ní zapojeni. Podporuje pocit úspěchu v komunikaci; napomáhá odbourávat předsudky vůči účastníkům ze sousední země i výhrady vůči neznámému jazyku. Metoda je vhodná pro začátečníky i pokročilé: klade důraz na první kontakt s jazykem a aktivuje již získané jazykové znalosti. (Tandem, 2023, s. 6–8, [online])

Jazyková animace zpravidla probíhá pouze jednou, v některých případech však vyvstává potřeba návaznosti. Jejím ústředním bodem jsou metodicky konstruované hry, které jsou v procesu vývoje vědomě podněcovány jazykovým animátorem. Ten jako "facilitátor hry" nevyvíjí na účastníky žádný nátlak, pouze pružně reaguje na jejich potřeby a motivuje je k aktivní účasti. (Tandem, 2023, s. 6–8, [online])

Z hlediska tematického zaměření a cílových skupin dnes jazyková animace pokrývá mnohem širší oblast česko-německé spolupráce než na počátku. Její úspěch lze měřit i tím, že za ni Koordinační centra v letech 2006 a 2008 získala Evropskou jazykovou cenu Label. (Tandem, 2023, s. 5, [online])

Předškolní oblast

Tandem se věnuje rozvoji česko-německé spolupráce v předškolní oblasti již od roku 2006. Pořádá pravidelné semináře a informační akce pro pedagogické pracovníky mateřských škol a dalších zařízení, sdílí příklady úspěšných projektů a koordinuje spolupráce předškolních zařízení na česko-německé hranici. (Tandem, [online])

Momentálně je možné zapojit se do dvou programů finanční podpory: (1) Programu podpory „Odmalička (Von klein auf)”, který poskytuje finanční prostředky na pravidelná setkávání českých a německých dětí do 6 let věku a (2) Česko-bavorské výměny pedagogů. (Tandem, [online])

V minulosti Tandem v předškolní oblasti úspěšně realizoval tři větší projekty, spolufinancované z prostředků EU v rámci programů Evropské územní spolupráce (EÚS) (Tandem, [online]):

Mezi lety 2009–2011 to byl projekt „**Von klein auf – Odmalička**”, který nabízel předškolním zařízením z oblastí ležících podél česko-německé hranice:

- metodickou a poradenskou podporu k setkáním českých a německých dětí do 6 let;
- zprostředkování kontaktů a iniciaci nových partnerství předškolních zařízení;
- podporu stávajících partnerství MŠ, výměnu zkušeností;
- vzdělávací akce pro pedagogy MŠ;
- podporu prvních kontaktů dětí s jazykem sousední země a jazykovou animaci pro MŠ.

V letech 2012–2014 na něj navázal projekt „**Krůček po krůčku do sousední země**”, který cílil na organizace pracující s dětmi od 3 do 8 let v příhraničních regionech v Česku, Bavorsku a Sasku.

Náplň projektu (Tandem, [online]):

- „vyslanci ze sousední země“ s aktivitami k jazyku a kultuře sousední země ve více než 120 zařízeních;
- další vzdělávání pro 200 pedagogů z Česka, Bavorska a Saska;
- online kontaktní databáze, individuální zprostředkování kontaktů a cílené síťování;
- informační materiály a aktivity propagující česko-německou spolupráci;
- internetové stránky www.krueckpokrucku.info a www.schrittfuerschritt.info;
- prakticky zaměřená publikace „Projekt jako stavebnice“;
- „Česko-německý slovníček (nejen) pro pedagogy MŠ“ s glosářem.

Zatím poslední projekt, „**Sousední světy – Nachbarwelten. Česko-německé jazykové a mediální projekty pro děti od 3 do 8 let**“, Tandem realizoval v letech 2016–2019.

Školská oblast

Kromě odborného poradenství nabízí Tandem školským subjektům možnost zapojení do vybraných typů programů/projektů (Tandem, [online]):

- **Program podpory odborných praxí** – je určen středním a vyšším odborným školám i učilištím, jež mohou získat finanční podporu na zahraniční odbornou praxi pro své studenty. Převážnou část financování zajišťuje Česko-německý fond budoucnosti a program EU Erasmus+.
- **Němčina nekouše** – nabízí zdarma jazykové animace pro žáky 2. stupně ZŠ a odpovídajících ročníků nižších gymnázií přímo v prostorách školského zařízení. Identickým způsobem projekt podporuje výuku češtiny na německých školách.
- **Němčina nad zlato** – nabízí středním odborným školám jazykovou animaci jako pravidelnou součást výuky němčiny. Důležitým prvkem projektu je navázání spolupráce s německými firmami v ČR.
- **Přepni (se) na historii** – projekt spolufinancovaný EU byl v letech 2020–2022 zaměřený na mediální historicko-politické vzdělávání na památných místech v česko-bavorském příhraničí.

Mimoškolní oblast

Také v oblasti podpory česko-německé mimoškolní činnosti je nabídka Koordinačního centra rozmanitá:

- **www.ahoj.info** – Česko-německý webový portál, který spolu se stejnojmennou facebookovou stránkou informuje mladé lidi o zajímavostech a akcích ze sousední země. Reflektována jsou témata jako cestování, jazyky a studium v zahraničí. (Tandem, [online])
- **Program podpory Rozjed' to s Tandemem!** – poskytuje finanční prostředky českým subjektům aktivním v mimoškolní oblasti na spoluorganizování výměny mládeže s Německem.

- **Projekt Zažij Plzeň! / Erlebe Pilsen** – program zahrnuje zhruba 90minutové netradiční interaktivní prohlídky města Plzně zaměřené na kulturu, historii, český a německý jazyk a zábavu. (Tandem, [online])
- **Přátelství bez hranic** – tříletý projekt financovaný z cíle EÚS, který v období 2016–2019 podporoval setkání česko-německé mládeže žijící na území Horních Frank, Karlovarského a Plzeňského kraje.

Ruku v ruce s programovou a projektovou podporou Tandem rozvíjí i publikační činnost. Vydává tematicky zaměřenou literaturu k česko-německým výměnám a projektům, která je dostupná přes jeho e-shop. Sestavuje měsíční newsletter Tandem Info a pro zájemce o jazyk sousední země připravil několik vydání slovníku Do kapsy. Ten je na e-shopu zdarma ke stažení i jako mobilní aplikace. (Tandem, [online]).

4.2.3 Projekty financované Programem spolupráce ČR – Bavorsko

Projekt č. 45: Nachbarwelten – Sousední světy. Deutsch-tschechische Sprach – und Medienprojekte für Kinder von 3 bis 8 Jahren / Sousední světy – Nachbarwelten. Česko-německé jazykové a mediální projekty pro děti od 3 do 8 let

Tabulka 4 Základní informace – projekt Sousední světy

Prioritní osa: 3 – Investice do dovedností a vzdělávání
Specifický cíl: 101 – Odbourání jazykových a systémových překážek ve vzdělávání
Doba realizace projektu: 01.07.2016 – 30.06.2019
Vedoucí partner (LP1): Bayerischer Jugendring, K.d.ö.R., organizační jednotka: Koordinierungszentrum Deutsch-Tschechischer Jugendaustausch – Tandem
Celkový způsobilý rozpočet: 589 863,36 EUR z toho LP1: 444 451,01 EUR a PP2: 145 412,35 EUR
Místo realizace projektu: Jihočeský kraj, Plzeňský kraj, Karlovarský kraj, Passau, Straubing, Deggendorf, Freyung-Grafenau, Lkr. Passau, Regen, Straubing-Bogen, Amberg, Regensburg, Weiden i.d.Opf., Amberg-Sulzbach, Cham, Neustadt a.d. Waldnaab, Lkr. Regensburg, Schwandorf, Tirschenreuth, Bayreuth, Hof, Lkr. Bayreuth, Lkr. Hof, Kronach, Kulmbach, Wunsiedel i. Fichtelgebirge

Zdroj: vlastní zpracování, Projektová žádost

Projekt si kladl za hlavní cíl přiblížit dětem ve věku 3 až 8 let jazyk sousední země. Paralelně s jazykovým vzděláváním rovněž podporoval zprostředkování znalostí

o sousední zemi a rozvoj interkulturního vědomí u zapojených dětí a pedagogických pracovníků z oblasti primárního a elementárního vzdělávání v příhraničních regionech. (Projektová žádost)

Řešení témat a jazyka partnerské země probíhalo prostřednictvím jazykových a mediálně pedagogických projektů. Tyto činnosti zajišťovali přímo v prostorách zúčastněných zařízení Tandemem vyškolení pedagogové, tzv. „medinauti“. Všichni zainteresovaní pedagogové byly v rámci vzdělávacích seminářů informovány o zacházení s médii pro danou věkovou skupinu a při návštěvě „medinautů“ se aktivně zapojovali do mediálních aktivit. (Projektová žádost)

Vedle návštěv „medinautů“ v předškolních a školních zařízeních bylo intenzivní setkání s jazykem a kulturou regionu přeshraničního partnera podpořeno společným výletem do sousední země. (Projektová žádost)

Do výběru témat a projektu k sousední zemi děti aktivně vstupovaly. Přiblížení jazyka sousední země probíhalo formou jazykové animace, která byla doplněná zkušeností s mediálním zpracováním zážitků ze sousední země. Při jazykovém vzdělávání byla využita nejen nová média jako např. tablety, kamery nebo interaktivní tabule, ale tradiční média jako např. knížky, obrázky či vyprávění. (Projektová žádost)

Očekávané výsledky projektu (Projektová žádost):

- 4 informační semináře (2 v SRN, 2 v ČR) na téma „Jazykové a mediálně pedagogické projekty“ pro česko-německou spolupráci v předškolní oblasti.
- Třídenní semináře „Můj česko-německý jazykový a mediální projekt“ pro 20 účastníků.
- „Expedice do sousední země“ až pro 120 zúčastněných zařízení.
- 1 500 účastníků společných programů vzdělávání a odborné přípravy.
- Navázání nových přeshraničních partnerství.
- Vytvoření projektové publikace.

U projektu „Sousední světy“ je nutné zmínit skutečnost, že celý projekt byl kofinancovaný nejen z Programu přeshraniční spolupráce Česká republika – Svobodný stát Bavorsko Cíl EÚS 2014–2020 (projekt č. 45), ale zároveň i z Programu spolupráce Svobodný stát Sasko – Česká republika 2014–2020 (projekt č. 100251051). Jednalo se totiž o projekt realizovaný podél celé česko-německé hranice, což znamenalo, že

uskutečněné aktivity byly v rámci obou programů vyúčtovány vždy z poloviny. I z tohoto důvodu jsou v prezentovaných výsledcích uvedeny rovněž údaje za regiony, které nejsou součástí česko-bavorského dotačního území.

Pro projekt bylo vytvořeno i společné grafické označení, které bylo používáno během všech realizovaných akcí a sloužilo pro publicitu projektu v České republice, Bavorsku i Sasku.

Obrázek 3 Logo projektu Sousední světy

Zdroj: Tandem

Projekt č. 43: Freundschaften ohne Grenzen / Přátelství bez hranic

Tabulka 5 Základní informace – projekt Přátelství bez hranic

Prioritní osa: 4 – Udržitelné sítě a institucionální spolupráce
Specifický cíl: 11 – Dosažení vyšší míry přeshraniční integrace, harmonizace a soudržnosti v česko-bavorském příhraničí
Doba realizace projektu: 1.09.2016 – 31.08.2019
Vedoucí partner (LP1): Bezirksjugendring Oberfranken des Bayerischen Jugendrings, K.d.Ö.R.
Celkový způsobilý rozpočet: 484 531,00 EUR z toho LP1: 302 535,00 EUR a PP2: 181 996,00 EUR
Místo realizace projektu: Plzeňský kraj, Karlovarský kraj, Bayreuth, Hof, Lkr. Bayreuth, Lkr. Hof, Kronach, Kulmbach, Wunsiedel i. Fichtelgebirge

Zdroj: vlastní zpracování, Projektová žádost

Smyslem projektu bylo rozvíjet stávající i nově vznikající sítě přeshraničních kontaktů a partnerství v cílových regionech. Projekt „Přátelství bez hranic“ se přitom zaměřoval na přeshraniční dobrovolnou spolupráci organizované i neorganizované mládeže, sdružení mládeže (pracovníků s mládeží v příhraničí), obcí, měst nebo např. místních akčních skupin. (Projektová žádost)

Projekt si vytyčil čtyři základní cíle: (1) podporu přeshraniční česko-německé spolupráce dobrovolných seskupení mládeže s mezikulturní zkušeností; (2) posílení stávajících partnerství českých a německých měst i obcí v oblasti práce s dětmi a mládeží; (3) podporu již existující sítě přeshraničních kontaktů a partnerství spolků, škol, sdružení mládeže a dalších organizací pracujících s cílovou skupinou projektu; (4) vybudování virtuálního prostředí pro partnerství organizací pracujících s mládeží a mladé lidi všeobecně. (Projektová žádost)

Očekávané výsledky projektu:

- 18 dobrovolnických akcí – dobrovolnické projekty s podporou německé „72-Stunden-Aktion“ a české aktivity „72-hodin“.
- 6 účastníků dobrovolnických praxí dle potřeby organizací.
- 6 projektů výměn mladých lidí a partnerských návštěv skupin mládeže.
- 1 odborná konference zúčastněných měst a obcí.
- 10 česko-německých setkání sdružení a spolků, organizací pracujících s mládeží.
- 2 vzdělávání teamerů na podporu a profesionální vedení česko-německých setkávání a dobrovolnických akcí.
- 20 do projektu zapojených organizací.
- 900 účastníkůdnů.

Projekt se zaměřoval na několik přesně definovaných CS, které měl zasáhnout.

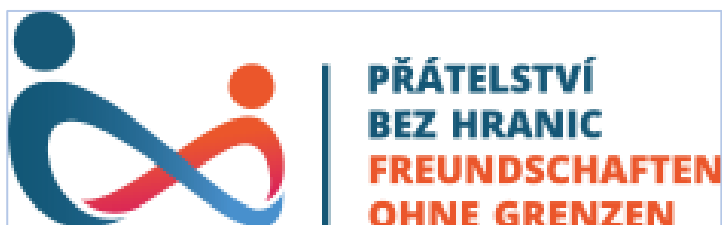
Tabulka 6 CS projektu

Název CS	Specifikace CS	Odhadovaný počet zapojených osob / organizačních jednotek v CS
Obyvatelstvo	Různé CS – hlavně osoby do 27 let; případně lidé, kteří s nimi pracují.	900
Územní korporace	Rozvoj spolupráce mezi obcemi.	10
Zájmová sdružení	MAS Český Západ	2
Obecně prospěšné organizace	Zapojené prospěšné organizace: o. p. s., spolky a sdružení pracující s mládeží, Centra vzdělávání mládeže (DE), Střediska volného času (CZ). Další organizace usilující o rozvoj již navázané přeshraniční spolupráce.	10

Zdroj: vlastní zpracování, Projektová žádost

Projekt Přátelství bez hranic během celé doby trvání využíval vlastní logo pro potřeby publicity. Tímto vlastním logem byly označeny veškeré pracovní materiály, které byly využívány.

Obrázek 4 Logo projektu Přátelství bez hranic

Zdroj: Přátelství bez hranic

Projekt č. 300: denk.mal digital. Medial gestützte historisch-politische Bildung in der bayerisch-böhmischen Grenzregion / Přepni (se) na historii. Mediální historicko-politické vzdělávání na památných místech v česko-bavorském příhraničí

Tabulka 7 Základní informace – projekt Přepni (se) na historii

Prioritní osa: 3 – Investice do dovedností a vzdělávání
Specifický cíl: 3.1 – Odbourání jazykových a systémových překážek ve vzdělávání
Doba realizace projektu: 01.01.2020 – 31.12.2022
Vedoucí partner LP 1: Universität Passau, organizační jednotka: Professur für Didaktik der Geschichte
Celkový způsobilý rozpočet: 796 905,48 EUR z toho LP1: 528 758,03 EUR a PP2: 268 147,45 EUR
Místo realizace projektu: Jihočeský kraj, Plzeňský kraj, Karlovarský kraj, Passau, Straubing, Deggendorf, Freyung-Grafenau, Passau Lkr., Regen, Straubing-Bogen, Amberg, Regensburg, Weiden i.d. Opf., Amberg-Sulzbach, Cham, Neustadt a. d. Waldnaab, Regensburg Lkr., Schwandorf, Tirschenreuth

Zdroj: vlastní zpracování, Projektová žádost

Záměrem projektu „Přepni (se) na historii“ bylo naučit středoškolské a vysokoškolské studenty i jejich vyučující z příhraničního regionu kritickému užívání digitálních médií, a to na praktickém příkladu pomníků spjatých s důležitými historickými událostmi. (Projektová žádost)

Účastníci projektu se zabývaly pomníky připomínajícími otevření hranice v letech 1989/90, pochody smrti v roce 1945 a životem na hranici ve 20. století. V rámci této aktivity probíhala mezi zúčastněnými aktéry diskuse na téma zacházení se společnou kulturou vzpomínání v jejich vlasti, která přispívala k odbourávání jazykových a systémových překážek ve vzdělávání. (Projektová žádost)

Pro jednotlivé subjekty vzdělávacího systému z Česka a Bavorska byly nachystány různé formy přeshraniční spolupráce: (1) semináře pro univerzitní studenty, (2) projektové dny se studenty středních škol nebo (3) semináře pro učitele. (Projektová žádost)

Hlavní cílovou skupinu projektu tvořili studenti (nejen) učitelských oborů na Univerzitách v Plzni a Pasově, kteří účastí na česko-německých seminářích a jednodenních exkurzích získali znalosti o regionální historii, digitální know-how i jazykové kompetence, jež mohou využít i ve svém budoucím učitelském povolání. (Projektová žádost)

Středoškolským studentům nabídl projekt řadu aktivit jako workshopy, společné vícedenní projektové dny na historických místech či školní prezentace výsledků projektu, během nichž se mohly seznámit s historií regionu, rozvíjet své jazykové a mediální kompetence a zbavit se ostychu z česko-německé spolupráce. (Projektová žádost)

Na společných seminářích pro české a německé učitele si pedagogové z obou zemí osvojili kritické a kreativní využití digitálních médií ve výuce dějepisu, které souzní s aktuálním trendem digitalizace vzdělávání. (Projektová žádost)

Očekávané výsledky (Projektová žádost):

- 2 celosemestrální semináře pro alespoň 40 účastníků na téma „Pomníky v Česku a Bavorsku“.
- Exkurze pro nejméně 60 univerzitních studentů v česko-bavorském příhraničí k tématu „Bylo tu, není tu...“.
- Projektové dny k tématu „Otevření hranice v letech 1989/90“ pro alespoň 80 účastníků.
- Projektové dny připomínající oběti koncentračního tábora Flossenbürg a pochody smrti v roce 1945 pro minimálně 80 účastníků.
- Semináře pro učitele a z česko-bavorského příhraničí na téma „Pomníky obětem nacistického režimu a digitální média ve výuce dějepisu a v dějepisných projektech“ pro alespoň 60 účastníků.

- Mapa pomníků česko-bavorského příhraničí a internetová stránka projektu.

4.2.4 Výsledky a dopad projektů

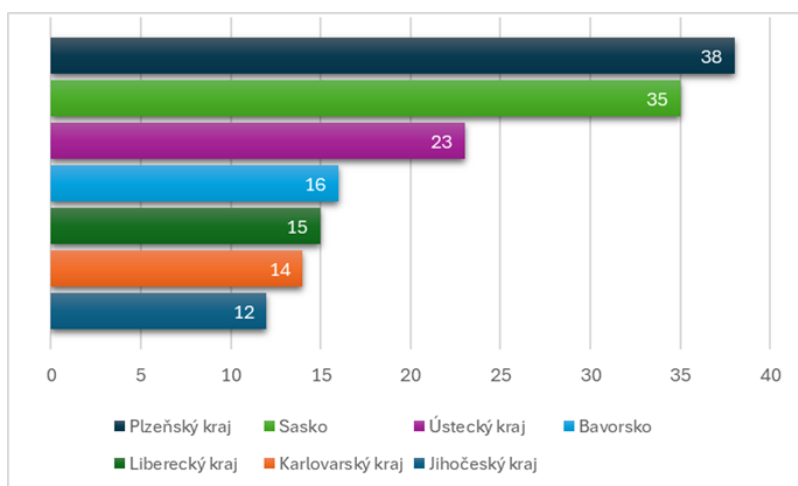
Projekt č. 45: Sousední světy

Ze 4 plánovaných regionální informačních seminářů se podařilo uskutečnit 3. Realizace 4. informačního dne plánovaného na 27. 4. 2018 v Plzni neproběhla z důvodu nedosažení minimálního počtu účastníků. (Příloha k závěrečné zprávě)

Ve dnech 20. – 22. září 2018 se v bavorském Hofu uskutečnil seminář Můj česko-německý jazykový a mediální projekt. Pod metodickým vedením projektových pracovníků si všichni, kteří pracují s dětmi ve věku od 3 do 8 let, mohli vyzkoušet přípravu vlastního jazykového a mediálního projektu; získali potřebné informace, podněty a praktické dovednosti, které se jim hodily do další praxe. (sousednısvętyinfo, [online])

Do projektu se přihlásilo celkem 153 zařízení. Byly mezi nimi jak instituce, které neměly žádnou zkušenost s česko-německými projekty ani s výjezdy do sousední země, tak organizace s navázanou přeshraniční kooperací. Přibližně 2/3 ze všech zúčastněných zařízení pocházelo z české části dotačního území (viz graf 10). V regionálním srovnání dominovaly instituce se sídlem v Plzeňském kraji a Sasku, naopak nejméně zapojených organizací sídlilo v Jihočeském kraji. (Příloha k závěrečné zprávě)

Graf 10 Počet zúčastněných zařízení dle regionů – projekt Sousední světy

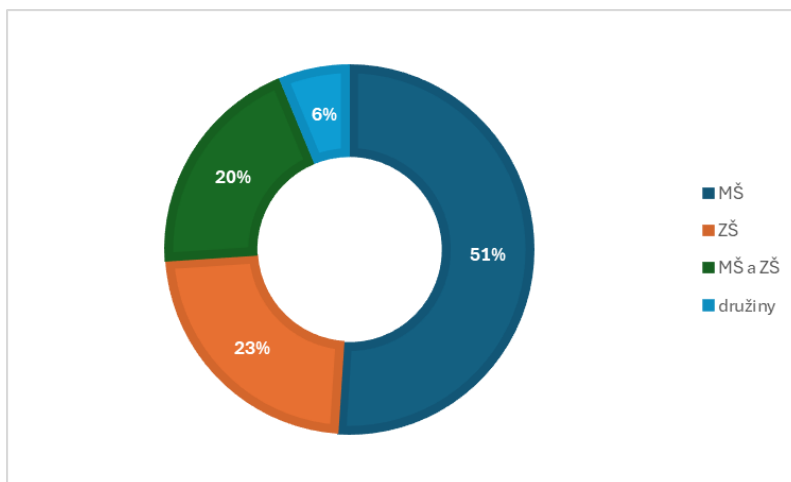

Zdroj: vlastní zpracování, Tandem

Z hlediska typu zapojených zařízení jednoznačně převládaly samostatné MŠ, které představovaly zhruba polovinu subjektů pracujících s CS projektu. Následovaly samostatně působící ZŠ, těsně za nimi spojené MŠ a ZŠ, nejmenší podíl představovaly družiny, které

tvořily pouze 6 % z celkového počtu zapojených organizací (viz graf 11). (Příloha k závěrečné zprávě)

Graf 11 Podíl zúčastněných zařízení – projekt Sousední světy

Zdroj: vlastní zpracování, Příloha k závěrečné zprávě

Projektová nabídka „Ukážu ti svůj svět“ sestávala z minimálně 4 a maximálně 8 modulů, jejichž počet si zařízení zvolilo samo. Převážná část z nich se rozhodla pro maximální variantu (ze statistiky vyplývá průměr 7,8 modulu na zařízení). Jedním z realizovaných modulů mohla být i návštěva sousední země. Tuto možnost využilo 103 z plánovaného maximálního počtu až 120 zařízení. Vzhledem k vysokému zájmu o projekt na některá česká zařízení „nezbyla“ možnost navštívit německé regiony, neboť PP nebylo umožněno navýšit v rozpočtu počet 70 jednotek na uskutečnění návštěv do sousední země. (Příloha k závěrečné zprávě)

Do projektu se po dobu jeho realizace podařilo zapojit celkem 4 250 dětí, čímž byla několikanásobně překročena cílová hodnota této CS. Vedle dětí se do projektu rovněž zapojilo na 800 dospělých osob z řad pedagogů, rodičů a dalších skupin obyvatelstva. (Příloha k závěrečné zprávě)

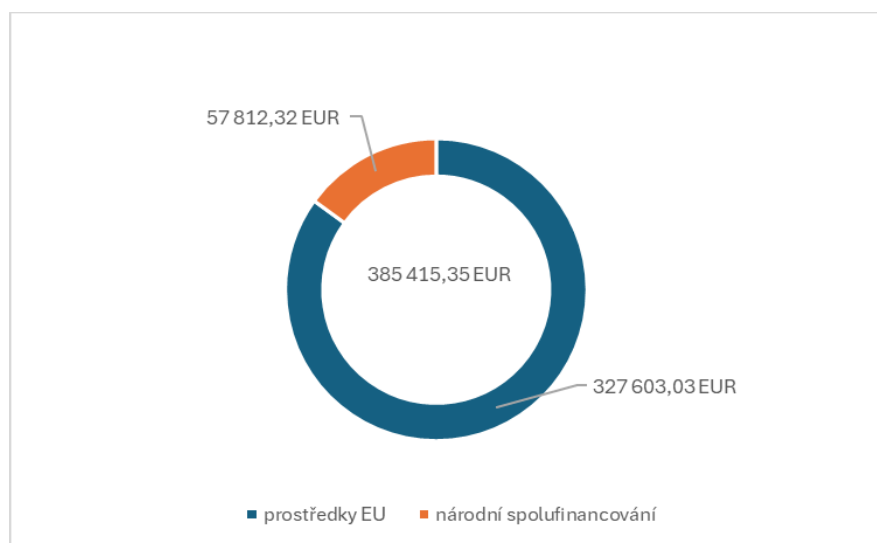
Díky projektu se také podařilo navázat 20 nových přeshraničních partnerství a v kooperaci s pedagogickými odborníky vznikla dvojjazyčná publikace „Ukážu ti svůj svět – Ich zeig´ dir meine Welt“ věnovaná realizaci česko-německých jazykových a mediálních projektů, která je zdarma ke stažení na stránkách projektu a Tandemu. (Příloha k závěrečné zprávě)

Zúčastnění pedagogové, tak mohou i v praxi rozvíjet získané znalosti v oblasti výuky jazyka hravou formou a smysluplného používání médií s danou věkovou skupinou, připravovat a realizovat vlastní česko-německé projekty při běžném provozu zařízení. (Příloha k závěrečné zprávě)

Webové stránky projektu jsou dalším důležitým zdrojem informací. Poskytují odkazy na materiály, literaturu, aplikace, instituce a organizace zabývající se výukou němčiny v raném věku, česko-německou spoluprací (před)školních zařízení, mediální pedagogikou a mediální výchovou. (Příloha k závěrečné zprávě)

LP v tomto projektu pracoval s rozpočtem ve výši 444 451,01 EUR. Součet schválených způsobilých výdajů dosáhl částky 385 415,35 EUR. Z toho 327 603,03 EUR (85 %) byly prostředky EU; zbylých 57 812,32 EUR (15 %) zahrnoval podíl národního spolufinancování. Objem čerpání výdajů představoval 87 % rozpočtu. (Projektová žádost; (OPPS ČR – Bavorsko, 2023, [online])

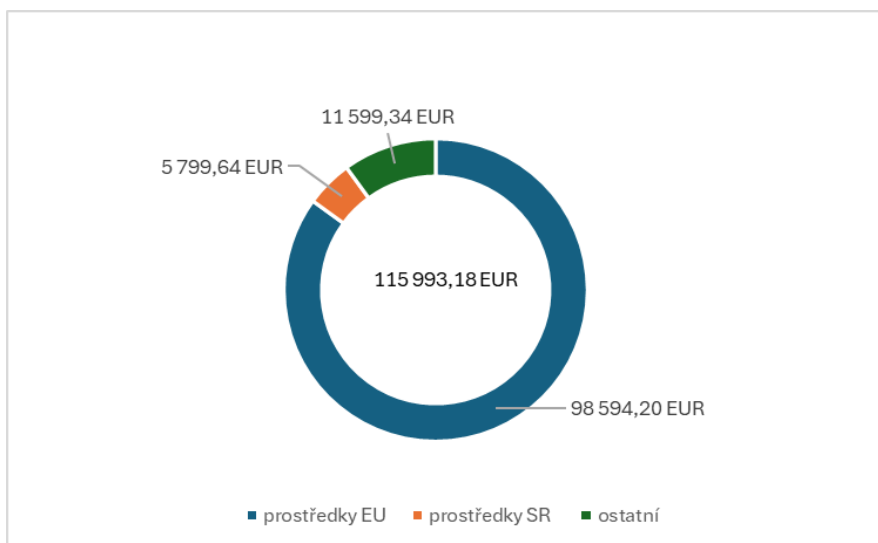
Graf 12 Čerpání rozpočtu LP – projekt Sousední světy

Zdroj: vlastní zpracování, Rekapitulace rozpočtu

Celková alokace rozpočtu českého PP dosahovala výše 145 412,35 EUR. Skutečně vynaložené způsobilé výdaje projektu za celou dobu jeho realizace činily 115 993,18 EUR. Z toho 98 594,20 EUR (85 %) tvořily prostředky EU; 5 799,64 EUR (5 %) byl příspěvek ze SR a 11 599,34 EUR (10 %) bylo zajištěno z ostatních zdrojů. Čerpání finančních prostředků bylo rozprostřeno do 4 MO: 1. MO: 34 152,51 EUR, 2. MO: 38 662,49 EUR, 3. MO: 36 634,26 EUR, 4. MO: 6 543,92 EUR. Rozpočet se podařilo vyčerpat z přibližně 80 %. (Rekapitulace rozpočtu)

Graf 13 Čerpání rozpočtu PP – projekt Sousední světy

Zdroj: vlastní zpracování, Rekapitulace rozpočtu

Projekt č. 43: Přátelství bez hranic

V případě dobrovolnických aktivit, které probíhaly na obou stranách hranice, byla cílová hodnota stanovena na 18. Oproti danému plánu se nakonec podařilo uskutečnit 17 aktivit. V průběhu roku 2017 se konaly 4 dobrovolnické akce, v roce 2018 jich bylo 6 a v roce 2019 celkem 7 z 11 plánovaných. Během posledního roku byly 4 aktivity z různých vnějších příčin zrušeny a do konce projektového období se již nepodařilo dojednat nový termín setkání. K podpořeným akcím patřily např. česko-německé aktivity v rámci projektu 72-hodin České rady dětí a mládeže, interkulturní taneční festival ImPuls v Bayreuthu nebo předávání Betlémského světla v Marktrechwitzu. (Zpráva za projekt)

Dalším cílem projektu bylo motivovat příhraniční města a obce k česko-německé spolupráci. Celkem mělo být realizováno 6 projektů partnerských měst, z čehož se jich uskutečnilo pouze 5. V průběhu realizace projektu se ukázalo, že ochota měst a obcí k přeshraniční práci s mládeží se do značné míry odvíjí od jejich velikosti a osobní angažovanosti několika konkrétních jedinců. Větší města zároveň rozvíjejí vlastní aktivity v oblasti přeshraniční spolupráce a další nabídky proto již nevyužívají. (Zpráva za projekt)

Pracovníkům s mládeží projekt nabízel možnost absolvovat jedno až vícedenní praxi v mimoškolním zařízení v sousední zemi. Tuto nabídku využilo celkem 7 osob během 6 praxí, čímž došlo k naplnění cílové hodnoty 6. (Zpráva za projekt)

Pro česko-německá setkání subjektů pracujících s mládeží bylo kvantitativně připraveno 10 aktivit. Tento cíl byl dosažen již v první polovině roku 2018, z tohoto důvodu nebyla další setkání v rámci projektu finančně podporována. Ústředním motivem setkání bylo povětšinou společné téma, jako příklad lze uvést filmový festival JuFinale ve Wunsiedelu a Marktredwitzu. (Zpráva za projekt)

V rámci jiných aktivit bylo realizováno celkem 5 akcí: konference partnerských měst a obcí; dvě vzdělávání teamerů; informační večer pro pracovníky s mládeží a zástupce měst, kontaktní seminář pro pracovníky v mimoškolní oblasti. Výsledný počet účastníků dosáhl hodnoty 4 407. Počet do projektu zapojených organizací z obou stran hranice činil cca 100. (Zpráva za projekt)

Splněny byly i stanovené cílové hodnoty u CS. Projektu se aktivně zúčastnilo celkem 1 688 osob z obou sousedních zemí. Kromě toho se do něj podařilo dále zapojit 23 obcí či měst, 5 zájmových sdružení a 40 obecně prospěšných organizací. Tabulka níže podává souhrnné informace o dopadu projektu (Zpráva za projekt)

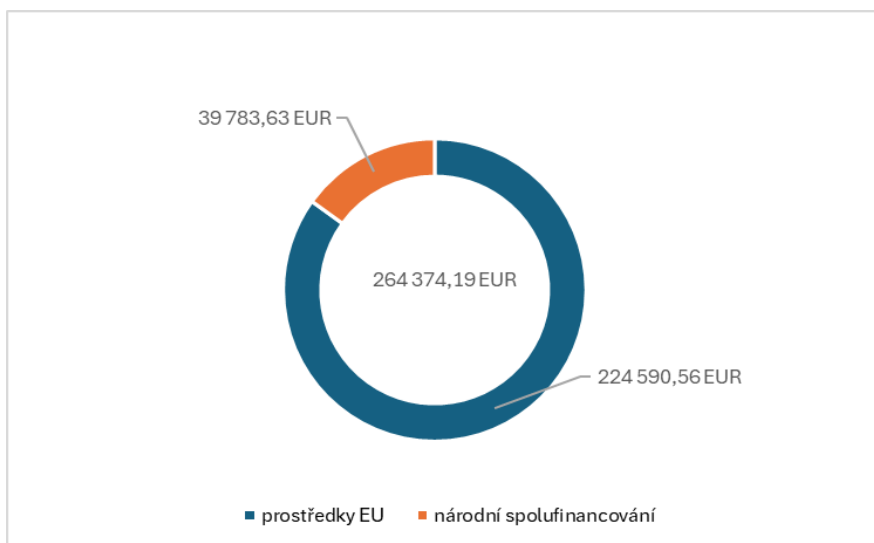
Tabulka 8 Počet osob / organizačních jednotek z CS

CS	Cílová hodnota	Dosažená hodnota	Dosažená hodnota v %
Obyvatelstvo	900	1 688	187,56
Územní korporace	10	23	230,00
Zájmová sdružení	2	5	250,00
Obecně prospěšné organizace	10	40	400,00

Zdroj: Tandem, Zpráva za projekt

LP na realizaci projektu disponoval celkovým způsobilým rozpočtem ve výši 302 535,00 EUR. Souhrnné čerpání rozpočtu dosáhlo 264 374,19 EUR: prostředky EU (85 %): 224 590,56 EUR; národní spolufinancování (15 %): 39 783,63 EUR. Procentuální podíl čerpání rozpočtu projektu činil 87 %. (Projektová žádost; (OPPS ČR – Bavorsko, 2023, [online])

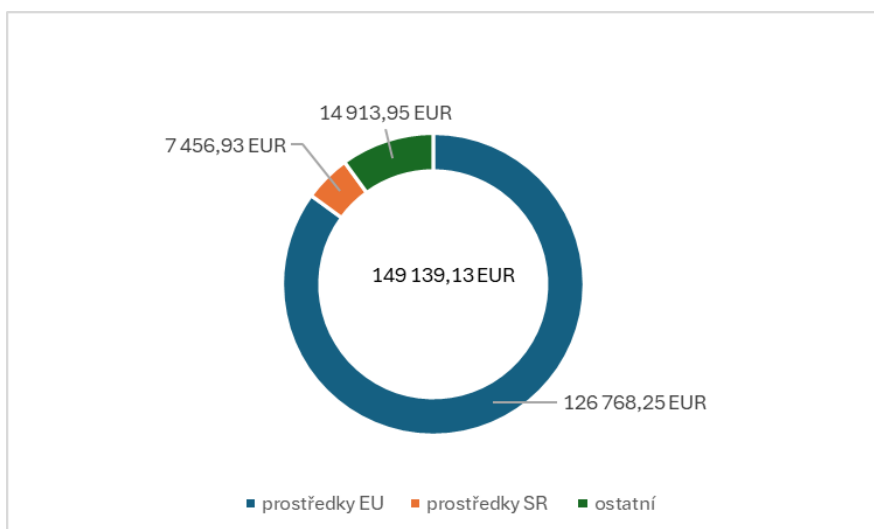
Graf 14 Čerpání rozpočtu LP – projekt Přátelství bez hranic

Zdroj: vlastní zpracování, Rekapitulace rozpočtu

Schválený rozpočet PP činil 181 996,00 EUR. Z této částky se podařilo vyčerpat 149 139,13 EUR: prostředky EU (85 %): 126 768,25 EUR; prostředky ze SR (5 %): 7 456,93 EUR; ostatní (10 %): 14 913,95 EUR. Uznatelné výdaje projektu byly propláceny během 4 MO následovně: 1. MO: 28 675,38 EUR, 2. MO: 38 403,85 EUR, 3. MO: 38 298,19 EUR, 4. MO: 43 761,71 EUR. Na realizaci projektu bylo využito cca 82 % alokace rozpočtu. (Rekapitulace rozpočtu)

Graf 15 Čerpání rozpočtu PP – projekt Přátelství bez hranic

Zdroj: vlastní zpracování, Rekapitulace rozpočtu

Projekt č. 300: Přepni (se) na historii

V zimních semestrech 2020/2021 a 2021/2022 byly pro vysokoškolské studenty připraveny 2 celosemestrální semináře, které probíhaly díky online přenosům paralelně na obou zapojených univerzitách. Důležitou úlohu zde přitom hrála interaktivní cvičení pro výuku dějepisu ve smíšených česko-německých týmech. Těchto seminářů se celkem zúčastnilo 37 studentů (15 CZ, 22 DE). Cílová hodnota 40 účastníků, tak zůstala nenaplněna. (Tandem, [online])

Součástí seminářů původně byly i následné společné exkurze do českoněmeckého pohraničí, kde se studenti měli osobně setkat a spolupracovat při řešení dalších vybraných úkolů. Vzhledem k pandemii COVID-19 se podařilo zrealizovat pouze exkurzi do Bavorské Železné Rudy a zaniklé obce Hůrka v rámci semestrálního semináře 2021/2022, která se uskutečnila v náhradním termínu dne 24. 3. 2022. (Tandem, [online])

Během projektu vyjelo celkem 57 studentů (26 CZ, 31 DE) na 3 exkurze k tématu "Bylo tu, není tu...", v jejichž rámci podnikly „výpravy“ po zaniklých obcích v česko-bavorském příhraničí, aktivně řešili téma nuceného vysídlení Němců z dotčených oblastí, zkoumali pozůstatky železné opony nebo se setkaly s pamětníky. Cílový indikátor aktivity (60 účastníků) nebyl splněn. (Tandem, [online])

Efektivním prostředkem k navázání přeshraniční spolupráce byly projektové dny se studenty středních škol. V rámci projektových dnů „Hranice, otevři se!“ žáci poznávali společnou historii regionu před, během a po otevření železné opony. Diskutovali s pamětníky těchto událostí a k otevření hranice navrhli vlastní pomníky, které představili místním politikům. Při příležitosti setkání žáků z gymnázia J. Š. Baara v Domažlicích a gymnázia Bad Kötzting v říjnu 2022 vznikl návrh pomníku, který byl později dokonce úspěšně realizován pod názvem „I ty otevři své hranice“. Během jara následujícího roku se k česko-německé spolupráci potkali žáci z Gymnázia v Prachaticích a gymnázia v Untergriessbachu. Uskutečněných aktivit se zúčastnilo celkem 82 žáků (40 CZ, 42 DE) a 9 učitelů (5 CZ, 4 DE), čímž byl překonán stanovený cíl 80 osob. (Tandem, [online])

V průběhu školních projektových dnů „Flossenbürg mýma očima“ žáci v česko-německých skupinách prozkoumávali areál bývalého koncentračního tábora opírajíc se přitom o výpovědi pamětníků – přeživších bývalých vězňů. Na těchto dnech se nejprve potkali v září 2022 studenti z gymnázia ve Vimperku a Waldkirchenu. V říjnu téhož roku

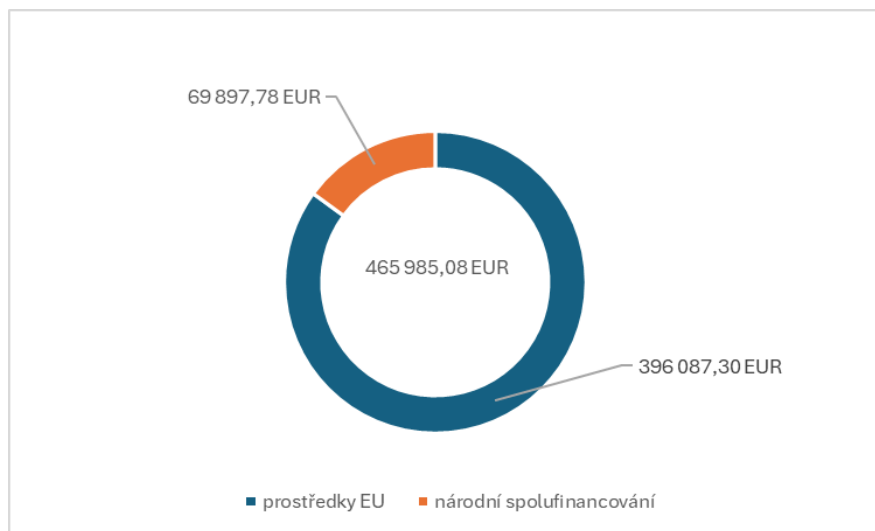
Flossenbürg navštívili žáci SPŠ Stavební v Plzni a gymnázia Cham. Celková účast čítala 84 žáků (43 CZ, 45 DE) a 4 učitele (2 CZ, 2 DE). (Tandem, [online])

Jedním z dílčích cílů projektu bylo také podpořit alespoň 60 učitelů v zapojení přeshraniční regionální historie do vyučování za pomoci moderních technologií. Tento cíl se podařilo naplnit, když se celkem na 66 učitelů zúčastnilo cyklu tří jednodenních vzdělávacích seminářů na téma „Pomníky obětem nacistického teroru a digitální média ve výuce dějepisu a dějepisných projektech“ a jednoho dvoudenního semináře na téma „Pomníky připomínající oběti pochodu smrti ve Volarech a tvorba vysvětlujících videí (tzv. explainity video)”. (Tandem, [online])

Díky projektu byla také vytvořena digitální mapa památných míst, která je spolu s dalšími výstupy z realizovaných aktivit projektu umístěna na jeho webových stránkách.

Alokace rozpočtu LP byla 528 758,03 EUR. Celkový objem vyčerpané částky představoval 465 985,08 EUR: prostředky EU (85 %): 396 087,30 EUR; národní spolufinancování (15 %): 69 897,78 EUR. Rozpočet byl tak vyčerpán z 88 %. (Projektová žádost; (OPPS ČR – Bavorsko, 2023, [online])

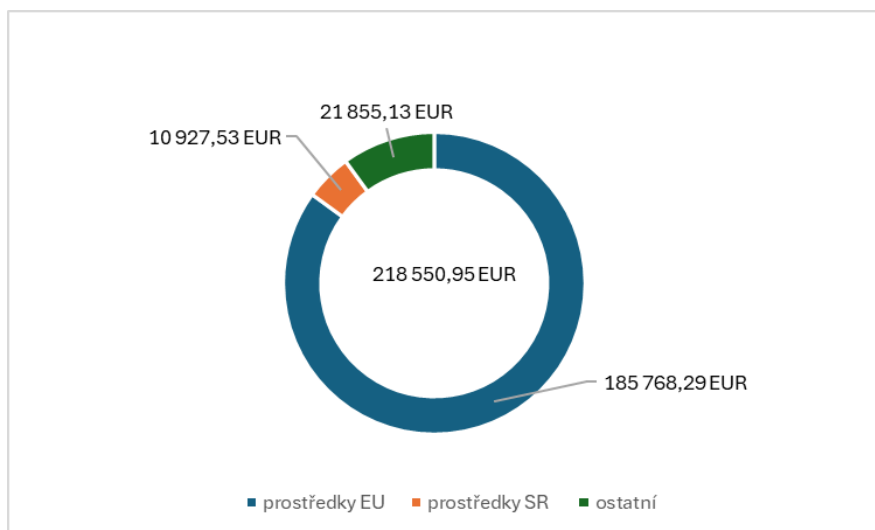
Graf 16 Čerpání rozpočtu LP – projekt Přepni (se) na historii

Zdroj: vlastní zpracování, Rekapitulace rozpočtu

Rozpočet projektu PP činil 268 147,45 EUR. Čerpán byl částkou 218 550,95 EUR: prostředky EU (85 %): 185 768,29 EUR; prostředky SR (5 %): 10 927,53 EUR; ostatní (10 %): 21 855,13 EUR. Způsobilé výdaje projektu byly v jednotlivých MO hrazeny takto: 1. MO: 42 760,42 EUR; 2. MO: 64 322,63 EUR; 3. MO: 43 801,32 EUR; 4. MO: 67 666,58 EUR. Podíl čerpání rozpočtu dosahoval přibližně 82 %. (Rekapitulace rozpočtu)

Graf 17 Čerpání rozpočtu PP – projekt Přepni (se) na historii

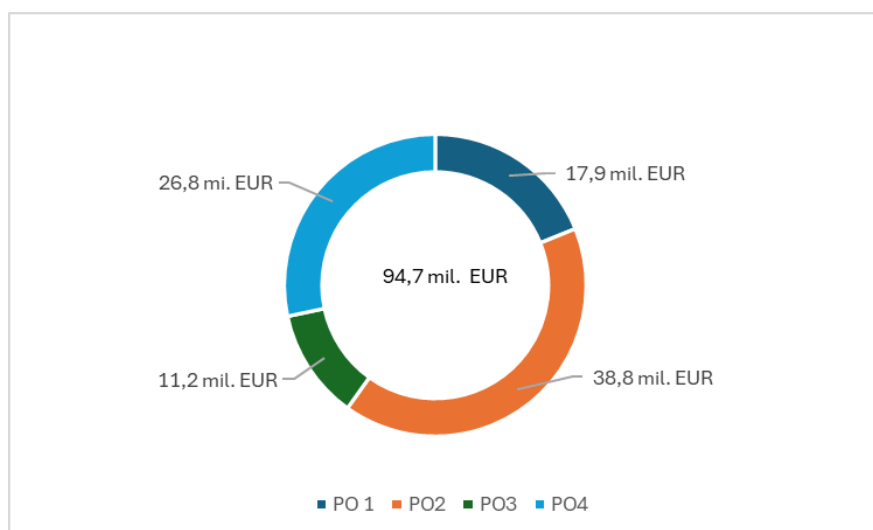

Zdroj: vlastní zpracování, Rekapitulace rozpočtu

5 Výsledky a diskuse

Na Program přeshraniční spolupráce Česká republika – Svobodný stát Bavorsko Cíl EÚS 2014–2020 bylo z ERDF vyčleněno 103,4 mil. EUR, z nichž 97,2 mil. EUR mělo směřovat přímo na realizaci přeshraničních projektů, které tematicky odpovídaly SC jedné ze čtyř PO. Celkové čerpání prostředků programu napříč čtyřmi PO dle dat z výroční zprávy za rok 2022 (dále jen jako výroční zpráva) činilo 94,7 mil. EUR, tedy asi 97 % příslušné alokace. Maximální finanční vytíženost zaznamenala PO 1: 17,9 mil. EUR (100 % alokace); ve 2. PO bylo rozděleno 38,8 mil. EUR (98 % alokace); ze 3. PO šlo na podporu projektů 11,2 mil. EUR, což představovalo nejnižší podíl využitých prostředků (95 %) vzhledem k její alokaci mezi danými PO. Součet vynaložených prostředků ze 4. PO poté činil 26,8 mil. EUR (97 % alokace).

Graf 18 Finanční vytíženost jednotlivých PO

Zdroj: vlastní zpracování, OPPS ČR – Bavorsko (2023)

Analýzou PO 1 bylo zjištěno, že zahrnovala nejméně realizovaných projektů mezi všemi PO, a to konkrétně 27. SC 1a „Posílení přeshraničních aktivit v oblasti výzkumu a inovací“ obsahoval 18 projektů. Ve SC 1b „Zlepšení zapojení malých a středních podniků do výzkumu a inovací“ se podařilo uskutečnit 9 projektových záměrů. Průměrný příspěvek z ERDF na 1 projekt tak činil 0,66 mil. EUR.

Vůbec největší počet projektů mezi PO, celkem 57 projektů, byl dle rozboru výroční zprávy naplánován v PO 2. Do SC 6c „Zvýšení atraktivity dotačního území prostřednictvím zachování a zhodnocení společného kulturního a přírodního dědictví

v udržitelné formě” bylo započítáno 41 projektů; SC 6d „Zvyšování a obnova biodiverzity a ekosystémových služeb” se týkal 16 projektů. Na podporu každého projektů mělo být tedy v průměru uvolněno 0,68 mil. EUR.

Projekty čerpající podporu z PO 3 většinou cílily na rozvoj jazykového vzdělávání. Z celkového počtu 31 uskutečněných projektů, jich 18 náleželo ke SC 101 „Odbourávání jazykových a systémových překážek ve vzdělávání”; do SC 102 „Přizpůsobení vzdělávání změněným podmínkám na společném trhu práce” bylo zapojeno 13 projektů. Výše poskytnutých prostředků z alokované částky PO představovala v průměru na 1 projekt částku 0,68 mil. EUR.

V rámci PO 4 bylo naplánováno zrealizovat celkem 46 projektů, které tematicky odpovídaly SC 11 „Dosažení vyšší míry přeshraniční integrace, harmonizace a soudržnosti v česko-bavorském příhraničí”. Při přepočtu vyčleněné částky na realizaci projektů a jejich celkovým počtem bylo zjištěno, že průměrný příspěvek z ERDF ve výši 0,58 mil. EUR na 1 projekt, byl vůbec nejnižší ze všech PO.

Z analýzy dostupných dat dále vyplynulo, že 55 % organizací Vedoucích partnerů (tj. 87 včetně vícenásobných LP) napříč čtyřmi PO pocházelo z české strany hranice. Jedinou PO, kde počet bavorských LP převážil nad počtem českých LP, byla PO 1. Z pohledu čerpání byla situace naprosto obrácená, když podíl získaných prostředků EU dosáhl u bavorských LP hodnoty 56 %.

Tabulka 9 Srovnání regionů

Číslo PO	Počet LP		Výše čerpání příspěvku z ERDF v EUR	
	CZ	BY	CZ	BY
1	11	16	2 100 785,15	6 865 318,55
2	34	22	11 586 154,77	10 412 090,57
3	17	14	2 627 491,06	3 587 300,35
4	25	20	6 406 320,26	8 358 640,83
Celkem	87 (55 %)	72 (45 %)	22 720 751,24 (44 %)	29 223 350,30 (56 %)

Zdroj: vlastní zpracování, OPPS ČR – Bavorsko (2023)

V nejvíce případech sídlil LP na území Plzeňského kraje (celkem v 53 případech). Následovaly regiony Horní Falc (28), Dolní Bavorsko (26), Jihočeský kraj (22), Horní Franky (14), Karlovarský Kraj (7), Hl. m. Praha (5), Horní Bavorsko (3) a Střední

Franky (1). Sídla LP ve třech posledních uvedených regionech se nacházela mimo dotační území. Na pozici LP se nejčastěji nacházela ZČU, a to hned u celkem 17 projektů. Jedinou další organizací, která kromě ZČU vyvíjela činnost na pozici LP v každé ze čtyř PO byla Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích s deseti účastmi na přeshraničních projektech.

Jednou z organizačních složek ZČU je Koordinační centrum česko-německých výměn mládeže Tandem Plzeň, která má více jak 25 letou zkušenost v oblasti přeshraniční spolupráce. Za tuto dobu se podílelo na realizaci řady projektů, a to i těch, které byly spolufinancovány z prostředků fondů EU v rámci politiky soudržnosti.

V projektovém období 2014–2020 Koordinační centrum Tandem Plzeň uplatnilo své know-how na pozici PP ve třech přeshraničních projektech: „Sousední světy – Nachbarwelten“, „Přátelství bez hranic“ a „Přepni (se) na historii“.

Každý z těchto projektů reagoval na přeshraniční výzvu nebo problém, který měl být jeho prostřednictvím řešen.

Projekt „Sousední světy“ tematicky spadal pod SC 101 „Odbourávání jazykových a systémových překážek ve vzdělávání“ v PO 3. Jeho hlavním cílem bylo přiblížit dětem ve věku 3 až 8 let jazyk sousední země, kterou bylo kromě Česka a Bavorska i Sasko. Současně s jazykovým vzděláním podporoval zprostředkování znalostí o sousední zemi a rozvoj interkulturního vědomí u zapojených dětí a pedagogů. Obé se uskutečňovalo primárně formou jazykových a mediálně pedagogických projektů, které v prostorách zúčastněných zařízení zajišťovali Tandemem vyškolení pedagogové, tzv. „medinauti“. Intenzivní setkání s jazykem a kulturou přeshraničního partnera mohlo být podpořeno výletem do sousední země.

Projektová žádost obsahovala několik očekávaných výstupů / indikátorů, které se kooperační partneři zavázali naplnit. Bylo zjištěno, že ze čtyř naplánovaných regionálních informačních seminářů se podařilo uskutečnit tři, realizace jednoho semináře neproběhla z důvodu nedosažení minimálního počtu účastníků. Dle přílohy závěrečné zprávy projektu za PP se do projektu přihlásilo celkem 153 zařízení. Přibližně 2/3 z nich pocházelo z České republiky. V regionálním srovnání byla nejvíce zastoupena zařízení sídlící v Plzeňském kraji (38 zařízení) a Sasku (35). Ostatní aktéři měli své sídlo v Ústeckém kraji (23), Bavorsku (16), Libereckém kraji (15), Karlovarském kraji (14) a Jihočeském kraji (12). Z hlediska typu vzdělávacích institucí převažovaly s 51 % MŠ.

Možnost návštěvy sousední země využilo 103 z plánovaného maximálního počtu až 120 zařízení. Do projektu bylo celkem zapojeno 4 250 dětí a na 800 dospělých osob z řad pedagogů, rodičů a dalších skupin obyvatelstva, čímž byla překročena cílová hodnota u dané CS. V projektu bylo také iniciováno 20 nových přeshraničních partnerství a v kooperaci s pedagogickými odborníky vznikla dvojjazyčná publikace „Ukážu ti svůj svět – Ich zeig´ dir meine Welt“ věnovaná realizaci česko-německých jazykových a mediálních projektů.

Další ze zkoumaných projektů, projekt „Přátelství bez hranic“, byl realizován za podpory prostředků z PO 4 v rámci SC 11 „Dosažení vyšší míry přeshraniční integrace, harmonizace a soudržnosti v česko-bavorském příhraničí“. Smyslem projektu bylo rozvíjet stávající i nově vznikající síť přeshraničních partnerství a kontaktů v příhraničním regionu. Projekt „Přátelství bez hranic“ se přitom zaměřoval na přeshraniční dobrovolnou spolupráci mládeže, sdružení mládeže, obcí měst či místních akčních skupin.

I v tomto případě byly stanoveny očekávané výstupy a indikátory. U dobrovolnických aktivit, které probíhaly na obou stranách hranice, byla cílová hodnota stanovena na 18 aktivit, přičemž se jich dle dat ze závěrečné zprávy projektu uskutečnilo 17. Nepodařilo se naplnit ani cíl 6 projektů partnerských měst. Oproti stanovenému plánu jich bylo realizováno 5. Naopak možnost absolvovat praxi v mimoškolním zařízení sousední země využilo 7 pracovníků s mládeží, čímž byla překonána cílová hodnota 6 osob. Velký zájem byl v projektu registrován o česko-německá setkání subjektů pracujících s mládeží, kde byl stanovený cíl 10 aktivit naplněn již v polovině roku 2018. Kooperačním partnerům se rovněž podařilo naplnit všechny cílové hodnoty indikátorů, které sledovaly počty zapojených účastníků projektu z příslušné CS. V případě CS obyvatelstvo byl indikátor splněn na 187,56 %, u CS územní korporace dosáhlo plnění 230 %, u CS zájmová sdružení 250 % a u CS obecně prospěšné organizace 400 %.

Poslední projekt, ve kterém jako PP vystupovala organizace Tandem Plzeň, projekt „Přepni (se) na historii“, byl zahrnut pod PO 3, konkrétně do SC 101 „Odbourávání jazykových a systémových překážek ve vzdělávání“. Záměrem projektu bylo naučit středoškolské a vysokoškolské studenty (ze ZČU v Plzni a University v Pasově) i jejich vyučující kritickému užívání digitálních médií. Osvojování této činnosti probíhalo na příkladu pomníků spjatých s důležitými historickými událostmi: otevřením hranice v letech 1989/1990, pochody smrti v roce 1945 a životem na hranici ve 20. století.

V projektu byly naplánovány 2 celosemestrální semináře pro alespoň 40 vysokoškolských studentů na téma „Pomníky v Česku a Bavorsku“. Tyto semináře se uskutečnily v zimních semestrech 2020/2021 a 2021/2022 za účasti 37 studentů (15 CZ, 22 DE). Stanovená hodnota 40 účastníků, tak nebyla naplněna. Cílový indikátor (60 účastníků z řad univerzitních studentů) nebyl dodržen ani v případě 3 exkurzí k tématu „Bylo tu, není tu...“, odkazujícím k zaniklým obcím v česko-bavorském příhraničí a pozůstatkům železné opony, kterých se zúčastnilo celkem 57 studentů (26 CZ, 31 DE). Kromě těchto aktivit zde byly realizovány projektové dny na téma „Otevření hranice v letech 1989/1990“ a projektové dny připomínající oběti koncentračního tábora Flossenbürg, do kterých bylo zapojeno celkem 82 (40 CZ, 42 DE), respektive 84 (43 CZ, 45 DE) žáků, přičemž cílového hodnota byla v obou případech stanovena na 80 účastníků. V rámci projektu rovněž vznikla mapa pomníků, která je k dispozici na jeho webových stránkách.

Finanční prostředky na realizaci aktivit byly u všech představených projektů hrazeny v rámci čtyř MO. U dvou projektů, konkrétně „Přátelství bez hranic“ a „Přepni (se) na historii“, bylo zjištěno, že největší objem prostředků byl PP proplacen až v posledním MO. Jiná skutečnost byla zaznamenána u projektu „Sousední světy“, v němž bylo dosaženo na nejvyšší čerpání ve 2. MO, nebyly zde tak čerpány finance až v závěrečné fázi jeho realizace jako u ostatních projektů. Podíl vyčerpaných prostředků jednotlivých rozpočtů se u PP pohyboval v rozmezí 80–82%. LP byly s podílem čerpání 87-88 % v této oblasti ještě úspěšnější.

Specifickým rizikem při realizaci přeshraničních projektů je z pohledu českého partnera pohyblivost kurzu koruny vůči euru. Veškerá předkládaná dokumentace včetně podrobné soupisky výdajů vynaložených za příslušné monitorovací období byla totiž vždy uváděná v eurech dle platného kurzu Evropské centrální banky (ECB) v měsíci jejího odevzdání. Zatímco tedy např. v případě termínu pro podání 1. soupisky výdajů projektu Přátelství bez hranic v dubnu 2017 činil kurz eura 27,022²⁰ Kč; v termínu pro předložení 4. soupisky téhož projektu klesl na hodnotu 25,853 Kč (září 2019), respektive 25,842 Kč (říjen 2019). V konečném důsledku měla tato skutečnost za následek defacto reálné snížení objemu finančních prostředků na realizaci aktivit projektu.

²⁰ (Evropská komise, [online]).

Hodnocení projektů se nejčastěji vyjadřuje finančním čerpáním a splněním nastavených indikátorů, což bylo tématem dosavadní práce. Další možností hodnocení projektu může vycházet ze srovnání celkového počtu vzdělávacích institucí v jednotlivých regionech a počtu zapojených institucí, což přináší jiný pohled na efektivitu a význam přeshraničních projektů. Takové hodnocení je možné zrealizovat u projektu Sousední světy, který byl zaměřen na děti ve věku 3 až 8 let, z tohoto důvodu jsou posuzována data ohledně MŠ a ZŠ. Pro srovnání byly zvoleny 3 české regiony, Karlovarský, Plzeňský a Jihočeský kraj. Použita byla statistická data o počtu vzdělávacích zařízení, která byla zveřejněna ve výročních zprávách o stavu vzdělávací soustavy v jednotlivých regionech. Data odkazují k roku 2016, jelikož se jednalo o rok začátku realizace projektu.

U Karlovarského kraje bylo zjištěno, že se zde nacházelo 125 MŠ a 109 ZŠ. Účast vzdělávacích zařízení v projektu nebyla vysoká, zapojilo se jich celkem 14, což znamenalo 6 % podíl. V případě Plzeňského kraje bylo zjištěno, že na jeho území se nachází celkem 274 MŠ a 194 ZŠ, z nichž bylo do projektu zapojeno 38 zařízení, které tak představovaly 8,2 % podíl. Nejnižší aktivní zapojení bylo v Jihočeském kraji, ve kterém se nacházelo celkem 147 MŠ a 223 ZŠ, do projektu bylo zapojeno pouze 12 zařízení a to představovalo 3,2 % podíl. Ze zjištěných dat vyplývá, že zájem ze strany vzdělávacích institucí účastnit se přeshraničního projektu není příliš vysoký. Ve všech českých regionech bylo zapojeno do projektu méně než 10 % zařízení. Nízká míra účasti ovlivňuje i význam a dopad projektu na dotčené území, který z tohoto pohledu nelze hodnotit jako příliš významný.

Z dat výročních zpráv o stavu a rozvoji vzdělávací v Plzeňském kraji vyplývá pozitivní tendence, a to že se postupně zvyšuje počet žáků ZŠ učící se německý jazyk. V roce 2014 se jednalo o 10 542 žáků, v roce 2021 se počet žáků zvýšil na 14 832. Tato vzrůstající tendence může mít v budoucnu pozitivní dopad na přeshraniční spolupráci, respektive lze předpokládat, že vzdělávací zařízení se budou do přeshraničních projektů zapojovat ve vyšší míře než dosud. U ostatních českých regionů nelze situaci ohledně výuky německého jazyka relevantně hodnotit, jelikož jejich výroční zprávy neposkytují data o výuce cizích jazyků.

6 Závěr

Nejdůležitějším cílem diplomové práce bylo charakterizovat a zhodnotit význam projektů realizovaných v rámci Programu přeshraniční spolupráce Česká republika – Svobodný stát Bavorsko Cíl EÚS 2014–2020. Za tímto účelem byly stanoveny dílčí cíle vztahující se k teoretické i praktické části.

V teoretické části diplomové práce byly vymezeny klíčové pojmy, které se dotýkají politiky soudržnosti od jejího vzniku až po současnost. Byly popsány její principy a cíle vztahující se k několika obdobím, rovněž i její financování, které probíhá ve víceletém rámci a byly představeny finanční nástroje využívané v programovém období 2014–2020, kterými byly fondy souhrnně označované zkratkou ESIF. Dále se první část práce věnovala představení cílů politiky soudržnosti pro období 2014–2020, jejich vazbě na koncepční dokumenty Strategie Evropa 2020 a Dohodu o partnerství. V závěru první části bylo představeno i nové programové období 2021–2027.

Praktická část se zaměřovala na vybraný region, konkrétně na Program přeshraniční spolupráce Česká republika – Svobodný stát Bavorsko 2014–2020. V úvodu této kapitoly byl charakterizován přeshraniční region, který zahrnuje tři české kraje a tři spolkové země (nezahrnují ale všechny zemské okresy) a dává možnost vytvářet partnerské vazby mezi více než 3,6 milionem lidí. Čerpání finančních prostředků na přeshraniční projekty bylo možné v rámci čtyř prioritních os, která zahrnovaly celkem sedm specifických cílů. Bylo zjištěno, že nejvíce projektů bylo realizováno v PO „Ochrana životního prostředí a účinné využívání zdrojů“, která vykazala i nejvyšší čerpání ve výši 38,8 mil. EUR. Naopak nejnižší míru čerpání byla zjištěna v PO „Investice do dovedností a vzdělávání“, na podporu projektů s tímto zaměřením bylo vykázáno 11,2 mil. EUR.

V praktické části byla dále představena konkrétní organizace realizující několik přeshraničních projektů, kterou bylo Koordinační centrum Tandem Plzeň. Organizace Tandem plní nezastupitelnou roli v rámci přeshraniční spolupráce oblasti vzdělávání a partnerství, jelikož je jednou z mála organizací, která rozvíjí partnerství mezi cílovými skupinami v takovém rozsahu a po tak dlouhou dobu. Svou snahou přispívá k odstraňování jazykových a mentálních bariér, které i několik desetiletí po pádu železné opony stále brání spolupráci mezi Čechy a Němci.

V programovém období 2014–2020 získala tato organizace finanční prostředky na realizaci tří projektů z Programu spolupráce – „Sousední světy“, „Přátelství bez hranic“ a „Přepni (se) na historii“. U všech projektů byly představeny jejich očekávané výsledky a následně prostřednictvím analýz bylo ověřováno, zda skutečně naplnily všechny stanovené cíle. U všech projektů bylo zjištěno, že vykázaly nižší čerpání finančních prostředků, než byly jejich alokované částky, dokonce se shodovaly i v procentuálním čerpání, které se pohybovalo okolo 80 %. Pozitivně lze hodnotit skutečnost, že většina nastavených ukazatelů byla splněna, a to dokonce i v případě projektu „Přepni (se) na historii“, který byl realizován v době koronavirové pandemie.

Směrem do budoucna lze identifikovat doporučení. U budoucích realizovaných projektů by bylo vhodné dbát především na jejich návaznost, tak aby bylo možné rozvíjet kontinuálně přeshraniční vazby mezi zapojenými organizacemi a navázané spolupráce nezankaly ihned po ukončení realizace daných projektů.

7 Seznam použitých zdrojů

Publikace

BALDWIN, R., WYPLOSZ. 2013. *Ekonomie evropské integrace*. 4. vydání. Praha: Grada Publishing, a. s. 584 s. ISBN 978-80-247-4568-8.

MINISTERSTVO PRO MÍSTNÍ ROZVOJ ČR (MMR). 2015. *Evropské strukturální a investiční fondy 2014–2020 v kostce*. Bez vydání. Praha: Ministerstvo pro místní rozvoj ČR – Národní orgán pro koordinaci. 48 s. ISBN 978-80-7538-008-1.

ZAHRADNÍK, P. 2016. *Kohezní politika Evropské unie*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck. 656 s. ISBN 978-80-7400-527-5.

Internetové zdroje

BACHTLER, J. *Cohesion policy - Where has it come from? Where is it going?* Journal [online]. 2022, No 1., s. 7–12. [cit. 2024-03-29]. Dostupné z: <https://www.eca.europa.eu/cs/journal>

Bayerisches Landesamt für Statistik (LfStat). *11111-001r: Fläche: Gemeinden, Stichtag* [online]. [cit. 2024-01-13] Dostupné z: <https://www.statistikdaten.bayern.de/genesis//online?operation=table&code=11111-001r&bypass=true&levelindex=1&levelid=1705165827034#abreadcrumb>

Bayerisches Landesamt für Statistik (LfStat). *12411-001: Bevölkerung: Gemeinden, Stichtage (letzten 6)* [online]. [cit. 2024-01-13] Dostupné z: <https://www.statistikdaten.bayern.de/genesis//online?operation=table&code=12411-001&bypass=true&levelindex=1&levelid=1705166826723#abreadcrumb>

Bayerisches Landesamt für Statistik (LfStat). *12411-004r: Bevölkerung: Gemeinden, Altersgruppen (9) / Altersgruppen (17), Geschlecht, Stichtag* [online]. [cit. 2024-01-18] Dostupné z: <https://www.statistikdaten.bayern.de/genesis//online?operation=table&code=12411-004r&bypass=true&levelindex=1&levelid=1705588918032#abreadcrumb>

Bayerisches Landesamt für Statistik (LfStat). *12411-112r: Durchschnittsalter der Bevölkerung: Gemeinden, Geschlecht, Stichtag* [online]. [cit. 2024-01-18] Dostupné z: <https://www.statistikdaten.bayern.de/genesis//online?operation=table&code=12411-112r&bypass=true&levelindex=1&levelid=1705589550649#abreadcrumb>

Bayerisches Landesamt für Statistik (LfStat). *51000-003: Außenhandel: Land, Aus- und Einfuhr, Länderverzeichnis Außenhandel, Jahr* [online]. [cit. 2024-01-23] Dostupné z: <https://www.statistikdaten.bayern.de/genesis//online?operation=table&code=51000-003&bypass=true&levelindex=1&levelid=1706023473399#abreadcrumb>

Bayerisches Landesamt für Statistik (LfStat). *Aktuelle Daten zeigen: Pendeln fester Bestandteil des Alltags vieler Menschen in Bayern*. Pressemitteilung 302/2023/42/A Fürth, den 8. November 2023. [online]. [cit. 2024-02-08]. Dostupné z: <https://www.statistik.bayern.de/presse/mitteilungen/2023/pm302/index.html>

Bayerisches Landesamt für Statistik (LfStat). *Verdiensterhebung 2022: Durchschnittliche Bruttomonatsverdienste (ohne Sonderzahlungen) von Vollzeitbeschäftigten in Bayern 2022 nach Wirtschaftsabschnitten, Geschlecht und Anforderungsniveau* [online]. [cit. 2024-02-07] Dostupné z:

https://www.statistik.bayern.de/statistik/preise_verdienste/verdienste/index.html

Bayerisches Staatsministerium für Wissenschaft und Kunst (StMWK). *Forschung in Bayern* [online]. © Bayerisches Staatsministerium für Wissenschaft und Kunst [cit. 2024-02-03] Dostupné z: <https://www.stmwk.bayern.de/wissenschaftler/forschung.html>

bbkult.net. *Centrum Bavaria Bohemia* [online]. © Copyright bbkult.net [cit. 2024-02-11] Dostupné z: <https://www.bbkult.net/cz/cebb/>

CDK. *Regionální politika*. Euroskop.cz [online]. Zář 2021 [cit. 2022-09-29]. Dostupné z: <https://euroskop.cz/evropska-unie/politiky-eu/vnitni-trh/regionalni-politika/>

Centrum pro regionální rozvoj ČR (CRR). *Program přeshraniční spolupráce Česká republika – Svobodný stát Bavorsko* [online]. © 2024 [cit. 2024-01-06]. Dostupné z: <https://www.crr.cz/eus/obdobi-2014-2020/interreg-v-a-ceska-republika-svobodny-stat-bavorsko/>

Commission of the European Communities. 1989. *Guide to the reform of the Community's structural Funds*. Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities. ISBN 92-826-0029-7. Dostupné z: <http://aei-dev.library.pitt.edu/1751/> [cit. 2022-12-17]

Česká národní banka (ČNB). *Kurzy devizového trhu - čtvrtletní průměry* [online]. [cit. 2024-03-31]. Dostupné z: https://www.cnb.cz/cs/financni-trhy/devizovy-trh/kurzy-devizoveho-trhu/kurzy-devizoveho-trhu/prumerne_mena.html?mena=EUR

Český statistický úřad (ČSÚ). *V roce 2022 vzrostly mzdy v Jihočeském kraji o 2 048 Kč* [online]. [cit. 2024-02-08] Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/xc/v-roce-2022-vzrostly-mzdy-v-jihoceskem-kraji-o-2-048-kc>

Český statistický úřad (ČSÚ). *Demografická příručka - 2014* [online]. [cit. 2024-01-14] Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/demograficka-prirucka-2014>

Český statistický úřad (ČSÚ). *Klasifikace územních statistických jednotek (CZ-NUTS)* [online]. [cit. 2022-10-02]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/klasifikace-uzemnich-statistickych-jednotek-cz-nuts>

Český statistický úřad (ČSÚ). *Obyvatelstvo Jihočeského kraje podle pohlaví a pětiletých věkových skupin v letech 1974 až 2022 (stav k 31. 12.)* [online]. [cit. 2024-01-14].

Dostupné z:

https://www.czso.cz/documents/11256/162307648/JHC_vek_22.pdf/5a5fdcb8-8a19-431f-a9a5-f7a5e209e8ce?redirect=https%3A%2F%2Fwww.czso.cz%2Fcsu%2Fczso%2Fdomov%3Fp_p_id%3D3%26p_p_lifecycle%3D0%26p_p_state%3Dmaximized%26p_p_mode%3Dview%26_3_advancedSearch%3Dfalse%26_3_groupId%3D0%26_3_keywords%3Dbitmex%2Bnode%2Bjs%257CBityard.com%2B258U%2BBonus%26_3_delta%3D20%26_3_res etCur%3Dfalse%26_3_cur%3D9792%26_3_struts_action%3D%252Fsearch%252Fsearch%26_3_format%3D%26_3_andOperator%3Dtrue

Český statistický úřad (ČSÚ). *Obyvatelstvo Karlovarského kraje podle pohlaví a pětiletých věkových skupin v letech 1974 až 2022 (stav k 31. 12.)* [online]. [cit. 2024-01-14]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/xk/obvyvatelstvo-xk>

Český statistický úřad (ČSÚ). *Obyvatelstvo Plzeňského kraje podle pohlaví a pětiletých věkových skupin v letech 1974 až 2022 (stav k 31. 12.)* [online]. [cit. 2024-01-14]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/xp/obvyvatelstvo-xp>

Český statistický úřad (ČSÚ). *Obyvatelstvo - roční časové řady* [online]. [cit. 2024-01-16]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/czso/obvyvatelstvo_hu

Český statistický úřad. *Vzdělávání dospělých v České republice (šetření AES) – 2022* [online]. 2024 [cit. 2024-02-01]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/vzdelavani-dospelych-v-ceske-republice-setreni-aes-2022>

DELASNERIE, A. *Fakta a čísla o Evropské unii: Víceletý finanční rámec*. Evropský Parlament [online]. 06-2022 [cit. 2022-10-07]. Dostupné z: <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/cs/sheet/29/vicelety-financni-ramec>

DotaceEU.CZ. Adicionalita [online]. ©2022 Ministerstvo pro místní rozvoj ČR, všechna práva vyhrazena [cit. 2022-12-11]. Dostupné z: <https://www.dotaceeu.cz/cs/ostatni/dulezite/slovník-pojmu/a/adicionalita>

DotaceEU.CZ. Dohoda o partnerství [online]. ©2022 Ministerstvo pro místní rozvoj ČR, všechna práva vyhrazena [cit. 2022-10-12]. Dostupné z: <https://www.dotaceeu.cz/cs/fondy-eu/2014-2020/dohoda-o-partnerstvi>

DotaceEU.CZ. *Evropský sociální fond (ESF)* [online]. ©2022 Ministerstvo pro místní rozvoj ČR, všechna práva vyhrazena [cit. 2022-10-12]. Dostupné z: [https://dotaceeu.cz/cs/ostatni/dulezite/slovník-pojmu/e/evropsky-socialni-fond-\(esf-european-social-fund\)](https://dotaceeu.cz/cs/ostatni/dulezite/slovník-pojmu/e/evropsky-socialni-fond-(esf-european-social-fund))

DotaceEU.CZ. *Jaký je rozdíl mezi Národním strategickým referenčním rámcem (NSRR) a Dohodou o partnerství?* [online]. ©2023 Ministerstvo pro místní rozvoj ČR, všechna práva vyhrazena [cit. 2023-10-01]. Dostupné z: <https://dotaceeu.cz/cs/ostatni/dulezite/caste-dotazy/obecne-otazky/rozdil-mezi-nsrr-a-dohodou-o-partnerstvi>

DotaceEU.CZ. *Kohezní politika* [online]. ©2022 Ministerstvo pro místní rozvoj ČR, všechna práva vyhrazena [cit. 2022-09-27]. Dostupné z: [https://www.dotaceeu.cz/cs/informace-a-dokumenty/slovník-pojmu/k/kohezni-politika-\(kp\)](https://www.dotaceeu.cz/cs/informace-a-dokumenty/slovník-pojmu/k/kohezni-politika-(kp))

DotaceEU.CZ. *Programování* [online]. ©2022 Ministerstvo pro místní rozvoj ČR, všechna práva vyhrazena [cit. 2022-11-05]. Dostupné z: <https://www.dotaceeu.cz/cs/ostatni/dulezite/slovník-pojmu/p/programovani>

European Commission. *Available budget of Cohesion Policy 2021-2027* [online]. [cit. 2023-11-12]. Dostupné z: https://ec.europa.eu/regional_policy/funding/available-budget_en

European Commission. *Cohesion Fund* [online]. [cit. 2022-10-26]. Dostupné z: https://ec.europa.eu/regional_policy/funding/cohesion-fund_en

European Commission. *Cohesion Policy legislation 2014-2020* [online]. [cit. 2023-11-17]. Dostupné z: https://ec.europa.eu/regional_policy/information-sources/legislation-and-guidance/regulations/2014-2020_en

European Commission. *Cohesion Policy legislation 2021-2027* [online]. [cit. 2023-11-17]. Dostupné z: https://ec.europa.eu/regional_policy/information-sources/legislation-and-guidance/regulations_en

European Commission. Directorate-General for Budget. *European Union public finance*. [online]. Publications Office, 2014. (PDF) [cit. 2024-03-29]. ISBN 978-92-79-35004-7. Dostupné z: <https://data.europa.eu/doi/10.2761/17724>

European Commission. Directorate-General for Budget. *The EU's 2021-2027 long-term budget and NextGenerationEU – Facts and figures* [online]. Publications Office of the European Union, 2021. (PDF) [cit. 2024-03-29]. ISBN 978-92-76-30627-6. Dostupné z: <https://data.europa.eu/doi/10.2761/808559>

European Commission. *European Maritime and Fisheries Fund (EMFF)* [online]. [cit. 2022-10-26]. Dostupné z: https://oceans-and-fisheries.ec.europa.eu/funding/european-maritime-and-fisheries-fund-emff_en

European Commission. *Principles* [online]. [cit. 2023-06-18]. Dostupné z: https://ec.europa.eu/regional_policy/policy/how/principles_en

European Commission. *REACT-EU* [online]. [cit. 2023-11-17]. Dostupné z: https://ec.europa.eu/regional_policy/funding/react-eu_en

European Union. *Statistical regions in the European Union and partner countries: NUTS and statistical regions 2021* [online]. Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2020. (PDF) [cit. 2024-03-29]. ISBN 978-92-76-10625-8. Dostupné z: <https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-manuals-and-guidelines/-/KS-GQ-20-092>

EUREGIO EGRENSIS. *O nás* [online]. [cit. 2024-03-22]. Dostupné z: <https://www.euregio-egrensis.de/O-n-s.htm>

European Parliament, Directorate-General for Internal Policies of the Union, Vernon, P., Zwet, A., Dozhdeva, V., et al. *Review of the role of the EIB group in European cohesion policy: research for REGI Committee* [online]. European Parliament, 2016. (PDF) [cit. 2023-02-23]. ISBN 978-92-823-8687-3. Dostupné z: <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/6bfff607-0071-11e6-b713-01aa75ed71a1/language-en>

Eurostat. *GERD by sector of performance and NUTS 2 regions* [online]. [cit. 2024-02-03]. Dostupné z: https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/rd_e_gerdreg/default/table?lang=EN

Eurostat. *Gross domestic product (GDP) at current market prices by NUTS 3 region* [online]. [cit. 2024-01-28]. Dostupné z: [https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/nama_10r_3gdp\\$defaultview/default/table](https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/nama_10r_3gdp$defaultview/default/table)

Eurostat. NUTS - Nomenclature of territorial units for statistics: Background [online]. [cit. 2023-06-11]. Dostupné z: <https://ec.europa.eu/eurostat/web/nuts/background>

Eurostat. NUTS - Nomenclature of territorial units for statistics: *History of NUTS* [online]. [cit. 2022-09-25]. Dostupné z: <https://ec.europa.eu/eurostat/web/nuts/history>

Eurostat. *Regionální hrubý domácí produkt (PPS na obyvatele) podle regionů NUTS 2* [online]. Aktualizováno 21.02.2023 [cit. 2023-06-28]. Dostupné z: <https://data.europa.eu/data/datasets/05pe4ybfxn1zu11b0v3wea?locale=cs>

EVROPA 2020 Strategie pro inteligentní a udržitelný růst podporující začlenění (Strategie Evropa) [online]. [cit. 2024-03-29]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=celex%3A52010DC2020>

Evropská komise. *Evropské strukturální a investiční fondy 2014-2020: Oficiální texty a komentáře* [online]. Lucemburk: Úřad pro publikace Evropské unie, listopad 2015. (PDF) [cit. 2024-03-29]. ISBN: 978-92-79-39429-4. Dostupné z: https://ec.europa.eu/regional_policy/information-sources/publications/legislation/2015/european-structural-and-investment-funds-2014-2020-official-texts-and-commentaries_cs

Evropská komise. *Směnný kurz: InforEuro* [online]. [cit. 2024-03-29]. Dostupné z: https://commission.europa.eu/funding-tenders/procedures-guidelines-tenders/information-contractors-and-beneficiaries/exchange-rate-inforeuro_cs

KOŁODZIEJSKI, M. *Evropský fond pro regionální rozvoj (EFRR)*. Evropský parlament [online]. 03-2022 [cit. 2022-10-21]. Dostupné z: <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/cs/sheet/95/evropsky-fond-pro-regionalni-rozvoj-efrr->

KOOPMAN, G. J. *Cohesion policy and the Recovery and Resilience Facility: not just two sides of the same coin*. [online]. 2022, no 1., s. 27–31. Dostupné z: <https://www.eca.europa.eu/cs/journal>

Krajský úřad Jihočeského kraje. *Výroční zpráva o stavu a rozvoji vzdělávací soustavy v Jihočeském kraji ve školním roce 2016/2017* [online]. 2018 [cit. 2024-03-27]. Dostupné z: <https://www.kraj-jihocesky.cz/sites/default/files/2020-03-12/VZ%20o%20vzd%C4%9B%C3%A1vac%C3%AD%20soustav%C4%9B%20v%20J%C4%8Dk%202016-2017.pdf>

Krajský úřad Plzeňského kraje. *Výroční zpráva o stavu a rozvoji vzdělávací soustavy v Plzeňském kraji ve školním roce 2014/2015* [online]. 2016 [cit. 2024-03-27]. Dostupné z: <https://www.plzensky-kraj.cz/clanek/vyrocní-zprava-o-stavu-a-rozvoji-vzdelavaci-soustavy-v-plzenskem-kraji-ve-skolnim-roce-201420>

Krajský úřad Plzeňského kraje. *Výroční zpráva o stavu a rozvoji vzdělávací soustavy v Plzeňském kraji ve školním roce 2016/2017* [online]. 2018 [cit. 2024-03-27]. Dostupné z: <https://www.plzensky-kraj.cz/clanek/vyrocní-zprava-o-stavu-a-rozvoji-vzdelavaci-soustavy-v-plzenskem-kraji-ve-skolnim-roce-201620>

Krajský úřad Plzeňského kraje. *Výroční zpráva o stavu a rozvoji vzdělávací soustavy v Plzeňském kraji ve školním roce 2021/2022*. [online]. 2023. [cit. 2024-03-27]. Dostupné z: <https://www.plzensky-kraj.cz/vyrocní-zprava-o-stavu-a-rozvoji-vzdelavaci-soust-3>

KRUTÍLEK O., CDK. Víceletý finanční rámec. Euroskop.cz [online]. © 2005-2022 Úřad vlády České republiky [cit. 2022-12-29]. Dostupné z: <https://euroskop.cz/evropska-unie/rozpocet-eu/vicelety-financni-ramec/>

MAIRATE, A. (2006) *The 'added value' of European Union Cohesion policy*. Regional Studies [online], 2006, 40:02, 167-177. [cit. 2023-02-19] DOI: 10.1080/00343400600600496. ISSN: 0034-3404 (Print) 1360-0591 (Online) Dostupné z: <http://dx.doi.org/10.1080/00343400600600496>

MANZELLA, G. P, MENDEZ, C. *The Turning Points of EU Cohesion Policy, Report Working-Paper* [online]. January 2009. 28 s. [cit. 2022-09-25]. Dostupné z: <https://strathprints.strath.ac.uk/38743/>

Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1303/2013 ze dne 17. prosince 2013 o společných ustanoveních o Evropském fondu pro regionální rozvoj, Evropském sociálním fondu, Fondu soudržnosti, Evropském zemědělském fondu pro rozvoj venkova a Evropském námořním a rybářském fondu, o obecných ustanoveních o Evropském fondu pro regionální rozvoj, Evropském sociálním fondu, Fondu soudržnosti a Evropském námořním a rybářském fondu a o zrušení nařízení Rady (ES) č. 1083/2006 (nařízení /EU/ č. 1303/2013) [online]. [cit. 2024-03-29]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/cs/TXT/?uri=celex%3A32013R1303>

Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2021/1060 ze dne 24. června 2021 o společných ustanoveních pro Evropský fond pro regionální rozvoj, Evropský sociální fond plus, Fond soudržnosti, Fond pro spravedlivou transformaci a Evropský námořní, rybářský a akvakulturní fond a o finančních pravidlech pro tyto fondy a pro Azylový, migrační a integrační fond, Fond pro vnitřní bezpečnost a Nástroj pro finanční podporu správy hranic a vízové politiky (nařízení /EU/ č. 2021/1060) [online]. [cit. 2024-03-29]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2021/1060/oj>

OPPS ČR – Bavorsko. *PROGRAM SPOLUPRÁCE: Program přeshraniční spolupráce Česká republika – Svobodný stát Bavorsko Cíl EÚS 2014–2020* [online]. Verze 3.1 ze dne 20.06.2022 [cit. 2024-02-17]. Dostupné z: <https://2014-2020.by-cz.eu/cs/dokumenty/>

OPPS ČR – Bavorsko. *PŘÍRUČKA PRO ČESKÉ PŘÍJEMCE DOTACE* [online]. 1. vydání. Platnost od 24.10.2016 [cit. 2024-03-29]. Dostupné z: <https://2014-2020.by-cz.eu/cs/dokumenty/>

OPPS ČR – Bavorsko. *Seznam projektů – stav k 31. 8. 2023* [online]. [cit. 2024-02-17]. Dostupné z: <https://2014-2020.by-cz.eu/cs/informace-a-komunikace/>

OPPS ČR – Bavorsko. *SHRNUTÍ PROGRAMU SPOLUPRÁCE: Program přeshraniční spolupráce Česká republika–Svobodný stát Bavorsko Cíl EÚS 2014–2020* [online]. 2015 [cit. 2024-01-03]. Dostupné z: <https://2014-2020.by-cz.eu/cs/dokumenty/>

OPPS ČR – Bavorsko. *Výroční zpráva o realizaci programu za rok 2022* [online]. 2023. Dostupné z: <https://2014-2020.by-cz.eu/cs/informace-a-komunikace/>

Politika soudržnosti EU 1988-2008: Investice do budoucnosti Evropy. Info regio [online]. Červen 2008, č. 26. [cit. 2022-09-25]. Dostupné z: https://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/panorama/pdf/mag26/mag26_cs.pdf. ISSN 1725-8197.

Příloha závěrečné zprávy projektu č. 45 (zpráva za partnera), interní zdroj Tandemu.

Region Donau-Wald. *REGIONALENTWICKLUNG: EUREGIO* [online]. © 2024 Region Donau-Wald [cit. 2024-03-22]. <https://www.region-donau-wald.de/regionalentwicklung/euregio>

Regionální informační servis. *Program přeshraniční spolupráce Česká republika - Svobodný stát Bavorsko Cíl EÚS 2014 -2020* [online]. [cit. 2024-01-13]. Dostupné z: <https://www.risy.cz/cs/dokumenty-k-regionalnimu-rozvoji/mapy>

Rekapitulace rozpočtu projektu č. 43, interní zdroj Tandemu.

Rekapitulace rozpočtu projektu č. 45, interní zdroj Tandemu.

Rekapitulace rozpočtu projektu č. 300, interní zdroj Tandemu.

Sousednisvetyinfo Fachkräfteseminar - *Vzdělávací seminář pro pedagogy a všechny pracovníky s dětmi od 3 do 8 let* [online]. [cit. 2024-03-03]. Dostupné z: <https://www.sousednisvety.info/aktuality/vzdelavaci-seminar-pro-pedagogy-a-vsechny-pracovniky-s-detmi-od-3-do-8-let>

Školský portál Karlovarského kraje. *Výroční zpráva o stavu a rozvoji vzdělávací soustavy v Karlovarském kraji ve školním roce 2016/2017* [online]. 2018 [cit. 2024-03-27]. Dostupné z: <http://www.kvkskoly.cz/manazer/dokumenty/Stranky/Vyrocnizpravy.aspx>

Tandem. *Česko-německý dobrovolnický projekt* [online]. [cit. 2023-12-17]. Dostupné z: <https://www.tandem-org.cz/ahoj.info>

Tandem. *Česko-německá jazyková animace u Tandemu* [online]. 2023 [cit. 2023-12-23]. Dostupné z: <https://www.tandem-org.cz/jazykova-animace>

Tandem. *Česko-německá spolupráce předškolních zařízení* [online]. [cit. 2023-12-23]. Dostupné z: <https://tandem-org.cz/predskolni/programy-a-projekty/odmalicka-von-klein-auf>

Tandem. *Nabídka Tandemu* [online]. [cit. 2023-12-23]. Dostupné z: <https://www.tandem-org.cz/nabidka-tandemu>

Tandem. *Německo a němčina pro děti od 3 do 8 let* [online]. [cit. 2023-12-23]. Dostupné z: <https://www.tandem-org.cz/predskolni/programy-a-projekty/krucek-po-krucku-2012-2014>

Tandem. *Nové stěžejní téma: Udržitelnost v česko-německých výměnách mládeže* [online]. [cit. 2023-12-02]. Dostupné z: <https://www.tandem-org.cz/aktuality/nove-stezejni-tema:udrizitelnost>

Tandem. *O Tandemu* [online]. [cit. 2023-12-02]. Dostupné z: <https://www.tandem-org.cz/tandem>

Tandem. *Přátelství bez hranic* [online]. © Koordinační centrum česko-německých výměn mládeže Tandem [cit. 2023-12-30]. Dostupné z: <https://www.pratelstvibezhranic.cz/>

Tandem. *Předškolní zařízení* [online]. [cit. 2023-12-17]. Dostupné z: <https://www.tandem-org.cz/predskolni>

Tandem. *PŘEPNI (SE) NA HISTORII: kompletní zpráva projektu* [online]. [cit. 2024-03-01]. Dostupné z: <https://www.tandem-org.cz/prepni-se-na-historii>

Tandem. Školy a školní zařízení [online]. [cit. 2023-12-17]. Dostupné z <https://www.tandem-org.cz/skoly>

Tandem. *Výroční zpráva Koordinačního centra česko-německých výměn mládeže Tandem* [online]. Plzeň, červen 2021. Dostupné z: https://www.tandem-org.cz/uploads/file/3019_192296849_tandem-vyrocní-zprava-2020-small.pdf

Tandem. *Výroční zpráva Koordinačního centra česko-německých výměn mládeže Tandem 2022* [online]. Plzeň, 2022 (červenec 2023). Dostupné z: <https://www.tandem-org.cz/aktuality/vyrocní-zprava-za-rok-2022-je-k-dispozici>

Vláda České republiky. *Strategie Evropa 2020* [online]. 25. 1. 2022 18:37 [cit. 2023-10-27]. Dostupné z: https://www.vlada.cz/cz/evropske-zalezitosti/evropske-politiky/hospodarske-politiky_eu/strategie_evropa_2020/strategie-evropa-2020-193925/

Zákon č. 248/2000 Sb., o podpoře regionálního rozvoje, ve znění pozdějších předpisů

Zpráva o realizaci projektu – zpráva za projekt č. 43, interní zdroj Tandemu

Žádost Cíl EÚS Česká republika - Svobodný stát Bavorsko 2014-2020 (projekt. č. 43)

Žádost Cíl EÚS Česká republika - Svobodný stát Bavorsko 2014-2020 (projekt č. 45)

Žádost Cíl EÚS Česká republika - Svobodný stát Bavorsko 2014-2020 (projekt č. 300)

8 Seznam obrázků, tabulek, grafů a zkratk

8.1 Seznam obrázků

Obrázek 1 Mapa dotačního území.....	40
Obrázek 2 Oficiální logo centra Tandem.....	61
Obrázek 3 Logo projektu Sousední světy.....	68
Obrázek 4 Logo projektu Přátelství bez hranic	70

8.2 Seznam tabulek

Tabulka 1 Úroveň regionů NUTS dle počtu obyvatel.....	23
Tabulka 2 Vývoj počtu obyvatel v letech 2014–2022	41
Tabulka 3 Top 5 obchodních partnerů Bavorska v roce 2022 v mld. EUR	42
Tabulka 4 Základní informace – projekt Sousední světy.....	66
Tabulka 5 Základní informace – projekt Přátelství bez hranic.....	68
Tabulka 6 CS projektu.....	69
Tabulka 7 Základní informace – projekt Přepni (se) na historii.....	70
Tabulka 8 Počet osob / organizačních jednotek z CS	76
Tabulka 9 Srovnání regionů.....	82

8.3 Seznam grafů

Graf 1 HDP na obyvatele v EU	43
Graf 2 Počet LP v PO 1 dle regionu jejich sídla.....	51
Graf 3 Podíl čerpání LP v PO 1 dle regionu jejich sídla	51
Graf 4 Počet LP v PO 2 dle regionu jejich sídla.....	54
Graf 5 Podíl čerpání LP v PO 2 dle regionu jejich sídla.....	54
Graf 6 Počet LP v PO 3 dle regionu jejich sídla.....	56
Graf 7 Podíl čerpání LP v PO 3 dle regionu jejich sídla.....	57
Graf 8 Počet LP v PO 4 dle regionu jejich sídla.....	59
Graf 9 Podíl čerpání LP v PO 4 dle regionu jejich sídla.....	60
Graf 10 Počet zúčastněných zařízení dle regionů - projekt Sousední světy.....	72
Graf 11 Podíl zúčastněných zařízení – projekt Sousední světy.....	73
Graf 12 Čerpání rozpočtu LP – projekt Sousední světy	74
Graf 13 Čerpání rozpočtu PP – projekt Sousední světy	75

Graf 14 Čerpání rozpočtu LP – projekt Přátelství bez hranic.....	77
Graf 15 Čerpání rozpočtu PP – projekt Přátelství bez hranic	77
Graf 16 Čerpání rozpočtu LP – projekt Přepni (se) na historii.....	79
Graf 17 Čerpání rozpočtu PP – projekt Přepni (se) na historii	80
Graf 18 Finanční vytíženost jednotlivých PO.....	81

..

8.4 Seznam použitých zkratk

CF	Cohesion Fund / Kohezní fond, Fond soudržnosti
CSG	Community Strategy Guidelines / strategické obecné zásady Společenství
ČSÚ	Český statistický úřad
EAFRD	European Agricultural Fund for Rural Development / Evropský zemědělský fond pro rozvoj venkova
EAGF	European Agricultural Guarantee Fund / Evropský zemědělský záruční fond
EAGGF	European Agricultural Guidance and Guarantee Fund / Evropský zemědělský podpůrný a záruční fond
EHS	Evropské hospodářské společenství
EMFF	European Maritime and Fisheries Fund / Evropský námořní a rybářský fond
EMU	Economic and Monetary Union / Hospodářská a měnová unie
ERDF	European Regional Development Fund / Evropský fond pro regionální rozvoj
ES	Evropské společenství
ESF	European Social Fund / Evropský sociální fond
ESF+	European Social Fund Plus / Evropský sociální fond plus
EU	European Union / Evropská unie
FIFG	Financial Instrument for Fisheries Guidance / Finanční nástroj pro podporu rybolovu
ISPA	Instrument for Structural Policies for Pre-accession / Nástroj předvstupních strukturálních politik
JTF	Just Transition Fund / Fond spravedlivé transformace
JVT	Jednotný vnitřní trh
LfStat	Bayerisches Landesamt für Statistik / Bavorský státní statistický úřad
LP	Lead partner / Vedoucí partner
MFF	Multiannual Financial Framework / víceletý finanční rámec
NGEU	Next Generation EU
PP	Project partner / Projektový partner
NSRF	Národní strategický referenční rámec
RRF	Recovery and Resilience Facility / Nástroj pro oživení a odolnost
SAPARD	Special Accession Programme for Agriculture and Rural Development / speciální předvstupní program pro rozvoj zemědělství a venkova
SEA	Single European Act / Jednotný evropský akt